

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΤΕΧΝΗ

Δες, το χουσάφι τ' άψυχο,
θεός σε βάθρα εστήθη
και ταπεινά εγονάτισαν
και προσκυνούν τα πλήθη·
κ' εμπρός στη λάμψη που άσβυστα
κι' ολόγυρά τον χύνει,
θαμπώνεται και σβύνει
της αρετής το φως.

Ιωάννη Πολέμη («Κεμήλι», Γή, Δ)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

Ραμπιντσανάθ Ταγκόρ: Ο κόσμος γεννήθηκε από την αγάπη.	129
Ο κόσμος του Άλμπερτ Σβάϊτσερ.	132
Νιόνιας Ορφανού: Ο Μότσαρτ ως Μύστης και αποκρυφιστής.	135
Ράντας Μπερνιέ: Έργα, όχι λόγια.	138
Χαράλαμπος Μπάρακλι: Η αρετή, η αγάπη και η ταπείνωση.	141
Εμμανουήλ Εμμανουήλ: Η μουσική ως φάρμακο.	146
Ιωάννη Πολέμη: Γη. Ποίημα.	153
Παραινέσεις και ύμνοι του αγίου Φραγκίσκου της Ασίζης.	153
Διδασκαλίες από ομιλίες του Όμουαμ Αϊβανχόφ.	155
Πλάτωνα Δρακούλη: Επτάφωτος λαμπάς.	158
Ν. ΣΡΙ ΡΑΜ: Ποιός θα μας διδάξει τη σοφία;	159
Κ. Γρηγοριάδη: Ανησυχίες για το μέλλον.	166
Κωστή Παλαμά: Πρόσωπα και πράγματα της ποίησης.	167
Διδασκαλίες: του ονομαστού διορατικού ιερομονάχου Πορφύριου.	170
Ένα όραμα του Διονύσιου Σολωμού.	173
Αντωνίου Αδριανόπουλου: Λατρεύσατε τη ζωή.	174
Κωστή Παλαμά: Ύμνος της ζωής. Ποίημα.	179
Ορφέα: Προσευχή στον Ήλιο.	179
Κρισνάμούρτι: Η προσευχή.	180
Πρόσφερε το ένα του νεφρό σε συνάδελφό του.	181
Μιχαήλ Στασινόπουλου: Απολογία. Ποίημα.	186
Η αντιμετώπιση των εχθρών.	187
Λόγοι σοφοί.	188
Πρόγραμμα ομιλιών Οκτωβρίου - Νοεμβρίου - Δεκεμβρίου στη Θ. Ε.	190

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ

Βουκουρεστίου 25 Κωδ. Ταχ. 106 71, Αθήνα Τηλ. 362.0702 - 361.0961

Διανέμεται δωρεάν εις τα μέλη

Ιδρυτής + ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ιδιοκτησία - Έκδοση: Θεοσοφική Εταιρεία εν Ελλάδι

Συντακτική Επιτροπή: Π. Αναγνωστόπουλος, Χ. Μπάρακλης, Θ. Κατσιφής

Έτος 43ον, Ιούλιος - Αύγουστος - Σεπτέμβριος 1998, Τεύχος 233

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΑΙΗ

Του διάσημου Ινδού ποιητή Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ (1861 - 1941)

Ποτέ μας δεν θα κοιτορθώσουμε να σχηματίσουμε αληθινή αντίληψη για τον άνθρωπο, αν δεν αισθανόμαστε γι' αυτόν αγάπη. Τον πολιτισμό πρέπει να τον κρίνουμε και να τον εκτιμάμε όχι από τον βαθμό δυνάμεως στον οποίο μπόρεσε να φθάσει, αλλά κατά το μέτρο της αναπτύξεως και εκφράσεως με τους νόμους του και των θεσμών του της αγάπης προς τον άνθρωπο.

Το πρώτο και το τελευταίο κριτήριο, στο οποίο πρέπει να τον υποβάλουμε, είναι: «Αναγνωρίζει και ίσαμε ποιά βαθμό πως ο άνθρωπος είναι περισσότερο πνεύμα παρά μηχανή;». Κάθε φορά που ένας αρχαίος πολιτισμός αποσυντετέθη και εξαφανίσθηκε, τούτο οφείλεται σε αιτίες που προεκάλεσαν σκλήρυνση της καρδιάς και ωδήγησαν στην υποτίμηση του ανθρώπου· οφείλεται στο γεγο-

νός ότι το κράτος ή κάποια ομάδα ισχυρών άρχισαν να θεωρούν τους ανθρώπους απλά όργανα της δυνάμεώς τους· οφείλεται στο γεγονός ότι, ρίχνοντας σε δουλεία φυλές ασθενέστερες και εμποδίζοντας τες με όλα τα δυνατά μέσα να ανηψωθούν, ο άνθρωπος υπέσκαπτε τα θεμέλια του ίδιου του μεγαλείου του, της ίδιας της αγάπης του προς την ελευθερία και τη δικαιοσύνη.

Ο πολιτισμός δεν θα μπορέσει ποτέ να υπάρξει βασισμένος επάνω σ' έναν οποιοδήποτε καννιβαλισμό. Μόνον η αγάπη και η δικαιοσύνη μπορούν να θρέψουν μέσ' στον άνθρωπο ό,τι είναι απαραίτητο για να είναι άνθρωπος αληθινά.

Και ό,τι συμβαίνει με τον άνθρωπο, συμβαίνει και με το σύμπαν. Όταν θεωρούμε τον κόσμο ανάμεσα από τον πέπλο των επιθυμιών μας, τον βλέπουμε στενό και μηδαμινό, και δεν διακρίνουμε την πλήρη αλήθεια του. Είναι ολοφάνερο πως ο κόσμος είναι χρήσιμος για μας και μας προμηθεύει τ' απαιτούμενα, αλλά οι σχέσεις μας προς αυτόν δεν σταματούν στο σημείο αυτό. Είμαστε ενωμένοι μαζί του μ' ένα δεσμό πλατύτερο και αληθινώτερο από την ανάγκη. Η ψυχή μας έλκεται προς αυτόν, η αγάπη μας για τη ζωή είναι στην πραγματικότητα ο πόθος που έχουμε μέσα μας να εξακολουθήσουμε τις σχέσεις μας με το σύμπαν αυτό. Και πρόκειται περί σχέσεων αγάπης.

Είμαστε ευτυχισμένοι, που βρισκόμαστε σ' αυτόν τον κόσμο, αναρίθμητα νήματά μας συνδέουν μαζί του, που πηγαίνουν από τη γη στα άστρα. Θα ήταν βλακεία να θέλει ο άνθρωπος να αποδείξει την υπεροχή του με το να φαντάζεται πως είναι εντελώς χωρισμένος απ' αυτό που ονομάζει φυσικό κόσμο, και το οποίο, μέσα στον τιφλό φανατισμό του, ψθάνει κάποτε ως το σημείο να θέλει να το αγνοεί εξ ολοκλήρου ή να το θεωρεί εχθρό του.

Και εν τούτοις, όσο περισσότερο αναπτύσσονται οι γνώσεις μας, τόσο γίνεται δυσκολώτερο στον άνθρωπο ν' αποδείξει αυτόν τον χωρισμό· οι φανταστικοί φραγμοί που είχαμε εγείρει γύρω μας εξα-νεμίζονται ο ένας μετά τον άλλον. Κάθε φορά που αναγκαζόμαστε ν' απαρνηθούμε ένα από τα κριτήρια αυτά της απομονώσεως, που μας είχαν επιτρέψει να παραχωρήσουμε στην ανθρώπινη φυλή το δικαίωμα να θεωρείται ανεξάρτητη από το περιβάλλον της, αισθανόμαστε ζωνηρή ταπείνωση.

Αλλά πρέπει να το πάρουμε απόφαση. Αν ορθώσουμε την αλαζονεία μας στην οδό της πραγματώσεως του Εγώ, για να προκαλέσουμε διχόνοιες και διαιρέσεις, αργά ή γρήγορα οι τροχοί της αλήθειας θα περάσουν επάνω της και θα την μεταβάλλουν σε σκόνη.

Όχι. Δεν κατατρυχόμαστε από μια τερατώδη υπεροψία. Θα ήταν απολύτως ταπεινωτικό για μας να ζούμε σ' ένα κόσμο απροσμέτρητα κατώτερό μας ως προς την ποιότητα της ψυχής, όπως θα ήταν απεχθές και εξευτελιστικό να μας περιστοιχίζει και να μας υπηρετεί από τη γέννησή μας ως το θάνατο, μια ολόκληρη αγέλη δούλων. Εντελώς αντίθετα, ο κόσμος αυτός είναι σύντροφός μας.

Οι πρόοδοι της επιστήμης καθιστούν όλο και προφανέστερη την ολότητα του κόσμου και την ενότητα που αποτελούμε μαζί του. Όταν η αντίληψη για την εντέλεια της ενότητας αυτής δεν είναι πια μόνο διανοητική, όταν ολόκληρο το είναι μας ανοίγει σε μια φωτερή γνώση του όλου, τότε γίνεται αχτινόβολη χαρά που ξεχειλίζει αγάπη. Το πνεύμα μας ανακαλύπτει το ευρύτερο Εγώ του μέσα σε όλο τον κόσμο, και γεμίζει απόλυτη βεβαιότητα για την ίδια την αθανασία του.

Όταν περικλείεται μέσα σας το Εγώ, δεν μπορεί παρά να πεθαίνει χίλιες φορές, γιατί ο αποχωρισμός είναι καταδικασμένος σε εξαφάνισμο. Αλλά δεν μπορεί να πεθάνει **όταν αποτελεί ένα με το Παν, γιατί σε τούτο βρίσκεται η αλήθεια του και η χαρά του.** Όταν ένας άνθρωπος αισθάνεται να σφυρίζει μέσα στην ψυχή του η ζωή της ψυχής ολοκλήρου του κόσμου, είναι ελεύθερος. Έρχεται τότε να λάβει μέρος στις μυστικές ερωτοτροπίες της ωραίας αρραβωνιαστικιάς, της γης μας, που την καλύπτει το πολύχρωπο πέπλο των περιορισμών της και του «παραμάτμαν», του αρραβωνιαστικού με την άσπλη λευκότητα. Ξέρει τότε ότι συμμετέχει στις μεγαλοπρεπείς εκείνες εορτές της αγάπης, πως είναι ένας σεβαστός καλεσμένος στον εορτασμό της αθανασίας. Και τότε καταλαβαίνει το τραγούδι αυτό του βάρδου - προφήτη: **«Ο κόσμος γεννήθηκε από την αγάπη, από την αγάπη διατηρείται, προς την αγάπη πορεύεται και στην αγάπη εισχωρεί.»**

(Περιοδικό «Εκλογή», Φεβρ. 1957)

«Η αγάπη είναι το πηδάλιον του ηρωισμού, είναι ο νόμος ο διακανονίζων τον νόμον της θελήσεως. Ουδείς καθίσταται ήρωας άνευ αγάπης, ουδείς καθίσταται Θεός εάν δεν υπάρξει ήρωας. Η αγάπη είναι νόμος ο οποίος γεννά τον ηρωισμόν, ο ηρωισμός σπντρίβει όλα τα πάθη (...). Μόνον προ του ηρωισμού και της αγάπης υποχωρεί ο θάνατος».

Σπύρος Νάγος (Από ομιλία του «περί του Χριστού», 9 - 4 - 1911)

Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΗΘΙΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ ΜΑΣ

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΛΜΠΕΡΤ ΣΒΑΪΤΣΕΡ

Η ζωή εδώ δεν είναι τόσο ρομαντική όσο φαντάζονται πολλοί, είτε μια φορά ο Δρ. Σβάϊτσερ σε έναν επισκέπτη του. Για να επιτύχει κανείς στο Λαμπαρενέ, πρέπει να είναι ξυλουργός, μηχανουργός, γεωργός, ναυτικός, αλλά συγχρόνως και γιατρός και χειρουργός.

Το Λαμπαρενέ είναι ένα χωριό στην επαρχία Γκαμπόν του γαλλικού Ισημερινού, στην Αφρική, στις όχθες του ποταμού Όγκογε. Ο Δρ. Αλμπερτ Σβάϊτσερ πήγε εκεί το 1913, για να ιδρύσει ένα νοσοκομείο. Το μακρινό αυτό νοσοκομείο έγινε από τότε γνωστό σ' όλο τον κόσμο.

Η φήμη του Δρ. Σβάϊτσερ, ωστόσο, δεν οφείλεται μόνο στο γεγονός ότι ίδρυσε ένα νοσοκομείο μέσα στη ζούγκλα του Ισημερινού. Και άλλοι γιατροί έχουν χτίσει νοσοκομεία - καμιά φορά καλύτερα εξοπλισμένα - σε μακρινές χώρες. Η σημασία του έργου του Δρ. Σβάϊτσερ στηρίζεται στην έκταση των εξαιρετικών προσωπικών χαρισμάτων.

Είναι διδάκτωρ της ιατρικής, αλλά και διδάκτωρ της μουσικής, της φιλοσοφίας και της θεολογίας. Έχει γράψει βιβλία που αναφέρονται σε όλους αυτούς τους τομείς και έχουν μεταφραστεί σε πολλές γλώσσες. Όταν ήταν οκτώ ετών, άρχισε να παίζει όργανο και στα εννέα του χρόνια μπορούσε να αντικαταστήσει τον κανονικό οργανίστα στην εκκλησία. Στο γυμνάσιο Μύλχαουζεν όπου φοιτούσε, ανέπτυξε ζωηρό ενδιαφέρον για την ιστορία και τις φυσικές επιστήμες. Αλλά, όταν φοιτούσε στο πανεπιστήμιο του Στρασβούργου, αφιέρωσε τον περισσότερο καιρό του στην τριάδα των ενδιαφερόντων του: μουσική, φιλοσοφία και θεολογία. Η φιλοσοφική του σκέψη έχει βαθειά επηρεάσει δυο γενεές.

Τα πρώτα χρόνια της ζωής του ήταν γεμάτα ευτυχία. Τα ενδιαφέροντά του για τη μουσική, τη φιλοσοφία και τη θεολογία είναι κατά μέγα μέρος κληρονομικά. Και οι δυο παπούτες του ήταν οργανίστες και ο πατέρας του ήταν διακεκριμένος κληρικός της Αλσατίας.

Ωστόσο, για τον νεαρό Σβάϊτσερ, η ευτυχία είναι δίδυμη αδελφή με τον Πόνο. Όπως λέει ο ίδιος: «Όποιος έχει την τύχη να είναι

απαλλαγμένος από προσωπικό πόνο, πρέπει να νοιώθει την ανάγκη να ελαττώνει τον πόνο των άλλων. Πρέπει όλοι να βαστάζουμε ένα μέρος από το βάρος της δυστυχίας που πλακώνει τον κόσμο».

Το 1896, 21 ετών, παίρνει την απόφασή του. Θα ζήσει για την επιστήμη και την τέχνη ως τα τριάντα του χρόνια και ύστερα θα αφιερώσει τις δυνάμεις του στην υπηρεσία της ανθρωπότητας. Όταν έφθασε αυτή η μέρα, ο Σβάϊτσερ, ήταν ήδη ένας από τους καλύτερους οργανιστές της Ευρώπης και πρύτανης του Θεολογικού Κολλεγίου του Αγίου Θωμά στο Στρασβούργο. Πολλοί και σπουδαίοι φίλοι του, όπως ο δάσκαλος οργανισίας Ονίντορ και ο συγγραφέας Ρομαίν Ρολάν, διαμαρτυρήθηκαν έντονα για την απόφασή του να μεταφέρει τα ταλέντα του στην ερημιά της Αφρικής.

Ωστόσο, η θέλησή του ήταν ακλόνητη και αφοσιώθηκε στη μελέτη της ιατρικής. Το 1913 ήταν έτοιμος να φύγει.

Από τότε που εγκατεστάθηκε στο Λαμπαρενέ, το έργο του βρήκε πολλά εμπόδια από τους πολέμους και την έλλειψη οικονομικών πόρων. Και οι ιατρικές ανάγκες της Αφρικής είναι αστείρευτες. Πολλές φορές χρειάστηκε ο Σβάϊτσερ να γυρίσει στην Ευρώπη, να γράφει βιβλία, να δώσει διαλέξεις ή συναντήσεις ώστε να συγκεντρώσει μερικά χρήματα απαραίτητα για τη συντήρηση του νοσοκομείου του. Ο ίδιος αντιμετώπισε την αρρώστεια καθώς και τις τρομερές βροχές και τους καθυστερημένους λαούς της Πρωτόγονης Αφρικής.

Ποτέ δεν έπαψε να εργάζεται με τον πιο πρακτικό τρόπο, για την υγεία και την κατανόηση των αγαπημένων του Αφρικανών στην Ήπειρο που έγινε δεύτερη πατρίδα του.

ΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΣΒΑΪΤΣΕΡ

Ήθελα να γίνω γιατρός για να μπορώ να εργάζομαι χωρίς να χρειάζεται να μιλώ. Για πολλά χρόνια εκφραζόμουν με λόγια... Στην καινούργια μου αυτή δουλειά δεν μπορούσα να φανταστώ τον εαυτόν μου να μιλεί για την θρησκεία της αγάπης, **παρά μόνο να την θέτει σε εφαρμογή.**

Σε πολύ σπάνιες στιγμές ένοιωσα αληθινά ευχαριστημένος που βρισκόμουν στη ζωή. Δεν μπορούσα παρά να αισθάνομαι με συμπάθεια και λύπη όλο τον πόνο που έβλεπα γύρω μου... Μου φαίνεται φυσικό να συμμεριζόμαστε όλοι το βάρος του πόνου που πλακώνει τον κόσμο.

Προτού αρχίσω να πηγαίνω στο σχολείο, μου φαινόταν ακατανόητο, γιατί έπρεπε στην προσευχή μου να παρακαλώ για τους ανθρώπους μονάχα. Γι' αυτό όταν η μητέρα μου με φιλούσε και με καληνύχτιζε, πρόσθετα σιωπηλά μια προσευχή που την είχα συνθέσει μόνος μου και που έλεγε: «Ουράνιε πατέρα, προστάτεψε και ευλόγησε όλα τα όντα που αναπνέουν στον κόσμο. Φύλαξέ τα από κάθε κακό και άφησέ τα να κοιμηθούν ειρηνικά».

*

Λένε πως καταλαβαίνω από μουσική, αλλά ο γλυκύτερος ήχος που άκουσα ποτέ ήρθε μια νύχτα από το θάλαμο ενός νοσοκομείου. Από την αλλαγή του κλάμματός ενός μικρού κατάλαβα πως η κρίση της αρρώστειας είχε περάσει και πως θα γινόταν καλά.»

*

Χαρά, λύπη, δάκρυα, απελπισία, γέλιο, σε όλα αυτά δίνει κάποιον ήχο η μουσική, αλλά με τέτοιο τρόπο, ώστε να μας μεταφέρει από τον κόσμο της αγωνίας στον κόσμο της γαλήνης. Και τότε βλέπομε την πραγματικότητα με διαφορετικό τρόπο, σαν να καθόμαστε κοντά σε μια λίμνη και αντικρύζουμε τα βουνά και τα δάση και τα σύννεφα μέσα στα ήσυχα και ατάραχα νερά.

*

Τα ιδανικά που με φωτίζαν στο δρόμο μου και συνεχώς μου έδιναν καινούργιο θάρρος για να αντιμετωπίζω χαρούμενα τη ζωή, ήτανε η Αλήθεια, η Καλοσύνη και η Ομορφιά. Οι συνηθισμένες επιδιώξεις των ανθρώπων - ιδιοκτησία, εξωτερικές επιτυχίες, πολυτέλεια - μου φαινόταν πάντα ευτελείς.

*

Αυτός που έχει αποφασίσει να κάνει το καλό, δεν πρέπει να περιμένει ότι οι άνθρωποι θα βγάλουν τις πέτρες από το δρόμο του. Αλλά πρέπει ήρεμα να δέχεται τη μοίρα του έστω κι αν του βάλουνε μερικές ακόμη...

*

Και τι είναι οι δυσκολίες μπροστά στη χαρά να βρίσκεται κανένας εδώ, να υπηρετεί και να βοηθάει!.. Να βλέπει κανείς τη χαρά εκείνων που θεραπεύτηκαν έπειτα από τόση σκληρή δοκιμασία και μόνο αυτό με αποζημιώνει για όλα...

*

Ας προσπαθήσει ο καθένας μας μέσα στο περιβάλλον που βρίσκεται να δείξει στους άλλους έναν αληθινό ανθρωπισμό. Απ' αυτή την προσπάθεια εξαρτάται το μέλλον του κόσμου.

*

Οι συνθήκες της ζωής θα θελήσουν να μας αφαιρέσουν την πίστη μας στο καλό και αληθινό και τον ενθουσιασμό μας γι' αυτά. Δεν είμαστε όμως υποχρεωμένοι να υποχωρήσουμε. Με κανένα εμπόδιο δεν θα συνθηκολογήσουμε, όταν οι σκοποί μας είναι καθαροί μέσα μας. Η δύναμη ενός Ιδανικού είναι ανυπολόγιστη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: 1. Άρθρο του EUGENE EXMAN, περιοδ. «ΕΚΛΟΙΤΗ», Ιαν. 1956.

2. Άλμπερτ Σβάϊτσερ, Νίκον Σπυρόπουλον, Αθήνα 1987. «Σήμεντρο».

ΕΝΑ ΠΑΛΑΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΟ ΑΡΘΡΟ

Ο ΜΟΤΣΑΡΤ ΩΣ ΜΥΣΤΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΡΥΦΙΣΤΗΣ

Της Νιόνιας Ορφανού («Φιλολογική Πρωτοχρονιά», 1961)

«Υπέρκosμο Μυστήριο». Μόνον έτσι μπορούμε να χαρακτηρίσουμε ολόκληρη τη ζωή του Μότσαρτ, του σμιλειτού αυτού των ήχων και των ρυθμών. Και απ' αυτόν τον μυστηριώδη χαρακτηρισμό θα προσπαθήσω να σκιαγραφήσω με συντομία τον εσωτερικό Μότσαρτ: δηλαδή την ψυχή του και τις σχέσεις της με τον αόρατο πνευματικό κόσμο. Διότι μόνον από αυτή την πλευρά, ο Μότσαρτ δεν μελετηθηκε, αν και το μυστήριο κυριαρχεί έκδηλα από τα πρώτα του παιδικά βήματα ως το τέλος της πολυκύμαντης και δημιουργικής του ζωής, αλλά και μέχρι του τάφου του ακόμη.

Ο Βόλφγκανγκ Αμαντέους Μότσαρτ που γεννήθηκε στο Σάλτσμπουργκ της Αυστρίας στο 1756 παρουσιάζεται, στα πέντε του μόλις χρόνια βιοτουόξος του οργάνου κλαβενσέν και σε λίγους μήνες ο πατέρας του τον βρίσκει να γράφει... σύνθεση για πιάνο, για να μάθει αμέσως να παίζει πιάνο και βιολί.

Είχε λοιπόν, άδικο ο πατέρας του να πιστέψει ότι ο ίδιος ο Θεός είχε μπει μέσα στο σπιτικό του; Με την ίδια καταπληκτική ευκολία μαθαίνει μόνος του... ιταλικά και δίδει κοντσέρτα σε όλες τις μεγάλες πόλεις της Ευρώπης.

Αλλά και ποια ανθρωπίνη εξήγηση μπορούμε να δώσουμε στο γεγονός ότι σε μια σύντομη ζωή - ο Μότσαρτ πέθανε μόλις τριάντα

εξ ετών - δημιούργησε 800 ολόκληρα έργα, ενώ εργαζότανε ταυτόχρονα για να κερδίσει το ψωμί του; Είναι αρκετές οι λέξεις «μεγαλοφυΐα» ή «ταλέντο»; Ασφαλώς όχι. Οι λέξεις αυτές είναι κατάλληλες μόνον για τα ανθρώπινα όρια. Για το Μότσαρτ όμως πρέπει να παραδεχθούμε ότι ήταν ένας μεγάλος Μύστης, μέσω του οποίου μας μίλησαν οι Θεοί.

Ναι, ήταν Μεγάλος Μύστης, με την έννοια εκείνη που δίδουμε στους μεγάλους δημιουργούς των θρησκειών, που ενεπνέοντο από τον πνευματικό κόσμο που είχαν υπερκόσμιες δυνάμεις, που είχαν ωρισμένη θεϊκή αποστολή επάνω στον πλανήτη μας και μπορούσαν να συνεννοούνται με τον Θεό.

Ναι, τέτοιος Μύστης πρέπει να ήταν ο Μότσαρτ. Η ζωή του προσφέρεται σαν ένα «πρόβλημα ζωής», στην πολύπλοκη ψυχολογική ανάλυση της εποχής μας. Απλή στη χαρά και στον πόνο, απλή και ταπεινή σαν τη ζωή των Κρίσνα και του Χριστού. Δίδει από το υστέρημά του.

● φίλος του ο Στάντλερ, στον οποίον ο Μότσαρτ είχε αφιερώσει δύο συνθέσεις του. ζητά δανεικά και στα ύστερα τον κλέβει! Και ο Μότσαρτ τον συγχωρεί. Στη μουσική του Μότσαρτ διακρίνει κανείς καθαρά το αποτέλεσμα των διαισθήσεων και των στοχασμών που κυριαρχούν μέσα στην ψυχή του.

Στην πηγαία του έμπνευση και την ακατάσχετη ροή κυριαρχεί το πνεύμα.

Τον παρακολούθει κανείς να αναζητά την ψυχή και να προσπαθεί να ανυψώσει τους ακροατές του στις σφαίρες της ιδιικής του συγκίνησης. Γι' αυτόν το πνεύμα είναι η μοναδική πραγματικότητα. Η ύλη δεν είναι παρά η κατώτερη, η μεταβαλλόμενη, η εφήμερη έκφρασή του, η έκφραση του δυναμισμού του πνεύματος στο χώρο και στο χρόνο. Ο Μότσαρτ που νοιώθει τη θεία δύναμη μέσα του, προσπαθεί να ανακαλύψει και τον ίδιο το Θεό. Και συνεννοείται περίφημα μαζί του. Του μιλά στην ίδια Του τη γλώσσα: **με τη Μουσική. Γιατί αυτή είναι η γλώσσα του Θεού.**

Πιστεύοντας ότι θα επλησίαζε περισσότερο προς τον Αόρατο κόσμο, μυήθηκε στο Τεκτονισμό. Εκεί αναζητά ακόμη την κάθαρση και τον εξαγνισμό. Ο νόμος των μεμνημένων είναι: Τίποτε να μην έρχεται απ' έξω όλα από μέσα! Ένα από τα μεγάλα αριστουργήματά του με την υπέροχη, την επιβλητική, την ασύγκριτη μουσική είναι η δίπρακτη ρωμαντική όπερα «Μαγεμένος Αυλός». Στο έργο του αυτό που είναι εμπνευσμένο μεν από τις απόκρυφες τεκτονικές τελετουργίες, ποτισμένο δε από τις σχετικές διδασκαλίες, αποκαλύ-

πτεται όλο το μυστήριο και η γοητεία του Θεϊκού Μότσαρτ.

Ο «Μαγεμένος Αυλός» που ενώ επιφανειακά παρουσιάζεται σαν ένα παραμύθι - φαντασία γεμάτο από κωμικά επεισόδια είναι, ουσιαστικά, ένα ανοιχτό εγκώμιο του μυστικισμού που εξαίρει το ιδανικό του ανθρωπισμού και εκφράζει την περιφρόνηση προς τα αξιώματα και τους τίτλους.

Ο μύθος εμβαθύνει στη μυστική πάλη των αντιθέσεων. Το φως εναντίον του σκότους, η αγάπη εναντίον του μίσους. Η συγγνώμη αντί της εκδίκησης! Με αυτά τα θέματα ο Μότσαρτ μάς ανοίγει την άβυσσο του υποσυνείδητου. Βλέπει το βάραθρο που βρίσκεται και λαχταρά τα ιλιγγιώδη ύψη όπου και εκσφενδονίζεται.

Ο Μότσαρτ με τη μουσική του φέρνει τον άνθρωπο στο κατώφλι ενός άλλου κόσμου: του αόρατου κόσμου της ψυχής. Γι' αυτόν η ανθρώπινη ζωή δεν είναι παρά η προετοιμασία για την πνευματική ζωή. Να γιατί είναι αθέριος και ιδανικός. **Έχει μέσα του το Νέκταρ της καλοσύνης και στοχαστική απλότητα.**

Σαν πραγματικός Μύστης, ο Μότσαρτ δεν φοβάται τον θάνατο. Η μυστηριώδης και εδώ φωνή της ψυχής του τον ειδοποιεί εγκαίρως. Προετοιμάζεται. Ο θάνατος τον καλεί και του υπόσχεται αιώνια ανάπαυση. Ο Μότσαρτ γι' αυτό ακριβώς βιάζεται. Θέλει να ολοκληρώσει το έργο του, να τελειώσει τη γήινη αποστολή του. «Περιμένω το θάνατο από στιγμή σε στιγμή» γράφει σε φίλους του. Ο κόσμος τον τελευταίο καιρό του φαινόταν σαν κάτι μακρινό, κάτι χωρισμένο από τη ζωή του. Είχε δίκιο. Η ψυχή δεν ψεύδεται όταν μας λέγει κάτι. Την εποχή εκείνη ετελείωνε το «Μαγεμένο Αυλό». Ήταν μιά καλοκαιρινή νύχτα όταν βρέθηκε αντιμέτωπος μ' έναν μυστηριώδη άγνωστο.

Ο Μότσαρτ ανατριχιάζει. Ο άγνωστος του δίνει ένα γράμμα και εξαφανίζεται. Ο Μότσαρτ με ανήσυχχη την ψυχή το ανοίγει. Τον ζητούν γρήγορα μια «νεκρώσιμη ακολουθία». Νοιώθει ότι αυτή η νεκρώσιμη ακολουθία που θα γράφει είναι γι' αυτόν τον ίδιο. Και πράγματι είναι το Κύκνειον Άσμα του Μότσαρτ. Το γράφει και λέγει: «Η ζωή είναι ωραία. Δεν μπορεί όμως κανείς να ξεφύγει από το πεπρωμένο του... Θα γίνει εκείνο που θέλει η Θεία Πρόνοια».

Και πεθαίνει πάμπτωχος ο Μέγας Μότσαρτ, σαν πραγματικός Μύστης που δεν κράτησε τίποτε για τον εαυτό του. Τον έθαψαν με τους φτωχούς, χωρίς την κηδεία του να παρακολουθήσουν συνάνθρωποι. Αλλά τι σημασία έχει η αγνωμοσύνη των ανθρώπων; Η ψυχή του πήγε στον ουρανό, ενώ η μουσική του εξακολουθεί να μαγνητίζει εκείνους που έχουν ανθρωπιά. Στον Τεκτονικό ύμνο που

συνέθεσε διακρίνει κανείς το υψηλό του ιδανικό που ήταν: «ατελείωτη αγάπη». Τα λόγια του ήταν:

Όλοι σαν αδέρφια τώρα
να ενωθούμε ήρθ' η ώρα
για να πάμε πιά ψηλά...
Κι' ας αφήσουμε στην άκρη
κάθε πόνο, κάθε δάκρυ
σαν αδέρφια στοργικά.
Μέσ' της Γης τα μονοπάτια
της αγάπης τα παλτία
θα χτιστούνε τα χρυσά.
Κι' ο Θεός όπου μας βλέπει
και μας κρύνει και μας σκέπει
θα ευλογεί από ψηλά.

ΕΡΓΑ ΟΧΙ ΛΟΓΙΑ

Της Προέδρου της Παγκοσμίου Θεοσοφικής Εταιρείας Ράντας Μπερνιέ

Αυτή η φράση, που τονίστηκε ιδιαίτερα από τους μνημένους, φανερώνει την αξία του να ζούμε σύμφωνα μ' αυτά που κατανοούμε.

Ο ανθρώπινος νους έχει την τάση να ικανοποιείται με την θεωρητική αντίληψη των θρησκευτικών και πνευματικών αληθειών, αλλά να μη προχωρεί πιο πέρα ενεργώντας σύμφωνα μ' αυτή την αντίληψη. Αυτό συμβαίνει γιατί είναι εύκολο να κάνεις μία διανοητική μελέτη της πνευματικής ζωής, ενώ η προσπάθεια να ζεις αυτή τη ζωή απαιτεί μεγάλη αποφασιστικότητα, επιμονή, θάρρος και πολλές θυσίες. Ο σκηρτός τρόπος μας οδηγεί στην υποκατάσταση των πράξεων με λέξεις. Χωρίς όμως τις πράξεις η Ατραπός είναι άβατη. Στο βιβλίο του Κρισναμούρτι, «Στα Πόδια του Διδασκάλου», η προτροπή για έργα τονίζεται ιδιαίτερα:

«Δεν είναι αρκετό να λες ότι τα λόγια αυτά είναι ωραία και αληθινά. Εκείνος που θέλει να επιτύχει, θα πρέπει να κάνει ό,τι παραγγέλλουν αυτά. Δεν αρκεί σ' ένα πεινασμένο να παρατηρεί το φαγητό

τό και να λέγει πόσο είναι ωραίο: πρέπει ν' απλώσει ο ίδιος το χέρι του και να φάγει. Κατά τον ίδιο τρόπο, δεν αρκεί κανείς μόνο ν' ακούει τα λόγια του Διδασκάλου. Πρέπει να τα εφαρμόζει προσέχοντας κάθε λέξη, κάθε υπαινιγμό».

Είναι πολύ σημαντικό να κάνεις αυτό ακριβώς που εκφράζεται με τα λόγια. Πολλοί αρέσκονται στο να τροποποιούν την έννοια των λόγων ώστε να ταιριάζουν με την ευκολία τους και να συμβιβάζονται με τις απαιτήσεις της κοινωνίας ή τις γνώμες των γειτόνων τους. Αυτό που χρειάζεται για να βαδίσεις την Ατραπό έχει λεχθεί από τους αρχαίους χρόνους. Είναι γνωστό. Δεν μπορεί να υπάρξει αμφιβολία για τις θεμελιώδεις απαιτήσεις. Κι' όμως όλοι σχεδόν ρωτάνε πώς μπορούν να επιτύχουν την απελευθέρωση, πώς θα φθάσουν στο φωτισμό ή πώς να συνδεθούν με την Μεγάλη Αδελφότητα των τελείων όντων. Ελάχιστοι είναι αυτοί που αναρωτιώνται: Τι έχω κάνει για να εκπληρώσω τις προϋποθέσεις; Ξω έτσι ώστε να δημιουργούνται βαθμιαία όλες οι αναγκαίες ποιότητες στη ζωή μου; Οι συμβουλές των διδασκάλων για έργα λαμβάνονται σοβαρά υπόψη και καταβάλλω κάθε δυνατή προσπάθεια για να ακολουθώ τις οδηγίες;

Στο Ευγενές Οκταπλό Μονολάτι που περιγράφεται από το Βούδδα, υποδεικνύται η ανάγκη της Ορθής Άσκησης. Συνήθως η Άσκηση, δηλαδή η μεταβολή των διαθέσεων, των αντιδράσεων και των σκέψεών μας, παίρνει την μικρότερη προτεραιότητα με την αιτιολογία ότι είναι δύσκολη. Εν τούτοις αναλύσουμε ένα τρομερό ποσό ενέργειας στις εφήμερες επιδιώξεις μας για να επιτύχουμε εκείνα που διαρκούν μόνο στο σύντομο διάστημα της ζωής ή και λιγότερο, ή για να επιτύχουμε αποκτήματα που κανένα δεν ωφελούν. Επι πλέον όμως με αμερόληπτη παρατήρηση γίνεται αντιληπτό ότι η Άσκηση είναι κάτι φυσικό και ποτέ δεν είναι δύσκολη. Μόνο η ελλειψη σοβαρότητας και οι πεποιθήσεις μας παρουσιάζουν την Άσκηση να δημιουργεί εσωτερικές μεταβολές που φαίνονται δύσκολες.

Η φύση της Άσκησης που χρειάζεται για να βαδίσουμε την Ατραπό, δεν απαιτεί να εγκαταλείψουμε τις συνήθειες ασχολίες μας. Και μάλιστα ακριβώς εκτελώντας αυτές τις συνήθειες ασχολίες μας, θα πρέπει να βιώνουμε αυτό που συμβαίνει μέσα μας. Εξωτερικά η ζωή μας δεν είναι υποχρεωτικό να αλλάξει. Δεν χρειάζεται κανείς να αποχωρισθεί την οικογένειά του ή τους φίλους του ή να παρατήρει το επάγγελμά του - εκτός εάν είναι επιζήμιο για τους άλλους ή απλώς έχει καταντήσει μια διαφνγή. Υπάρχουν βεβαίως βαθμίδες

στην Ατραπό, όπου αυτά μπορούν να συμβούν, αλλά ο συνήθης άνθρωπος δεν χρειάζεται να φοβάται ότι η ζωή του θα ανατραπεί. Μπορεί κάλλιστα να συνεχίζεται όπως πριν αλλά πλέον με μια άγρυπνη παρατήρηση των σκέψεων και των αντιδράσεων που δημιουργούνται σε όλες τις καθημερινές περιστάσεις.

Η πρακτική της Διάκρισης μέσα στην καθημερινή ζωή είναι από τα πιο σημαντικά καθήκοντα του σπουδαστή του Εσωτερισμού.

Χωρίς αυτή, η εξοικίωση με τα βιβλία, με τις ιδέες και η αποστήθιση ωραίων λόγων, δεν προετοιμάζει καθόλου το σπουδαστή.

Μιλάνε για μια Καινούργια Εποχή, για μια Καινούργια χιλιετηρίδα και για άλλα Καινούργια πράγματα.

Αλλά το Καινούργιο θα έρθει μονάχα όταν μάθουμε να κοσκινίζουμε τις σκέψεις και τα κίνητρά μας. Όταν μάθουμε να ελευθερώσουμε το μυαλό μας από το παλιό και άχρηστο ψυχολογικό του περιεχόμενο.

(THE THEOSOPHIST -- Απρίλιος 1998)

Εκ της ποιότητας των στοχασμών μας εξαρτάται ο βαθμός της ολβιότητας ημών. Αι σχέσεις τας οποίας συνάπτομεν έχονν επιρροήν επί της ποιότητας των στοχασμών μας. Εάν συγχροτίζεσαι με ανθρώπους των οποίων οι διαλογισμοί είναι πονηροί ή ζοφεροί, η διάνοιά σου απορροφά εξ αυτών και η ποιότης των στοχασμών καταβιβάζεται... διά του ευμενούς των στοχασμών σου συνδέεσαι προς σφαίρας υπερέως περιοχής.

Πλάτων Δρακονύλης (Στοιχεία Βιονομίας).

Η ΑΡΕΤΗ, Η ΑΓΑΠΗ ΚΑΙ Η ΤΑΠΕΙΝΩΣΗ

Τον Χαράλαμπο Μπάρακλη

Αρετή είναι κάθε συνειδητή ενέργεια του ανθρώπου, η οποία βρίσκεται σε αρμονία με τους νόμους της φύσης. Ο φιλόσοφος Ζήνων λέει: *«Η ζωή που συμφωνεί με τη φύση, είναι ακριβώς το ίδιο με την ενάρετη ζωή¹»*. Στη φύση επικρατεί αιώνια τάξη, αρμονία, η οποία, όταν μεταφέρεται στις ανθρώπινες σχέσεις, δηλαδή στο ηθικό επίπεδο, γίνεται αλληλεγγύη, αγάπη, δικαιοσύνη, ελευθερία.

Αρετή είναι η προσαρμογή του ανθρώπου στις αξίες αυτές, είναι η ικανότητά του να πράττει το καλό και να αποφεύγει το κακό. Κατά τον Πλάτωνα *«αρετή είναι μία υγιής διάθεση της ψυχής και ομορφιά και δύναμη²»*.

Ενάρετοι είναι οι άνθρωποι, που δεν ενδιαφέρονται μόνο για τον εαυτό τους, αλλά ενδιαφέρονται και για όλους όσους βρίσκονται στην ακτίνα της ενεργείας τους και αισθάνονται την υποχρέωση να παρέχουν προς αυτούς, ότι τους επιτρέπουν οι δυνάμεις τους για την εξυπηρέτηση της ζωής τους και της ψυχικής τους προόδου.

Για να φθάσει ο άνθρωπος σ' αυτήν την άριστη κατάσταση, πρέπει πρώτα να νικήσει τα πάθη του. Ο πυθαγόρειος φιλόσοφος Μέτωπος λέει: *«Τα πάθη είναι το υλικό της αρετής· γιατί η αρετή αυτά μάχεται και απ' αυτά αναδεικνύεται³»*.

Η απόκτηση της αρετής απαιτεί άθλους και είναι η σπουδαιότερη επιδίωξη της ζωής. Ο Αριστοτέλης λέει: *«Αρετή, που αποκτιέσαι με πολύ κόπο απ' το ανθρώπινο γένος, είσαι ο πιο ωραίος σκοπός της ζωής⁴»*.

Η αρετή είναι μία θεία κατάσταση, που πηγάζει από το βάθος του ανθρώπου. Δε διδάσκεται με λόγους. Δεν έχει αξία ένας άνθρωπος να πορεύεται σωστά με τις υποδείξεις ενός άλλου, γιατί τότε παραλύεται η ελευθερία του, ένας βασικός νόμος της φύσης. Μόνος του κάθε ένας θα κινηθεί να πράττει το καλό οδηγούμενος από την εσωτερική του παρόρμηση. Ένας τρόπος υπάρχει να παροτρύνει ένας άνθρωπος προς την αρετή τους συνανθρώπους του: **Με τον ηθικό και ενάρετο βίο του**. Το παράδειγμα της ζωής ενός καλλιεργημένου ανθρώπου, ασκεί καθοριστική επίδραση στο περιβάλλον του. Στην οικογένεια είναι βασικός παράγων αγωγής των παιδιών το παράδειγμα των γονέων.

Ο Λέων Τολστόϊ έγραφε στο ημερολόγιό του: *«Μου γράφει κάποιος: «εάν γίνω καλλίτερος κατά τι θα ωφεληθεί ο πλησίον μου;» Είναι το ίδιο σαν να έλεγε ο γεωργός: «Εάν ακονίσω την αξίνη μου, θα πάει εμπρός η εργασία μου;»». Η εργασία προχωρεί τότε μόνον, όταν η αξίνη είναι ακονισμένη. Δια να φωτίσουμε και να καλλιτερεύσουμε τους άλλους, πρέπει να φωτίσουμε και να βελτιώσουμε τον εαυτόν μας⁵».*

Το σπουδαιότερο έργο για την κάθαρση και τη μεταμόρφωση του ανθρώπου, το έχει αναλάβει η ίδια η φύση με το νόμο του αιτίου και του αποτελέσματος, που λειτουργεί σ' αυτήν. Ο απλός λαός έχει αντιληφθεί το νόμο αυτό με το ένστικτο και την παρατήρηση και τον έχει εκφράσει με την απλή φράση: *«Κάνεις καλό, κάνεις κακό, θά' ρθει γυρεύοντάς σε»*. Εάν ο άνθρωπος εκτρέπεται από το δρόμο της αρετής, υφίσταται δοκιμασίες με σκοπό να τον διδάξουν. Ο πόνος είναι το καλύτερο σχολείο της ζωής. Κατά τον Ζήνωνα *«η αρετή είναι ο τελικός σκοπός στον οποίο η φύση μάς οδηγεί⁶»*.

Ο ενάρετος άνθρωπος έχει προσαρμόσει τη ζωή του με τη φύση. Έχει εξισορροπήσει τα συναισθήματά του με τη νόησή του. Αισθάνεται αγάπη για κάθε άνθρωπο, είναι δίκαιος, ανιδιοτελής, στοργικός προς όλους. Οι αρετές αυτές του δίνουν δύναμη και τον κάνουν δραστήριο. Είναι ένας αισιόδοξος άνθρωπος, χαρούμενος, που θαυμάζει τις ομορφές της ζωής, απολαμβάνει τις χαρές της και δέχεται γενναία με υπομονή τις λύπες της.

Η αγάπη είναι ένα συμπαθητικό συναισθήμα και συγχρόνως ένα κίνητρο, που ωθεί τον άνθρωπο να δίνεται, να παρέχει τον εαυτό του και ότι αγαθό μπορεί να διαθέσει υπέρ των άλλων, αυθόρμητα, ανεπιφύλακτα, ανυστερόβουλα και χωρίς προσδοκία ανταπόδοσης.

Όλα τα φωτισμένα πνεύματα διακήρυξαν την αξία της αγάπης, όχι ως μέσο ηθικής προόδου μόνο, αλλά και ως ηθικό νόμο, που θα πρέπει να διέπει ολόκληρη την κοινωνία. Ετόνισαν ότι δεν μπορούν οι άνθρωποι να είναι ευτυχισμένοι, ούτε με τα πλούτη, ούτε με τις εξουσίες, ούτε ακόμα και με την ομορφιά, παρά μόνο με την αγάπη.

Ο φιλόσοφος και συγγραφέας Λέων Τολστόϊ λέει σχετικά: *«Πιστεύω ότι η αληθινή ευτυχία του ανθρώπου βρίσκεται στην αγάπη των ομοίων του. Πιστεύω ότι η ανάπτυξη της αγάπης θα συντείνει, περισσότερο από κάθε άλλη δύναμη, στο να ιδρύσει ο άνθρωπος στη γη, τη βασιλεία του Θεού.(...) Η αμοιβαία αγάπη μεταξύ των ανθρώπων, αποτελεί το θεμελιώδη νόμο της ανθρώπινης ζωής⁷»*.

Ένα από τα μεγαλύτερα πνεύματα των αιώνων, ο Β. Ι. Γκάιτε,

σε συνομιλία του με το φίλο του Έκκερμαν, αναφέρεται σε ένα σύγχρονο του ποιητή και λέει:

«Δεν πρέπει ν' αρνηθούμε ότι έχει λαμπρά προτερήματα, αλλά του λείπει η αγάπη (...) και αξίζει να του εφαρμόσει κανείς τον λόγο του Αποστόλου: Εάν ταις γλώσσαις των ανθρώπων λαλώ και των αγγέλων, αγάπην δε μη έχω, γέγονα χαλκός ηχών ή κύμβαλον αλαλάζον⁸».

Ο ίδιος πάλι στο αριστούργημά του «Φάουστ» γράφει:

«Μόνο η αιώνια αγάπη

οδηγεί στη λύτρωση» (στ. 11964 - 11965)

Το μήνυμα της αγάπης το έδωσε και ο θεός Ιησούς με την παραινέση: *«Αγαπήσεις τον πλησίον σου ως σεαυτόν»* (Ματθ. 22, 39). Να αγαπάς δηλαδή το συνάνθρωπό σου, όσο αγαπάς τον εαυτό σου.

Ο φιλόσοφος της Κίνας Κομφούκιος, όταν ρωτήθηκε ποια ήταν η αρετή της ανθρωπότητας, απάντησε: *«Αγαπάτε τους ανθρώπους⁹».*

Το αρχαίο ελληνικό πνεύμα, έδωσε και αυτό το μήνυμα της αγάπης με τα λόγια της Αντιγόνης στην ομώνυμη τραγωδία του Σοφοκλή: *«Δε γεννήθηκα για να μισώ, αλλά μονάχα ν' αγαπώ¹⁰».*

Η αληθινή και τέλεια αγάπη αγκαλιάζει το ίδιο όλους τους ανθρώπους, τόσο τους φίλους, όσο και τους εχθρούς. Ο ενάρετος άνθρωπος δεν αισθάνεται εχθρότητα για κανένα άνθρωπο. Αν δέχεται εχθρότητα, δεν την αντισταθεί. Λησμονεί τις αδικίες που υπέστη, καθώς και τις πίκρες που έχει πάρει από κάθε συνάνθρωπό του. Η κακία και το μίσος σταματούν μόνο με την αγάπη, ενώ ισχυροποιούνται όταν ευρίσκουν ανταπόκριση. *«Νίκα το κακόν δια του αγαθού».*

Ο αληθινά πνευματικός άνθρωπος, αισθάνεται αγάπη για όλους τους ανθρώπους, χωρίς να λαμβάνει υπ' όψη του αν εκείνοι τον αγαπούν. Δίνει αγάπη χωρίς να ζητάει ανταμοιβή, γιατί στην πραγματικότητα έχει την ανταμοιβή: την εσωτερική δηλαδή ευχαρίστηση που αισθάνεται όταν αγαπάει, γιατί με τον τρόπο αυτό ζει στην πληρότητα και στη χαρά.

Η αγάπη εκδηλώνεται και πραγματοποιείται, όταν ο άνθρωπος αναγνωρίζει και προστατεύει τα φυσικά δικαιώματα κάθε ανθρώπου. Όταν δεν διακρίνει ανισότητες μεταξύ των ανθρώπων και αναγνωρίζει όλους τους ανθρώπους αδελφούς του. Όταν συμπαραστέκεται εμπρακτα στις δοκιμασίες των συνανθρώπων του, γιατί η αγάπη είναι άσκηση, είναι τρόπος ζωής και βιώνεται στην πράξη.

Στην φύση κυριαρχεί ο νόμος της αρμονίας, τον οποίον η ανθρωπινή ικανότητα αντιλαμβάνεται και τον απολαμβάνει διά μέσου των

αισθήσεων και της φαντασίας. Η αρμονία στον άνθρωπο είναι η σύνθεση όλων των αρετών. Είναι η μητέρα όλων των αρετών. Όταν αγαπά ο άνθρωπος, η αρμονία εγκαθίσταται μέσα του.

Για να φθάσει ο άνθρωπος στην τέλεια μορφή της αγάπης, πρέπει να κάνει άθλους: να εκδηλώσει ηρωισμό. Η αγάπη είναι το πηδάλιο του ηρωισμού και εξαγνίζει την ανθρώπινη φύση.

Η ταπείνωση είναι το αντίθετο της αλαζονείας και του εγωισμού. Σταθεροποιεί τα πνευματικά επιτεύγματα της αγάπης. Ο Ιωάννης ο Σιναΐτης στο έργο του «Κλίμαξ» γράφει: *«Ιερό ζεύγος η αγάπη και η ταπείνωση. Η πρώτη υψώνει τον άνθρωπο και η άλλη συγκρατεί όσους υψώθηκαν και δεν τους αφήνει ποτέ να πέσουν¹¹»*.

Στο χώρο της Εκκλησίας με επιμονή γίνεται λόγος για την ταπείνωση. Χαρακτηριστικές αναφορές είναι οι ακόλουθες:

«Η ταπείνωση είναι Φως, διά του οποίου μπορούμε να δούμε τον Θεό - Φως¹²».

«Στην ταπεινή ψυχή ο Κύριος αποκαλύπτει τα μυστήρια Αυτού¹³».

Στο «Γεροντικό» γνωστό και με την παλαιότερη ονομασία «Αποφθέγματα Πατέρων» αναφέρεται: *«Είδα όλες τις παγίδες του εχθρού (του διαβόλου) απλωμένες πάνω στη γη. Και στέναξα και είπα: Ποιός άραγε θα τις προσπεράσει χωρίς να τον πιάσουν; Και άκουσα φωνή να μου λέει: Η ταπεινοφροσύνη¹⁴»*.

Ταπεινός είναι ο απλός άνθρωπος, ο μετριόφρων. Εκείνος που θεωρεί τον εαυτό του όπως είναι όλοι οι άλλοι και τίποτε περισσότερο. Είναι ο σεμνός και άκακος άνθρωπος που δεν υποκρίνεται. Εκείνος που κάνει μεγαλύτερο αγώνα για να κρύψει την αρετή του, παρά για να την αποκτήσει. Ταπεινός δεν λέγεται ο άνθρωπος, που δέχεται να τον αδικούν χωρίς να διαμαρτύρεται, ή που υφίσταται οποιαδήποτε δουλεία χωρίς να αντιδρά. Είναι ένας ελεύθερος άνθρωπος, που δεν προβάλλει τις αρετές του και δεν επιδιώκει επαίνους και τιμές. Ο ταπεινός θεωρεί ότι, οποιαδήποτε προσφορά του προς τους συνανθρώπους του, δεν είναι γι' αυτόν τίποτε άλλο, παρά απλή εκπλήρωση του καθήκοντος.

Ο Θεός Ιησούς ετόνισε: *«Ευτυχείς είναι οι ταπεινοί άνθρωποι, γιατί η βασιλεία των ουρανών είναι δική τους¹⁵»*.

Η ινδική σοφία ταυτίζει τη γνώση της αλήθειας με την ταπείνωση. Ο Π. Γιογκανάντα λέει: *«Ο άνθρωπος ουνδέποτε θα αντιληφθεί την αιώνια αλήθεια, εάν δεν αποβάλλει την έπαρση και την οίηση¹⁶»*.

Το αρχαίο ελληνικό πνεύμα καυτηρίασε την αλαζονεία με τα

λόγια του Αισχύλου: **«Η αλαζονεία είναι της ασέβειας γέννημα¹⁷»**.

Ο ίδιος δραματικός ποιητής, μας γνωρίζει την κατάληξη του τρομερού αυτού πάθους: **«Η αλαζονεία όταν ανθίζει καρπίζει σε στάχνα συμφοράς, απ' όπου θερίζει θέρισμα γεμάτο δάκρυα¹⁸»**.

Καρπός της ταπείνωσης είναι η **απλότητα**. Απλός είναι ο αγνός άνθρωπος, ο ανεπιτήδευτος. Ο άνθρωπος που έχει καθαρή ψυχή και παιδική αφέλεια. Όσο ανεβαίνει ο άνθρωπος πνευματικά, τόσο γίνεται πιο απλός.

Ο άγιος Φραγκίσκος της Ασίζης ύμνησε την απλότητα μετα λόγια:

«Άγια αγνή απλότητα, κατανικάς όλη την εξυπνάδα του κόσμου τούτου(...)

«Άγια απλότητα, κατανικάς κάθε αλαζονεία¹⁹»

Ο συγγραφέας Φιλόστρατος του 2ου μ. Χ. αιώνα, στο έργο του «Τα εις τον Τυανέα Απολλώνιον» γράφει: **«Η απλότητα είναι δάσκαλος της σοφίας και δάσκαλος της αληθείας»**.

1. «Το ομολογουμένως τη φύσει ζην, όπερ έστι κατ' αρετήν ζην» (Διογ. Λαερτίου, βίοι Φιλοσόφων, VII, 87)

2. «Αρετή... υγιειά τε τις άν είη και κάλλος και ευεξία ψυχής» (Πολιτεία, 44D, E)

3. «Τά δέ πάθεα τάς αρετάς ύλιν περί ταύτα γαρ και εν τούτοις α αρετά» (Ανθ. Στοβ. Α, 64)

4. «Αρετά πολύμοχθε γένει βροτείω, θήραμα κάλλιστον βίω» (Ύμνος στην αρετή, Ανθ. Στοβ. Α, 12)

5. Περιοδικό «Παναθήναια», 15/10/1903.

6. «άγει γαρ προς ταύτην (αρετήν) ημάς η φύσης» (Διογ. Λαερτ. Βίοι Φιλ. VII, 87)

7. «Αι νέαι ιδέαι», μετάφρ. Η.Οικονομόπουλου, Αθήνα 1924,σελ. 30, 78.

8. T. P.Eckermann,«Συνομιλίας Έκκερμαν με τον Γκαίτε», μετάφρ. Ν. Καζαντζάκη, Αθήνα 1913, σελ. 71.

9. Γ.Κ. Βλάχου, «Η πολιτική σκέψη στην αρχαία Κίνα», Αθήνα 1979, σελ. 39.

10. Ούτοι συνέχθειν, αλλά συμφιλείν έφυν. (στ. 523)

11. «Ιερά ξυνωρίς, αράπη και ταπείνωσις· η μεν γαρ υψοί, η δε τους υψωθέντας διακρατούσα ουδέποτε πίπτειν εά» (ΚΕ, λς')

12. Αρχιμ. Σωφρονίου, «Οψόμεθα τον Θεόν καθώς εστί», σελ. 209

13. " " «Ο άγιος Σιλουανός ο Αθωνίτης», σελ. 358

14. «Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος· εἶδον πάσας τὰς παγίδας τοῦ ἐχθροῦ ἠπλωμένας ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ στενάξας εἶπον· τίς ἄρα παρέρχεται ταύτας; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἡ ταπεινοφροσύνη» (Α, ζ')

15. «Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. 5. 3)

16. «Ἡ Αυτοβιογραφία ενός Γιόγκι», 9η ἐκδ. «Εοτία», σελ. 67

17. «Δυσσεβίας μεν ὕβρις τέκος» (Ευμενίδες, 534)

18. « Ὑβρις γὰρ ἐξανθούσ' ἐκάρπωσε σιάνην

ἀτης, ὅθεν πάγκλειτον εξαμά θέρος.» (Πέρσαι 821 - 822)

19. J. Joergensen, «Ο ἅγιος Φραγκίσκος τῆς Ασίζης», μετάφρ. Ν. Καζαντζάκη, σελ. 173

20. «Ευτέλεια γὰρ διδάσκαλος μεν σοφίας, διδάσκαλος δε ἀληθείας» (Ζ. Χ)

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΩΣ ΦΑΡΜΑΚΟ

Του αείμνηστου Εμμ. Εμμανουήλ (1886 - 1972), Ακαδημαϊκού, καθηγητή της φαρμακολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών
(Διατηρούμε τη γλώσσα του συγγραφέα)

Ὡς νὰ μὴ ἤρκει τὸ πλῆθος τῶν κατ' ἐκάστην παρουσιαζομένων νέων φαρμάκων, τὰ περισσότερὰ τῶν ὁποίων ὀλίγον ὠφελοῦσι τὸν πάσχοντα, πολὺ ἀπασχολοῦσι τὸν ἰατρὸν καὶ περισσότερον βαρύνουσι τὸν φαρμακοποιόν, ἐρχεται, οὐχὶ βεβαίως ὡς νέα εἴδησις καὶ ἡ μουσικὴ καὶ ζητεῖ θέσιν εἰς τὴν θεραπευτικὴν καὶ ἰσως εἰς τὰ φαρμακεία. Εἶθε ὅμως νὰ καταδειχθῇ λυσιτελὲς φάρμακον ἀνέξοδον ἢ καὶ δαπανηρὸν καὶ οἱ ἐπιστήμονες νὰ καταφύγῃσι πρὸς αὐτὴν μετὰ τῆς αὐτῆς προθυμίας ἰσως καὶ μεγαλυτέρας μεθ' ὅσης προσφεύγουσι πρὸς τὰ ποικίλα ἀναφαινόμενα κατὰ καιροὺς πολυνύκτια θεραπευτικά μέσα.

Ἀναμφιβόλως τότε οἱ ἰατροὶ θ' ἀναγράφωσιν εἰς τὰς συνταγὰς τῶν μουσικῶν συστάσεις συν τῇ διαιτητικῇ ἀγωγῇ καὶ δίσκους φωνογράφου, ὁ δὲ φαρμακοποιὸς θὰ προσθέσῃ μίαν ἀκόμη πλὴγὴν εἰς τὰ ἰδιοσκευάσματά του, τὴν ποικιλίαν τῶν μελωδιῶν ὀνομασπῶν καλλιτεχνῶν καὶ μουσουργῶν.

Ἡ θεραπευτικὴ δύναμις τῆς μουσικῆς, εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τῆς

προϊστορικής εποχής. Ο βασιλεύς Σαούλ της Ιεράς Βίβλου οσάκις έπασχε ψυχικώς ή σωματικώς προσεκάλει τον αρποπαίκτην Δαυίδ όστις δια των μελωδιών του οργάνου του επράυνε τους πόνους και παρηγόρει τον βασιλέα.

Ο Όμηρος αναφέρει ότι το μάγον άσμα του Αυτολύκου εσταμάτησε την ακατάσχετον αιμορραγίαν της πληγής του Οδυσσέως, ο δε Πορφύριος λέγει ότι ο διάσημος φιλόσοφος Πυθαγόρας εξετίμα ιδιαζόντως την μουσικήν, αι ρυθμικαί μελωδίαί της οποίας επράυνον ήθη, εθεράπευον νόσους και αποκαθίστων την αρμονίαν των ψυχικών δυνάμεων.

Εις το φιλανδικόν εθνικόν έπος Kalevala αναγράφεται ότι σοφός τις κατώρθωσε δια της μουσικής του να καθησυχάση και μάλιστα να αποκοιμήση μανιωδώς επανεστατημένον πλήθος. Οι Άραβες διατείνονται ότι η μουσική και τα άσματα παχύνουσι τα ζωά.

Ο Μάρκος ΡΟΛΟ εις την «Μουσικήν ψυχολογίαν» (psicologia musicale), παρατηρεί ότι δύναται η μουσική να ενισχύση τας περισταλτικάς κινήσεις του εντέρου κατά την διάρκειαν της ηρέμου πεπτικής δράσεως και εξηγεί μάλιστα την αρχαίαν συνήθειαν των σιναυλιών κατά τα συμπτώσια.

Τον 17ον αιώνα ο Cardoni αποδεικνύει την επίδρασιν των διαφόρων συγχορδιών επί του νευρικού συστήματος του ανθρώπου, ο δε πολυμαθής ιησουΐτης Krickef μνημονεύει πολυαριθμους περιπτώσεις θεραπείας νοσημάτων δια της μουσικής.

Κατά την σύγχρονον εποχήν η ενισχυτική και καθόλου ζωογόνος επίδρασις της μουσικής ενενοήθη καλλίτερον παρά των στρατιωτικών παρά από τους ιατρούς, διότι η μουσική του συντάγματος με τα θούρια εμβατήριά της τι άλλο κάμνει παρά να εμψυχώνη το ήθικόν των στρατιωτών;

Το 1875 ο ιατρός Chomet εξέδωκε βιβλίον εις το οποίον περιγράφει θεραπείας νόσων δια της μουσικής: Ημέραν τινά παρατήρησεν εις επιληπτικήν ότι εν ω ήρχισεν η προσβολή της επιληψίας ηκούσθη ταυτοχρόνως και μουσική τις μελωδία, όποτε ο παροξυσμός ανεστάλη. Η σύμπτωσις αύτη παρέσχε τω ιατρώ αφορμήν μελέτης και οσάκις εφοβείτο προσβολή διέτασσε μουσικήν ούτως ώστε η πάσχουσα απηλλάσseto της κρίσεως και συν τω χρόνω ιάθη τελείως.

Εις τα άσνλα των φρενοπαθών τα θεραπευτικά παραδείγματα είναι περισσότερα. Εις πολλά δ' εξ' αυτών εφαρμόζεται ως τιμωρία των ατακούντων πασχόντων η στέρησις του μουσικού ακροάματος.

Προς ενίσχυσιν της ελπίδος των ασθενών η αδελφότης της Αγίας

Καικιλίας εν Αγγλία δίδει κονσέρτα εις τα νοσοκομεία και μουσικά σωματεία των Παρισίων, ως και η εταιρεία Boccherini της Νεαπόλεως παρέχουσι την αυτήν μουσικὴν ευχαρίστησιν εις τας φυλακάς προς αναζωπύρωσιν του καταλεπτωκότος ηθικού φρονήματος των κρατουμένων.

Ο οδοντίατρος Laborde εν Παρισίοις εχρησιμοποίησε το γραμμόφωνο ως αναισθητικόν δια την εξαγωγήν των οδόντων και ο Ιταλός ιατρός Francaviglia την μουσικὴν δια να κατευνάξῃ τους πόνους εις μικράς χειρουργικὰς επεμβάσεις. Εις τι νοσοκομείον του Μιλάνου εγένετο χρήσις ραδιοφώνου, όπερ επέφερε κατευναστικά αποτελέσματα εις τους ψυχοπαθείς. Όντως η μουσικοθεραπεία θα ώφειλε να καταστή επιστημονικωτέρα, να βασισθῇ δηλαδή επί της σπουδῆς διαφόρων μουσικῶν στοιχείων, επί των ειδικῶν αποτελεσμάτων των και επί των ποικίλων ειδῶν της μουσικῆς.

Δι' εξετάσεως της ψυχοφυσικῆς καταστάσεως εκάστου ασθενούς καταλήγουσιν εις την διάγνωσιν της ιδιαιτέρας αισθητικότητος επί των ήχων ταύτης ή εκείνης της μουσικῆς. Δια του τρόπου τούτου θα ηδύνατο τις να συγκροτήσῃ επιστημονικῶς μίαν πραγματικὴν μουσικὴν φαρμακοποιάν η οποία θα επέτρεπε να χρησιμοποιηθῶσιν ωρισμένα μουσικά τεμάχια μετ' ενδεχομένης επιτιχίας. Αι πρόοδοι της ιατρικῆς επιτρέπουσι την χρησιμοποίησιν των εντυπώσεων της φύσεως και της ζωῆς προς θεραπευτικούς σκοπούς, συνεπῶς πρέπει να είμεθα συντηρητικοί κατὰ παντός σκεπτικισμού και να μη αποθαρυνώμεθα από πρωτοβουλίας και αν αὐται εἶναι παράτολμοι. Σήμερον τα μουσικά μέσα εἶναι πολλά και ευπρόσιτα, συνεπῶς άνευ προκαταλήψεως θα ηδύνατό τις να σκεφθῇ τας δυνατότητας της επιστημονικῆς μουσικοθεραπείας.

Η οργανωμένη ζωή εἶναι αποτέλεσμα ρυθμῶν: αναπνοή, παλμοί, σφυγμοί, κινήσεις μυῶν χωρίς να υπολογίσωμεν και τους ατελῶς γνωστούς ρυθμούς του κυττάρου, του μορίου και του ατόμου.

Έν των κυρίων στοιχείων της μουσικῆς εἶναι ο ρυθμός· ο Γαβριήλ d' Annunzio τον ωνόμασεν «η καρδιά της μουσικῆς». Οι μουσικοί ρυθμοί ασκούσι πρόδηλον επιρροήν επί των οργανικῶν ρυθμῶν τους οποίους επιταχύνουσιν ή επιβραδύνουσιν. Η ψυχή έχει ωσαύτως διαφόρους ρυθμούς: Έξαιψις, κατάπτωσις, χαρά, λύπη, ευπάθεια εἶναι ψυχικαί καταστάσεις λίαν ευαίσθητοι εις την επίδρασιν των μουσικῶν ρυθμῶν. Άλλα στοιχεία της μουσικῆς, ο τόνος, η μουσική χροιά (timbre), η αρμονία εἶναι επίσης προκλητικὰ μέσα εκφράσεως και εντυπώσεως εξηγούμενα εκ των αποτελεσμάτων της μουσικῆς.

Μία των σημαντικωτέρων ανακαλύψεων της ψυχολογίας είναι εκείνη καθ' ην ψυχική τις ζωή ανελλιπώσεται εις ημάς, εν αγνοία μας, κάτωθεν της διαυγούς συνειδησεώς μας και της οποίας η ύπαρξις αποκαλύπτεται δια της εκδηλώσεως του υποσυνειδήτου μας· είναι τούτο η ύπνωσις, τα όνειρα, η διαίσθησις κλπ. Το υποσυνείδητον είναι κατ' εξοχήν ευαίσθητον εις τας μουσικάς εντυπώσεις, ως κατεδείχθη πειραματικώς. Διεπιστώθη δηλαδή η ωφέλιμος επιρροή των ήχων επί των ηλιθίων, οίτινες είναι μεν άτομα, αλλ' η προσωπικότης των είναι τόσον στοιχειώδης ώστε δυνατόν να θεωρηθή ως ανύπαρκτος.

Μεταξύ των διαφόρων ειδών της μουσικής ανευρέθησαν τινά, τα οποία επιδρώντα επί ασθενών αλλοιούσι τον αναπνευστικόν και κυκλοφοριακόν ρυθμόν, ενεργούντα ούτως εφ' όλων των οργανικών λειτουργιών, άλλα ερεθίζουν ή εξασθενούσι τον τόνον των νευρικών κέντρων και άλλα διεγείρουσι συγκινήσεις και διάφορα συναισθήματα. Τούτο μας εξηγεί πως η μουσική προκαλεί επί του ανθρώπου βλαβεράς ή ωφελίμους επιδράσεις. Αι επιδράσεις αύται εξαρτώνται εκ δύο κυρίων αιτίων· πρώτον εκ του ποιού ή ποσού της ακουομένης μουσικής και δεύτερον εκ των ψυχοφυσιολογικών διαθέσεων του ακροατού.

Εις τα πολλαπλά είδη της μουσικής τα ικανά να προκαλώσι διαταραχάς είναι εκείνα που παροξύνουσι τα πάθη, άλλα που εκνευρίζουν και άλλα που εξασθενούν. Ευρίσκονται και τοιαύτα, τα οποία χωρίς να διεγείρωσι κατώτερα αισθήματα καλλιεργούσιν υπέρμετρον αισθηματισμόν. Ούτως η συνήθεια του να συγκινήται τις υπερμέτρως δια την μουσικήν, όταν δεν είναι μουσικός ή ικανός να την εννοή, πληροί ακάρπους συγκινήσεις αίτινες δεν υποκινούν ουδεμίαν δράσιν.

Το λεχθέν ανωτέρω αφορά κυρίως εις το ποιόν της μουσικής. Υπάρχει ακόμη εις άλλος κίνδυνος εις την υπέρμετρον ποσότητα των λαμβανομένων μουσικών αισθημάτων ή εις την ταχείαν συνέχειαν εν μικρώ χρονικώ διαστήματι. Τούτο επιφορτίζει το πνεύμα και κουράζει τα νεύρα.

Η κακή εκτέλεσις μουσικής δύναται να βλάψη και τους εκτελεστάς: κούρασιν μυϊκή και νευρική αποτέλεσμα της εντάσεως οφειλομένης εις την τεχνικήν άσκησιν, ταραχαί, συγκινήσεις και φόβοι κακής εκτελέσεως βλάπτουσι σημαντικώς την υγείαν.

Και αφ'ού αναφέραμεν τας προξενουμένας βλάβας δια της μουσικής, ερχόμεθα εις τα ωφελήματα, άτινα προκαλεί εν τη θεραπεία των ασθενών. Ο P.A. Gratty έλεγεν ότι «τίποτε δεν μας αναπαύει

αληθώς όσον η πραγματική μουσική. Ο μουσικός ρυθμός τακτοποιεί την ζωηρότητά μας και επιδρά εις το πνεύμα, καρδίαν και σώμα, όπως επιδρά μόνον δια το σώμα ο ύπνος, όστις αποκαθιστά τον ρυθμόν της κυκλοφορίας του αίματος και της αναπνοής. **Η αληθής μουσική, προσέθετε, είναι αδελφή της προσευχής όπως και της ποιήσεως.** Μεταφέρουσα την ψυχήν εις τας πηγάς της, παρέχει εις αυτήν το σφρίγος των αισθημάτων, των γνώσεων, των ενθουσιασμών».

Δια την θεραπείαν διατελούντων εν διεγέρσει νεύρων, πνευμάτων ηρεθισμένων και σωμάτων εξηντλημένων αναγράφουσι την ανάπαυσιν. Αλλ' οι σύγχρονοι άνδρες και γυναίκες γνωρίζουσι περισσότερον πώς πρέπει να αναπαύωνται, διότι εμορφώθη εις την ψυχοθεραπείαν εις ειδικός κλάδος διδάσκων την τέχνην του αναπαύεσθαι. Εις τον κλάδον τούτον αι θεραπευτικά αγωγαί της μουσικής παρουσιάζονται ως πολύτιμοι παράγοντες.

Είπομεν πώς η μουσική δρα επί του αισθήματος· απεδείξαμεν τας υπερβολάς και τους κινδύνους. Υπάρχουσι πρόσωπα τα οποία είτε ιδιαιζούσης ψυχικής διαπλάσεως είτε εκ του τρόπου της ζωής των αφήνουσι να εξασθενήση η ζωτικότης του αισθήματός των δια να φθάση εις την ατροφίαν του στοιχείου τούτου, τόσον ωραίου και αναγκαίου δια την ζωήν. Εις τα πρόσωπα ταύτα η μουσική δύναται να χορηγήση την εσωτερικήν συγκίνησιν ήτις αναζωπυροί την καρδίαν, ζωογονεί το σώμα και αποκαθιστά την επικοινωνίαν του ατόμου με την φύσιν, την ανθρωπότητα, με τον Θεόν.

Υπάρχει μουσική ή οποία αφυπνίζει εις την ψυχήν παλμούς υγιείς, ρωμαλέους και η οποία διεγείρει προς δράσιν νέων κατευθύνσεων, εις εμπνεύσεις, εις αξιομνημονεύτους πράξεις εξικνουμένας μέχρις ηρωισμού δια της θυσίας της ζωής. Υπάρχει μουσική αναβρύουσα και δροσερά, ελαφρά και εύθυμος διαπτύσσουσα τα πολυμέριμνα μέτωμα και χαλαρούσα προς εν μειδίωμα χεϊλή κλειστά και συνεσφιγμένα.

Ποίον μέσον πλέον αποτελεσματικόν, πλέον κατάλληλον, πλέον ευχάριστον δια τον ιατρόν θα ηδύνατο να συστήση δια να αποδώση την χαράν την οποία συμφωνούσαι η αρχαία σοφία και η σύγχρονος ακριβής αναζήτησις αναγνωρίζουσιν ως εξάίρετον τονωτικόν ου μόνον της ψυχής αλλά και του σώματος;

Η μουσική διεγείρει τας υποσυνειδήτους δυνάμεις, ως λ.χ. την μνήμην. Ο διάσημος μουσικολόγος καθηγητής Mario Pilo έγγραψε τα εξής περί τούτου: «Η μνήμη μου είναι ιδιότροπος και φαντασιώδης, αρκετά πιστή αλλ' άνευ ετοιμότητος, επιρρεπής εις απουσίας και διαλείψεις ενίοτε οχληράς. Λοιπόν ουχί άπαξ η μουσική με κάμνει

να επανευρίσκω αιφνιδίως την κρύπτην απειθούς και φευγαλέας αναμνήσεως».

Η μουσική δύναται να διεγείρη την καλλιτεχνικήν έμπνευσιν. Έχομεν το παράδειγμα του Alfieri όστις ενεπνεύσθη και έγγραφε όλας τας περιφήμους τραγωδίας του ακούων μουσικήν ή μετά το πέρας αυτής.

Η ψυχανάλυσις είναι η μέθοδος συγχρόνου θεραπείας, η οποία εις τας εφαρμογάς της, τας πλέον υγιείς και υψηλάς έχει ως σκοπόν την ανάπτυξιν των κατατελλομένων δυνάμεων των προκαλουσών συγκίνησιν και πάθος, αι οποίες ταράσσονται εν τω υποσυνειδήτω και αίτινες είναι η αφορμή συνεχών συγκρούσεων και νευρικών διαταραχών· να τας θέτη υπό το φως της συνειδήσεως, να τας καθαίρη και τας ανυψοί ίνα τέλος μεταμορφούνται εις δύναμιν αγαθού και αίτινες θα θρέψωσι τα αισθήματα και τας δυνάμεις της ψυχής. Είναι όντως αληθής πνευματική αλχημεία, ο οποία μετουσιού την ζοφεράν και επανεστατημένην οδύνην κατ' αρχάς εις ηπιωτέραν, ακολουθώς εις υποφερτήν δια να καταλήξη εις την αυτοκυριαρχίαν.

Είναι έργον χαλεπόν και περίπλοκον απαιτούν προσπάθειάς πολλάς δι' εκείνον όστις προσπαθεί να φέρη αυτό εις πέρας και σενεργασίαν καλής θελήσεως δι' εκείνον όστις σπέργει προς τούτο. Υπάρχει λοιπόν μουσική ευνόδια το έργον τούτο και η οποία ενίοτε έχει την δύναμιν να προκαλέση αυτή μόνη την θαυμαστήν ταύτην μετατροπήν και να αναζωογονήση. Είναι η μουσική εκείνου όστις επόνεσεν, εκείνου όστις έφθασεν εις την γαλήνην δια του μαρτυρίου, γενόμενος μεγαλύτερος του αφθάσπου πόνου του, πόνου ο οποίος τον ενέπνευσε να τραγουδήση την δύναμιν και την ωμορφίαν, να πανηγυρίση την χαράν και την πίστιν, την καλωσύνην της ζωής. Είναι η μουσική του Beethoven.

Και εις το ποίημα Uccello del Paradiso το οποίον περιγράφει τας ταραγμένας ψυχικάς καταστάσεις δι' ενός κονσέρτου τετραχόρδου, εις ευγενής ποιητής Ιταλός ησθάνθη και εξεδήλωσε μετά θαυμαστής τέχνης την ψυχαναλυτικήν και εξαγνιστικήν αυτήν αρετήν της μουσικής, μεγάλης διδασκάλου δυνάμεως και αισιοδοξίας. Ο συγγραφέυς δεν ηδυνήθη να δώση ει μη ένδειξιν λίαν συντοπικήν επί των εφαρμογών υγιεινής που δύναται να εύρη η μουσική. Αι εφαρμογαί ώφειλον να γίνουν ατομikai και αθροιστικαί. Αι ατομικαί εφαρμογαί - αυστηροτέρας και ειδικωτέρας ιατρικής αρμοδιότητος - ώφειλον να κάμουν επί της υγιούς επιδράσεως της μουσικής έν θεραπευτικόν μέσον συχνής χρήσεως. Δια τρόπον μάλλον ιδιάζοντος θα

ώφειλε να χρησιμοποιείται ως ολοκληρωτικόν μέρος ψυχικών θεραπειών και νευρικών διαταραχών. Αι αθροιστικάί εφαρμογαί θα ώφειλον να γίνουν εις ευρείαν κλίμακα και συστηματικώς εις τας φυλακάς, τα φρενοκομεία και τα νοσοκομεία.

Το «Groupe musicale des prisons» των Παρισίων δεν έχει σκοπόν να προσφέρη μουσικάς ψυχαγωγίας εις τους κρατουμένους, αλλά να χρησιμοποιεί την μουσικήν ως πραγματικόν θεραπευτικόν μέσον και έχει ήδη σημειώσει πολλάς επιτυχίας. Αναφέρεται ακρόασις μουσική δοθείσα ενώπιον 200 γυναικών ηλικίας 30 περίπου ετών εν τινι γαλλικώ ευαγεί ιδρύματι. Επαίχθη επί ώραν μουσική υψηλής εμπνεύσεως. Εκ των πρώτων φθόγγων το πλείστον εξ αυτών έκλαιεν. Υπό το αποτέλεσμα της συγκινήσεως της προκαλουμένης υπό της μουσικής μία των νεωτέρων, φυλακισμένη δι' αλητείαν, και η οποία εδήλωσεν ότι ζη μόνη εις τον κόσμον, δεν ηδυνήθη να συγκρατήσει την ψευδή ταύτην βεβαίωσιν· εφάνέρωσεν εις επιστολήν εξομολογητικήν εις τον διευθυντήν της φυλακής και τω απεκάλυψε την διεύθυνσιν της μάμης της. Ο διευθυντής της φυλακής de Fresnes νομίζει ότι η νέα αύτη κόρη εσώθη διότι αντί ν' αποσταλή εις σωφρονιστικήν αποικίαν ωδηγήθη εις την ανευρεθείσαν μάμην της χάρις εις την μουσικήν.

Ως συμπέρασμα ευχόμεθα όπως χάρις εις την ενεργόν και αρμονικήν συνεργασίαν ιατρών και μουσικών χρησιμοποιηθή ευρέως και καταλλήλως η μουσική δια καταπολέμησιν των ψυχικών και ηθικών νόσων.

(«Το λαϊκόν πανεπιστήμιον της βραδυνης», Φεβρ. - Απρίλ. 1943, σελ. 259 - 263).

Αν θέλετε να έρθει να σας μορφώσει ο Ουρανός, ένας άγγελος, βρείτε κάποιον που είναι λιγότερο μορφωμένος από σας, και αρχίστε να του βάζετε λίγα φώτα στο κεφάλι του. Αμέσως, αυτό αντανακλάται στον αόρατο κόσμο και έλκετε ήδη τα φωτεινά πνεύματα για να κάνουν το ίδιο με σας.

Ο. Μ. Αϊβανχόφ (Ο άνθρωπος κύριος του πεπρωμένου του, σελ. 31)

ΓΗ

Εγώ πιστά σ' αγάπησα,
μητέρα καρποφόρα,
και χαίρομαι τα κάλλη σου
και καρτερώ την ώρα,
που σ' έναν ύπνο αξύπνητο
τα μάτια θα σφαλίσω,
κάθε δεσμό θα λύσω
μαζί σου θα ενωθώ.

Στη μακαρία ανάπαυση
μέσα στο ύπνο εκείνο
από ζωής ανθόφυτο
πηγή ζωής θα γίνω·
ως που, στο αιώνιο ζήμωμα,
αθώρητο ένα χέρι
και πάλι θα με φέρει
στον Ήλιο τον ξανθό.

Ιωάννη Πολέμη (Κεμήλια, Γη, Ε)

Σημείωση «ΙΛΙΣΟΥ»

Ο κάθε ποιητής δεν είναι υποχρεωτικά και φιλόσοφος. Διαισθάνεται όμως με το συναίσθημά του τις λειτουργίες της φύσης.

ΠΑΡΑΙΝΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΥΜΝΟΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΤΗΣ ΑΣΙΖΗΣ

Από το βιβλίο του J. Joergensen, «Ο άγιος Φραγκίσκος της Ασίζης». Μετάφρ. Ν. Καζαντζάκη.

Ο άγιος Φραγκίσκος της Ασίζης είχε ιδρύσει μια αδελφότητα, τα μέλη της οποίας γύριζαν σε διάφορα μέρη και κήρυτταν. Είχαν όμως υποχρέωση οι ιεραπόστολοι αυτοί, να συγκεντρώνονται δύο φορές το χρόνο στην Πορτσιούνκολα. Την Πεντηκοστή και τον αρχάγγελον Μιχαήλ (29 Σεπτεμβρίου). Από τα δύο αυτά Συνέδρια, της Πεντηκοστής ήταν το σπουδαιότερο. Έτρωγαν μαζί λιτά και χαρού-

μενα κι έπειτα ο Φραγκίσκος έκανε κήρυγμα.

Στα Συνέδρια αυτά θα εξεφώνησε τις «Παράινέσεις» και τους «Ύμνους», που ακολουθούν.

«Όπου αγάπη και σοφία, εκεί μήτε φόβος χωράει, μήτε αμάθεια. Όπου υπομονή και ταπεινοφροσύνη, εξαφανίζεται η ανησυχία και η οργή (...) Όπου υπάρχει ευσπλαχνία και συμπόνια, δεν υπάρχουν μήτε περιττά αγαθά, μήτε σκληρότητα της καρδιάς» (...)

● Φραγκίσκος σαν αληθινός τροβαδούρος, τραγουδούσε τους ωραιότερους του ύμνους για να εγκωμιάσει όλες τις αρετές, που στόλιζαν την ασύγκριτη Θεοτόκο και που πρέπει να στολίζουν κι όλες της άγιες ψυχές.

«Χαίρε, Δέσποινα Σοφία, έλεγε, ο Κύριος σε χαιρετάει, καθώς και την αδελφή σου, την άγια Πάναγνη Απλότητα!

Άγια Δέσποινα Φτώχεια, ο Κύριος σε χαιρετάει, καθώς και την αδελφή σου, την άγια Ταπεινοφροσύνη!

Άγια Δέσποινα Ευσπλαχνία, ο Κύριος σε χαιρετάει, καθώς και την αδελφή σου, την άγια Υπακοή! Και σας όλες, πανάγιες αρετές, ο Κύριος σας χαιρετάει κι απ' Αυτόν πηγάζεται!

Άγια Σοφία, κατανικάς τον Σατανά κι όλους του τους δόλους!

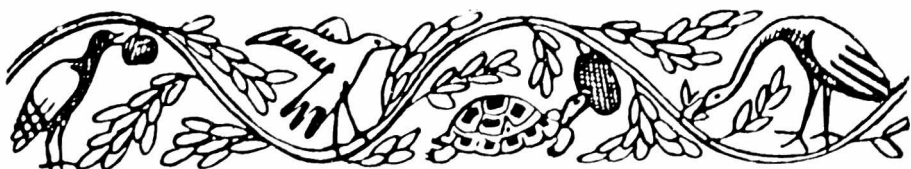
Άγια αγνή Απλότητα, κατανικάς όλη την εξυπνάδα του κόσμου τούτου και την πονηρία της σάρκας!

Άγια Φτώχεια, εκμηδενίζεις όλες τις επιθυμίες, όλα τα πάθη, όλες τις γήινες εγνοιες!

Άγια Απλότητα, κατανικάς κάθε αλαζονία κι όλα τα επίγεια!

Άγιε Έρωτα, εξαφανίζεις όλους τους πειρασμούς του διαβόλου και της σάρκας κι όλους τους φόβους του κορμιού!

Άγια Υπακοή (...) κρατάς το σώμα υπάκουο στο πνεύμα...»

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΕΣ ΑΠΟ ΟΜΙΛΙΕΣ ΤΟΥ ΟΜΡΑΑΜ ΑΪΒΑΝΧΩΦ

Στα βιβλία που κυκλοφορούν, του Ο.Α. αναγράφονται, σαν πρόλογος τα εξής: Ο αναγνώστης θα καταλάβει καλύτερα ορισμένες απόψεις των κειμένων του Διδασκάλου Όμραμι Μικαέλ Αϊβανχώφ, που αναφέρονται, αν λάβει υπόψη του ότι πρόκειται για μια ανστη-ρά προφορική Διδασκαλία.

Αγαπάτε και μην περιμένετε να σας αγαπήσουν.

Αν πάντοτε περιμένετε να σας αγαπήσουν, δεν θα γίνετε ποτέ ευτυχισμένοι, γιατί υπολογίζετε σε πράγματα πολύ αβέβια. Για μια στιγμή δεν ξέρουμε τι θα συμβεί. Δεν πρέπει να υπολογίζετε στην αγάπη των άλλων. Μπορεί αυτή η αγάπη να έρχεται, βέβαια, μπορεί μάλιστα να έρχεται συνέχεια, κι αν έρχεται να την καλωσορίζετε, αλλά να μην υπολογίζετε σ' αυτή.

Γι' αυτό σας λέω: «Θέλετε να γίνετε ευτυχισμένοι; Μη ζητάτε ν' αγαπηθείτε, αλλά ν' αγαπάτε εσείς, νύχτα μέρα, και θα είστε πάντοτε ευτυχισμένοι.

(Απαντα, τόμος XII)

Αποδοχή της Μοίρας

Ένας τρόπος να είναι κανείς ικανοποιημένος με την τύχη του ονομάζεται μάλλον, σγκατάβαση, αποδοχή.

Ο άνθρωπος καταλαβαίνει ότι οι δοκιμασίες που περνά είναι το αποτέλεσμα των σφαλμάτων του παρελθόντος και τις υπομένει. Δε σταματά όμως εκεί: ξέρει ότι πρέπει να κάνει μια προσπάθεια για να διορθώσει αυτά τα σφάλματα... Και να η σοφία. Πρέπει να δεχτεί την τύχη του σαν συνέπεια των λαθών του που διέπραξε σε προηγούμενες ζωές, αλλά να μην ικανοποιείται ποτέ με το σημερινό βαθμό εξέλιξής του και να θέλει πάντοτε να προοδεύει.

(Για μια καινούργια ζωή. Χρυσό κανόνες).

Η τελική Κρίση

Η Ανάσταση και η Τελική Κρίση είναι θέματα απολύτως ανεξήγητα και ακατανόητα. Δεν μπορεί να υπάρξει Τελική Κρίση όπως τη φαντάζονται, με όλους τους ανθρώπους που θα βγουν από τους

τάφους για να κριθούν· όχι, όλοι κρινόμαστε ασταμάτητα: κάθε δοκιμασία, κάθε πόνος, κάθε βάσανο, είναι ήδη η απόδειξη ότι έγινε μια κρίση και πληρώνουμε. Όταν δε θα έχετε πια τίποτα να πληρώσετε, δε θα υποφέρετε πλέον.

(Η γέννηση στα διάφορα επίπεδα)

Οι γονείς και τα παιδιά τους

Οι περισσότεροι γονείς νομίζουν πως είναι οι δημιουργοί των παιδιών τους και νομίζουν ότι έχουν το δικαίωμα να τα κάνουν ό,τι θέλουν. Όχι, οι γονείς πρέπει να ξέρουν ότι έχτισαν απλώς το σπίτι του παιδιου (το σώμα του). Δεν δημιούργησαν όμως την ψυχή που έρχεται από πολύ μακριά. Το παιδί στέλνεται στους γονείς του σαν να πηγαίνει σε ένα ξένο μέρος για να συνεχίσει τις σπουδές του.

Η οικογένεια στην οποία πηγαίνει είναι γι' αυτό ένα οικοτροφείο όπου μένει, τρέφεται, μαθαίνει και μορφώνεται. Το παιδί είναι μια ψυχή που ήρθε από μακριά και οι γονείς δεν είναι παρά οι παιδαγωγοί. Αυτοί οι παιδαγωγοί αναλαμβάνουν να θρέψουν και να μορφώσουν το παιδί τους, μέχρις ότου ο Ουράνιος Πατέρας του, το ζητήσει (...)

Οι γονείς πρέπει να ξέρουν ότι τα παιδιά τους έρχονται από το Θεό και πρέπει να τα μεταχειρίζονται καλά ώστε αργότερα αυτά να πουν στον Πατέρα τους με τι αγάπη οι παιδαγωγοί τους συμπεριφέρθηκαν απέναντί τους. Και τί ανταμοιβή που θα πάρουν αυτοί οι γονείς έπειτα από τον Κύριο!

(Άπαντα, τόμος XXIV)

Για να διώξετε τις κακοποιές οντότητες

Χάρη στη νηστεία, μπορούμε να διώχνουμε όλες τις κακοποιές οντότητες που καταφεύγουν μέσα μας. Ήδη, την πρώτη ημέρα της νηστείας, αυτές οι οντότητες θα παραπονεθούν και θα πουν: «Αυτό το αφεντικό γίνεται πολύ κακό, δεν μας δίνει πια τίποτα», και θα φύγουν να αναζητήσουν κάποιον άλλον που θα τους τρέφει. Βέβαια, υπάρχουν οντότητες πιο ανθεκτικές, που δεν μας εγκαταλείπουν παρά τη δεύτερη ή την τρίτη ημέρα, ή μάλιστα, και πιο αργά... Όμως, κάθε μέρα, καινούργιες οντότητες μας εγκαταλείπουν και αισθανόμαστε περισσότερο ήρεμοι, ελαφρείς και διανυγείς.

Όταν οι μαθητές του Ιησού τον ρώτησαν πώς να διώχνουν τα δαιμόνια, τους απάντησε: με την προσευχή και με τη νηστεία.

Δεν υπάρχουν άλλα μέσα.

Αν δεν νηστεύουμε ποτέ, όλες οι κατώτερες οντότητες μέσα μας θα δυναμώνουν και θα γίνονται τόσο δυνατές, που θα καταφέρουν να μας εξοντώσουν.

(Άπαντα, τόμος XIII)

Η κατάχρηση της σεξουαλικότητας

Θέλετε να μάθετε τι θα συμβεί αν κάνετε κατάχρηση της σεξουαλικότητας; Παρατηρείστε το μεθυσμένο που είναι άσχημος και ηλίθιος: θα γίνετε ακριβώς σαν κι αυτόν. «Μα όχι, θα πείτε, γνωρίζω ανθρώπους που αλλάζουν κάθε τόσο φιλενάδες, κι όμως διαβάζουν, σπουδάζουν, κάνουν σπουδαίες εργασίες».

Ναι, ξέρω, αυτή η αγάπη ταριάζει στις διανοητικές ή καλλιτεχνικές ικανότητες της πέμπτης φυλής: όταν όμως πρόκειται να αγγίξουν τις ουράνιες περιοχές, να κάνουν μια πνευματική εργασία, θα αντιληφθούν ότι δεν έχουν πια τα υλικά ούτε και τα απαραίτητα στοιχεία, και δεν έχουν μάλιστα και καμιά επιθυμία να ανηψωθούν. Μιλάμε εδώ γι' αυτούς που θέλουν να γίνουν κάτι εξαιρετικό, κάτι νοήμον, φωτεινό, ωραίο, εκφραστικό, ισχυρό κάτι το μοναδικό.

Είναι σαν τις μέλισσες που έχουν παραχορτάσει με μέλι: γίνονται πολύ βαριές και δεν μπορούν πια να πετάξουν. Το ίδιο συμβαίνει και με τους ερωτευμένους όταν κάνουν κατάχρηση στις ανταλλαγές τους: μπορούν να συνεχίζουν κάθε είδους εργασίες, δεν μπορούν όμως πια να πετάξουν: οι ουράνιες περιοχές τους είναι απαγορευμένες.

(Άπαντα, τόμος XXIV)

Η αληθινή ταπεινοφροσύνη

Το να είναι κανείς ταπεινός είναι να κοιτάζει προς τα επάνω, προς εκείνους που μας έχουν ξεπεράσει. Γιατί κοιτάζοντας προς αυτά τα ανώτερα όντα, ενστικτωδώς συγκρινόμαστε με αυτά, βλέπουμε τον εαυτόν μας τόσο μικρό, ώστε η ταπεινοφροσύνη έρχεται. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι οι ταπεινοί πρέπει να αρκούνται στο να κοιτάζουν τα όντα που τους ξεπερνούν και να μένουν έτσι, χωρίς να προχωρούν. Αντίθετα, η αληθινή ταπεινοφροσύνη είναι ακριβώς αυτή που πρέπει να μας οδηγεί προς την τελειότητα. Γιατί τη στιγμή που συγκεντρωνόμαστε σ' αυτούς που μας ξεπερνούν προχωρούμε. Λοιπόν, θέλοντας να γίνουμε τέλειοι όπως ο Κύριος, γινόμαστε

αληθινά ταπεινοί.

Ενώ, αν κοιτάξετε αυτούς που είναι κάτω από σας, βλέπετε τον εαυτό σας πολύ μεγάλο, πολύ προχωρημένο, πολύ έξυπνο. Αν συγκρίνεστε με τα μυρμήγκια, βέβαια, είστε ένας ελέφαντας. Λοιπόν, η αλαζονεία έρχεται να σας κυριεύσει και δεν προχωρείτε πλέον. Να γιατί η αλαζονία εμποδίζει τους ανθρώπους από το να εξελίσσονται. Και όχι μόνο τους εμποδίζει να εξελίσσονται αλλά τους κάνει να γυρίσουν πίσω: όσο περνά ο καιρός, τόσο γίνονται σαν αυτά τα μυρμήγκια απέναντι στα οποία ένωθαν τόσο ανώτεροι. Αυτό είναι ένας νόμος. Είναι δε το νόημα των λόγων των Ψαλμών: «Χαμηλώνει του αλαζόνες και ανυψώνει τους ταπεινούς». Αυτό δεν σημαίνει πως ο Κύριος θέλει να τιμωρήσει τους μεν και να ανταμείψει τους δε, όχι, είναι μόνο ένας νόμος εγκαταστημένος από την κοσμική Νοημοσύνη. Άρα, αν έχετε σαν ιδανικό να γίνετε σαν το Θεό, θα αποκτήσετε την αληθινή ταπεινοφροσύνη.

Η αληθινή ταπεινοφροσύνη δεν είναι να μένει κανείς μικρός, άθλιος, ακάθατος, φτωχός, αδύναμος, παραμερισμένος, και να φαντάζεται ότι ο Θεός ευχαριστείται με όλα αυτά. Η ταπεινοφροσύνη, η αληθινή, είναι να γίνει κανείς σαν το Θεό πάνσοφος, παντοδύναμος, όλος αγάπη, αγνότητα, γενναιοδωρία και λαμπρότητα.

(Άπαντα, τόμος XXIV)

ΕΠΤΑΦΩΤΟΣ ΛΑΜΠΑΣ

Του αείμνηστου συγγραφέα και φιλόσοφου Πλάτωνα Δρακούλη (1858 - 1932)

1. Το πρωί χαιρέτισε την ημέραν ως νέαν δόσιν φωτός, ζωής και αγάπης.

2. Την εσπέραν ευγνωμόνησε δια τις ευκαιρίες που σου δόθηκαν διαρκούσης της ημέρας, όπως υπηρετήσεις τις βουλές του φωτός.

3. Διαρκούσης της ημέρας ενθυμού την παντοπαρουσία της Θεότητας, διηνεκώς ποθούνσης να σε περιτύξη ως φιλόστοργος Μήτηρ.

4. Προ παντός διαβήματος, έστω και τον απλουσιότατον, επικαλού την αντίληψίν Της.

5. Καλλιέργει ένδον στοχασμούς αγνότητας και αγάπης διότι σίτω και μόνον δύνασαι ν' ακτινοβολής ατμοσφαίραν κάλλους και γλυκύτητος, άλλως θα ακτινοβολής ατμοσφαίραν αποτροπιασμού.

6. Αναλογίζον πάντοτε ότι ο Θείος Νόμος είναι ανώτερος του ανθρωπίνου Νόμου. Και επομένως απαρνούει παν ανθρώπινον σιμψέρον αντιστρενόμενον προς τις βουλές και τα σχέδια της Θεότητος.

7. Γνώριζε ότι δια των άνωθι αξιωμάτων καθίστασαι ενήλικος και αποβαίνεις η ενσάρκωσις του συνδιασμού εκείνου της Σοφίας και της Αγάπης, ο οποίος σε αναδεικνύει λαμπάδα του Αγαθού.

(Διατηρήσαμε τη γλώσσα του συγγραφέα)

Ποιος θα μας διδάξει την σοφία;

Του αείμνηστου παγκόσμιου Προέδρου της Θεοσοφικής Εταιρείας Ν. ΣΡΙ ΡΑΜ

Ο αείμνηστος Ινδός φιλόσοφος Ν. Σρι Ραμ, σε μία επίσκεψή του στην Αθήνα, μίλησε στην αίθουσα διαλέξεων της Θεοσ. Εταιρείας.

Δημοσιεύουμε αποσπάσματα της ομιλίας του εκείνης.

Θα ήθελα να πω λίγα λόγια για το έργο της Θεοσοφικής Εταιρείας. Οι τρεις σκοποί της* είναι γνωστοί καλά σ' όλους σας.

Μονάχα ο πρώτος περιέχει κάτι, που μπορεί να θεωρηθή σαν δοξασία, σαν πίστη. Ο δεύτερος κι' ο τρίτος είναι ενδεικτικοί μονάχα μιας επιθυμητής γραμμής δράσεως. Έτσι, αληθινά, ο μόνος σκοπός, που συνδέει όλους μας είναι η παγκόσμια αδελφότητα των ανθρώπων χωρίς καμιά από τις αναφερόμενες διακρίσεις. Αντιλαμβανόμεθα, όμως, ότι ο σκοπός αυτός είναι ενδεικτικός για την ύπαρξη ωρισμένης σοφίας, που η ιδέα της παγκόσμιας αδελφότητας αποτελεί μέρος της. Την παγκόσμια αδελφότητα θα πρέπει να την ιδούμε σαν τη θεμελιώδη αλήθεια και ξεκινώντας από αυτήν να ερευνήσουμε, να ανακαλύψουμε την θεία σοφία.

Αλλά, θα ερωτηθεί: Πώς θα βρούμε τη σοφία; Ποιος θα μας διδάξει;

Μου φαίνεται, πως αν ζήσουμε τον ορθό τρόπο ζωής, αυτή η σοφία θα έλθη σε μας μόνη, φυσικά, εύκολα. Δεν θα χρειαστή καν να κάμουμε προσπάθεια και ν' αντιληφθούμε, να πιστεύουμε κάτι που θα είναι μια διαπίστωση από τα έξω.

Κάθε στοά της Θεοσοφικής Εταιρείας είναι κι' ένα κέντρον της θείας σοφίας. Είναι κέντρον για την έκφραση του πνεύματος της σοφίας αυτής. Και, επομένως, για την διάδοση αυτού του πνεύμα-

τος. Αλλ' αυτό το πνεύμα δεν είναι αφ' εαυτού παρόν. Είναι πολύ πιθανόν να διαβάζουμε και να διδασκώμεθα πολλά πράγματα και να συζητούμε μέσα στη στοά, όμως ν' αποτυγχάνουμε στην εκπλήρωση του σκοπού της Θεοσοφικής Εταιρείας. Κι όμως είναι δυνατόν να αισθανθούμε μέσα μας τη φύση της σοφίας αυτής κι έτσι να κατανοήσουμε τη φύση όλων των πραγμάτων, ιδιαίτερα της ζωής και όλων των φαινομένων της ν' αντιληφθούμε τα πράγματα **όπως είναι**, όχι όπως τα φανταζόμαστε (...)

Ο ανθρώπινος νους είναι ελεύθερος. Δεν μπορεί να κινηθή χωρίς ελευθερία. Αλλά κατά την άσκηση της ελευθερίας του μπορεί να πάρη κακή κατεύθυνση· να περιπλεχθή σε φαντασίες· να πιστεύη σε απίθανα πράγματα· να ζητά τα απραγματοποιήτα· να τρομάξη από πράγματα που δεν συμβαίνουν ποτέ. Μ' άλλα λόγια, μπορεί να δημιουργήση μεγάλη δυστυχία για τον εαυτό του. Επομένως, είναι καλό να μπορή να βλέπη τα πράγματα στην αληθινή τους όψη. Και η ομορφιά της Θεοσοφίας συνίσταται στο ότι συνδυάζει το μεταφυσικό μετά τον πρακτικό· συνδυάζει το υποκειμενικό, αυτό που ο καθένας έχει την εμπειρία του, με τα γεγονότα της αντικειμενικής πραγματικότητας. Έτσι, δίνει σ' αυτά τα γεγονότα ένα νόημα και μας επιτρέπει ν' αντιληφθούμε την αληθινή σημασία των διαφόρων φαινομένων.

Υπάρχει ομορφιά στη Φύση. Αλλά και υπάρχουν πολλοί άνθρωποι, που δεν την βλέπουν. Η ομορφιά αυτή πρέπει ν' αφιπνισθή στο νου των ανθρώπων. Κατά τον ίδιο τρόπο, η αληθινή σημασία της ζωής και όλα τα φαινόμενά της γίνονται αντιληπτά όταν ο νους του ανθρώπου είναι καθαρός και όχι συννεφιασμένος. Ο νους πρέπει να καθαριστή από τις λανθασμένες ιδέες, από τις σφαλερές προσκολλήσεις. Μόνον ένας τέτοιος νους μπορεί ν' αντιληφθή την αληθινή σημασία των πραγμάτων.

Εκείνο που έχει σημασία είναι ν' αντιληφθούμε προς ποία κατεύθυνση πρέπει να προοδεύσουμε. Για τον συνήθισμένον άνθρωπο, ο θάνατος είναι κάτι το τρομερό, που μας τα παίρνει όλα. Κι' όμως, από την άποψη της ζωής - κι' όχι της μορφής - ο θάνατος είναι μέσον ανανεώσεως. Η αληθινή του σημασία έγκειται στο ότι είναι θάνατος του περασμένου και γέννηση μιας νέας αρχής. Πόσοι άνθρωποι στον κόσμο το νοιώθουμε αυτό;

Ας υποθέσουμε ότι μπορούμε να το αντιληφθούμε. Αν γινόταν αυτό, η στάση μας απέναντι στα παγκόσμια φαινόμενα θ' άλλαζε τελείως. Όσοι νοιώθουν, την αληθινή σημασία του θανάτου, είναι

ελευθεροί από το φόβο, αλλά οι πολλοί τον τρέμουν υπερβολικά.

Φυσικά, ο θάνατος σημαίνει χωρισμό απ' αυτούς που μας αγαπούν. Γι' αυτό, παρ' όλο που μιλούμε για ενότητα ζωής, μέχρις ότου αυτή η ενότητα μας γίνει πραγματικότητα, παραμένει μια έννοια αφηρημένη και πραγματικότητα είναι ο χωρισμός.

Αλλά για το φωτισμένο πνεύμα, που δεν πλάθει φαντασιοπληξίες, η ενότης είναι η πραγματικότητα στον κόσμο και είναι φανταστικό δεινό ο χωρισμός. Άλλως τε, στη χώρα των σωμάτων, τα σώματα είναι όλη την ώρα χωρισμένα. Μέσα μας, όμως, χωρισμένοι είμαστε ή ενωμένοι; Από τη σκοπιά του νου μας, είμαστε χωρισμένοι. Αλλ' από τη σκοπιά της ζωής μας, ίσως να μην είμαστε χωρισμένοι. Τον χωρισμό τον δημιουργεί ο νους μας, διότι όλοι μας χτίζουμε τείχη γύρω μας, σπινθηροίζοντας μέσα στα τείχη ο καθένας τα κτήματά του, όχι μόνον αποκτήματα φυσικά, αλλά και ιδέες, προσκολληθείς κλπ. Και είναι πολύ επόμενο, όσο το πνεύμα μας θα είναι κτητικό, ο χωρισμός θα παραμένει η πραγματικότητα. Μόνον αν μπορούσαμε να ελευθερωθούμε από την κτητικότητα, ίσως να αλλάξαμε στάση απέναντι στους ανθρώπους. Θα έπρεπε ν' αντιληφθούμε, ότι η ζωή είναι κάτι διαφορετικό από τη μορφή και ότι ο σκοπός της ζωής μπορεί να είναι διαφορετικός από την άποψη της μορφής.

Κοσμοπολιτισμός δεν σημαίνει να ταξιδεύη κανείς σε πολλές χώρες και να μαζεύη ενθύμια, ούτε να μαθαίνει άλλες γλώσσες. Αυτά πιθανόν να είναι καλά, πιθανόν όχι. Κοσμοπολιτισμός είναι κάτι επί πλέον. **Να γίνεται πολίτης του βασιλείου της Ζωής.** Να βλέπετε τα άλλα ανθρώπινα όντα σαν ανθρώπινα όντα. Όχι σαν Αμερικανούς, Ινδονησίους ή Γερμανούς. Πρέπει να προσπαθήσουμε να τους δούμε όλους σαν ανθρώπινα όντα, στις μορφές που τους ανήκουν και να δούμε ύστερα τις δυνατότητες που έχουν, στη φάση τους. Το εξωτερικό των ανθρώπων είναι η σφραγίδα του παρελθόντος. Ο καθένας έχει χυθεί σε ειδικό καλούπι. Σκέπτεσθε με ειδικό τρόπο επειδή γεννηθήκατε Έλληνες και εγώ σκέπτομαι αλλιώς επειδή γεννήθηκα Ινδός, επίσης διότι εσείς είσθε Χριστιανοί και εγώ, ας πούμε, ανήκω στην Ινδουϊστική θρησκεία. Αν είχαμε γεννηθεί σε άλλη χώρα, ίσως να είμεθα Μουσουλμάνοι και θα εσκεπτόμασθε σαν Μουσουλμάνοι. Ποια είναι όμως η σωστή άποψη: **Η ανθρώπινη ψυχή δεν είναι φυλή.** Δεν είναι Ρωσική, Κινεζική, Αμερικανική ή ό,τι άλλο. Αν μπορούσαμε να το νοιώσουμε αυτό - αν η σκέψη μας δεν εδραζόζετο από τον εθνισμό μας - τότε θα βλέπαμε το κάθε τι αντικειμενικά και όχι με τα γυαλιά της θρησκείας ή της ενότητος.

Υπάρχει, βέβαια, ομορφιά πραγματική στην κάθε θρησκεία. Αλλά οι άνθρωποι δεν συνηθίζουν να παίρνουν μονάχα το καλό, υποχρεώνονται να την πάρουν όλη. Αν όμως υποθέσουμε, πως είμαστε σε θέση να διακρίνουμε μεταξύ του αληθούς και του μη αληθούς, αν μπορούσαμε να εκλέγουμε για τον εαυτό μας και να είμαστε ελεύθεροι στην κρίση μας, χωρίς να τρομάζουμε, αν υποθέσουμε ότι ανεπτύσσαμε αυτόν τον τρόπο του σκέπτεσθαι, τότε η Αλήθεια, σ' όλη της την ομορφιά, μας ανήκει. Η ομορφιά του κόσμου ανήκει σε όλους. Χρειάζεται όμως να την αισθανθούμε, γιατί ο καθένας μας ζη μέσα σ' ένα κέλυφος, που είναι γέννημα διαφόρων επιδράσεων. Αν καταφέρναμε να βγούμε απ' αυτό το κέλυφος και να προσεγγίσουμε κάθε άνθρωπο σαν ανθρώπινο ον, να ιδούμε κάθε βιβλίο και κάθε ιδέα κατά την αληθινή του αξία, θα βλέπαμε τι αίσθημα ελευθερίας θα νοιώθαμε. Τότε, σας ανήκουν όλα τα πλούτη του κόσμου!

Μιλούμε συχνά για την αδελφότητα. Αλλά η αδελφότητα δεν είναι σχέσις επιφανειακή, ούτε περιορισμένη. Σημαίνει συγγένεια κατά βάθος. Ο κ. Κρισνάμούρτι συχνά λέγει, ότι είναι κανείς τέλειος όταν σχετίζεται χωρίς την αίσθησι ότι επιδιώκει τις σχέσεις. Μπορούμε να προθέσουμε, ότι το να σχετίζεται κανείς τέλεια συνίσταται στο να είναι τέλειος.

Ποιός είναι λοιπόν ο σκοπός της ζωής; Θα μπορούσαμε να το θέσουμε έτσι; Να έχη κανείς τέλειες σχέσεις με τον καθένα. Να έχη την πιο ορθή την πιο όμορφη στάση απέναντι στον καθένα. Να έχη στάση κατανόησης, όχι επιφανειακής, αλλά βαθειάς κατανόησης.

Από μια τέτοια κατανόηση - από καρδιά σε καρδιά - γεννιέται η αληθινή συνεργασία. Τότε κάνει κανείς ό,τι βοηθάει τον άλλον. Και δεν σκέπτεται καν «εγώ βοηθάω», αλλά βοηθάει φυσικά, ανθόρμητα, καθώς θα βοηθούσε κανείς τη μητέρα του. Δημιουργείται μια φρίσις αδελφική.

Όταν αυτό το πνεύμα ρυθμίζει τις σχέσεις μας στη ζωή, τότε η ζωή γίνεται πηγή βαθειάς ευτυχίας. Γιατί βαθειά κατανόηση, ευαισθησία και δραστηριότης πηγάζουν από τη συναισθηση της συγγενείας.

Κάθε στοά μέσα στη Θεοσοφική Εταιρεία πρέπει να έχη απόλυτη οικουμενικότητα. Να διέπεται από απόλυτη ελευθερία. Δεν πρέπει να υπάρχη το αίσθημα «αυτό οφείλω να πιστεύω και το άλλο όχι». Υπάρχουνε τόσες θαυμάσιες αλήθειες να μάθουμε, αλλά χρειάζεται να είμαστε ελεύθεροι. Ο καταναγκασμός δεν φέρνει κατα-

νόηση.

Πρέπει να υπάρχει ατμόσφαιρα πνευματικότητας. Και πνευματικότης, στη σωστή έννοια, δεν σημαίνει προσαρμογή σε ειδικό δόγμα, αλλά εσωτερική κατάσταση. Τότε θα μπορέσετε να κατακτήσετε την Χάρिता, κατά την Χριστιανική ορολογία.

Η Θεοσοφία δεν σημαίνει αυτή ή εκείνη την πίστη, δεν είναι πίστη. Είναι τρόπος ζωής. Ή μάλλον θα έπρεπε να είναι τρόπος ζωής με ηθική βασισμένη στην αδελφότητα, τρόπος ζωής που ν' αποβλέπει στους ύψιστους σκοπούς, που είναι πραγματοποιήσιμοι για τον καθένα.

Θαυμάζουμε τα μεγάλα έργα, κι όμως δυνατότητες υπάρχουν για τον καθέναν. Η πρωτοτυπία δεν ανήκει μονάχα στον κόσμο των ευγενών πνευμάτων. Η δυνατότης να είμαστε εσωτερικά ελεύθεροι υπάρχει στον καθένα. Η δυνατότης της υπέρτατης ευτυχίας υπάρχει σε κάθε ανθρώπινο ον. Γιατί λοιπόν να μη πάρουμε το σωστό δρόμο για να την φθάσουμε;

Ο δρόμος δεν είναι η αφαίρεση από τον αληθινό σκοπό της ζωής, αλλά η προσπάθεια να ζούμε αβλαβώς και ωραία. **Να είμαστε απλοί, όχι πολύπλοκοι. Να προσεγγίζουμε τον καθέναν ίσια και όχι πλάγια.**

Μπορεί να υπάρξει κατάσταση πνεύματος, όπου καθένας να βλέπει την αλήθεια, τη στιγμή που παρουσιάζεται. Και αυτό είναι πολύ πιο σημαντικό, παρά να πιστεύη σε μια ή δυο αλήθειες. Μια ή δυο αλήθειες δεν αρκούν. Πρέπει να έχω αυτή τη φύση, που θα με πλησιάσει σε όλη την αλήθεια. Μ' άλλα λόγια, πρέπει να έχω μια φύση με αληθινή κατανόηση.

Δεν ξέρω τί σημαίνει αδελφότης. Δεν ξέρω πως συνετελέσθη το κάθε τι στη φύση. Έχω απλώς αγάπη. Υπόθεσε πως έχεις μεγάλη αγάπη, ανιδιοτελή αγάπη, προς ένα πρόσωπο. Όταν είσαι κοντά του, βρίσκεσαι σε κατάσταση αρμονίας. Η επαφή είναι πλούτος. Έχεις καλή θέληση. Αισθάνεσαι ύψιστα.

Αυτή είναι η αγάπη που δίνει συγγενική σχέση. Αλλά εμείς χωριζόμαστε από τα τείχη που μας εμποδίζουν ν' απολαύσουμε αυτή τη σχέση με κάθε ανθρώπινο ον.

Ο αδελφός Ζιναραγιαντάσα συνήθιζε να λέγει, αναφέροντας την επιστολή ενός Μύστου, ότι στην αδελφότητα δεν χωρεί συμβιβασμός.

Το κύμα της πνευματικής προόδου θα έπρεπε να οδηγεί σε διαρκή πνευματικότητα. Μπορεί να ζητε διανοητικά, να σκέπτεσθε διαφορετικά - κι αυτό είναι έξυπνο - αλλά δεν πρέπει να συγχέετε τη

διανόηση με το πνεύμα. **Πνευματικότητας είναι όχι η ανάπτυξη, αλλά η απαλλαγή από κάθε ιδιοτέλεια και εγωϊστικό σκοπό.** Όστε η πνευματική πρόοδος μπορεί να στηριχθεί μόνον σε ελεύθερες διάνοιες, ελεύθερες από κάθε είδος ιδιοτέλειας - αυτή η διάνοια είναι αληθινά ελεύθερη. Μπορεί να υπάρξει μια πολύ έξυπνη διάνοια, ικανή να λύνη τα δυσκολότερα μαθηματικά προβλήματα, αλλά ανίκανη ν' αντιληφθή την ομορφιά του Σαίξπηρ ή του Αισχύλου, για την οποία χρειάζεται διάνοια άλλου είδους. Χρειάζεται μυαλό αληθινό, διεισδυτικό.

Και σήμερα όλος ο κόσμος χρειάζεται μια αλλοιώτικη προσαρμογή. Πρέπει να γίνη αλλαγή, για να οδηγηθεί ο κόσμος σε νέο πολιτισμό. Νέον, όχι διότι θα υπάρχουνε νέα είδη μηχανών ή δυνάμεων, αλλά νέον στην εσωτερική φύση του ανθρώπου και στην ατμόσφαιρα γύρω από κάθε ανθρώπινο ον.

Η διάνοια εδημιούργησε την διάσταση μεταξύ πνεύματος και ύλης. Είπα πριν, ότι δεν υπάρχει αληθινός χωρισμός. Όπου υπάρχει ύλη, υπάρχει και πνεύμα. Δεν υπάρχει εκδήλωση πνεύματος χωρίς ύλη. Τα χωρίζουμε μόνον για καλύτερη κατανόηση. Και λέμε, ότι ύλη είναι ό,τι παρατηρούμε και πνεύμα ό,τι αντιλαμβανόμεθα εσωτερικά. Ύλη, δηλαδή, είναι κάτι το αντικειμενικό και πνεύμα κάτι το υποκειμενικό.

Η διάνοια του ανθρώπου είναι ανάμεσα στο πνεύμα και την ύλη. Όσο στρέφουμε προς τα ένδον, αποκτούμε εμπειρία του τι υπάρχει βαθύτερα. Μπορούμε λοιπόν να ακολουθήσουμε οποιονδήποτε δρόμο, αλλά για να δημιουργήσουμε νέα κατάσταση, νέον πολιτισμό όχι απλώς μηχανικόν, πρέπει να συγχωνεύσουμε το πνεύμα με την πράξη. Και δεν υπάρχει πνευματικότης, που να μην είναι πρακτική.

Ο πνευματικός άνθρωπος είναι και τα δύο: και γαλήνιος και δημιουργικός.

Αν λοιπόν η Εταιρεία μας πρόκειται να παίξει ένα ζωτικό ρόλο και να μην μείνη σαν τις τόσες άλλες οργανώσεις στον κόσμο, αν πρόκειται να καταστή όργανον για την ανθρώπινη πρόοδο, όργανον στα χέρια πνευματικών δυνάμεων, τα μέλη της πρέπει ν' αντανάκλουν αυτό το νέο πνεύμα. Όχι το επίκαιρο «πνεύμα της εποχής» αλλά το πιο όμορφο πνεύμα, που φέρνει διαφορετική προσέγγιση σε όλους και σε όλα.

Μόνον έτσι η Εταιρεία θ' αποβή αληθινά χρήσιμη. Ν' ασχολήσθε με βιβλία, αυτό δεν θα φέρη καμμία διαφορά.

- Πρέπει να έχετε ένα τρόπο ζωής.

- Να φέρετε ελευθερία σε όλους.
- Να είσθε εναντίον όλων των προλήψεων.
- Να ζητέ αληθινά κοσμοπολιτικά.

Αν η Εταιρεία μπορεί να δράσει έτσι, τότε θα ξεχωρίσει. Όχι κατά την τετριμμένη έννοια, αλλά κατά την σωστή.

Για μια τέτοια αλλαγή, χρέος έχει να εργασθώ κάθε μέλος. Δεν είναι ζήτημα μόνον ολίγων ηγετών. Έχουμε πολλούς τέτοιους αρχηγούς στον κόσμο. Εύκολο είναι να οδηγή κανείς πλήθη. Δεν είναι παρά να δη τι θέλει το πλήθος και να το πη δυνατά. Έτσι υπάρχουν αρχηγοί πολλών πολιτικών κομμάτων, όπου τα μέλη ακολουθούν τον αρχηγό και ο αρχηγός ακολουθεί τα μέλη. Δεν είναι χρήσιμοι τέτοιοι ηγέτες στη Θεοσοφική Εταιρεία. Τα μέλη δεν υπάρχουν για να είναι πλάκα γραμμοφώνου, που να επαναλαμβάνη όσα λέγει ο «μεγάλος αρχηγός».

Τότε θα ήταν Εταιρεία παταγάλων. Κάθε μέλος έχει ωρισμένη αξία. Έχει ωρισμένη σημασία. Μπορεί να γίνη δύναμις προόδου. Μόνον έτσι εκπληρώνει τον σκοπό του. Δεν πρέπει να πιστεύει σε έναν αριθμό προσώπων και όταν κτυπούν μια νότα, να την επαναλαμβάνη. Δεν λέγω, ότι μια αλήθεια δεν μπορεί να εκφρασθή από έναν άλλον. Αν είναι, πράγματι, αλήθεια, αν το αισθάνεται κανείς πραγματικά ότι είναι, τότε θα το εκφράσει με τον δικό του τρόπο, θα θέσει την δική του σφραγίδα.

**Οι σκοποί της Θ.Ε. είναι: 1) Ο σχηματισμός πνεύματος παγκοσμίου αδελφότητας στην ανθρωπότητα χωρίς διάκριση φυλής, πίστεως φύλου, τάξεως ή χρώματος. 2) Η ενθάρρυνσις της συγκριτικής μελέτης των θρησκειών, της φιλοσοφίας και της επιστήμης. 3) Η μελέτη των ανεξερενημένων νόμων της φύσεως και των λανθανουσών στον άνθρωπο δυνάμεων.*

Ανησυχίες για το μέλλον

Του Κ. Γρηγοριάδη

Οι περισσότεροι άνθρωποι είναι συνεχώς ανήσυχoi για το μέλλον και σκέπτονται τις αρρώστιες που μπορούν να τους συμβούν ή κάποιο ατύχημα στους ίδιους ή τους οικείους των.

Μέρα και νύχτα, ακόμη και όταν διασκεδάζουν, έχουν ανησυχία τι πρόκειται να τους συμβεί στο μέλλον κι έτσι δηλητηριάζουν τη ζωή τους και δεν είναι ποτέ ήρεμοι και γαλήνιοι, ακόμη και όταν παίρνουν καλλίτερα από άλλους συνανθρώπους των. Κανείς μας δε γνωρίζει τι θα συμβεί στο μέλλον, διότι το μέλλον είναι αβέβαιο και βρίσκεται μάλλον στη σφαίρα της φαντασίας μας και κατά μεγάλο ποσοστό εξαρτάται από τις πράξεις μας του παρελθόντος. Με λίγα λόγια το παρόν προδιαγράφει το μέλλον ανάλογα με τις πράξεις μας, εκτός από περιπτώσεις που είναι έξω από τις δικές μας δραστηριότητες.

Κατά γενικό κανόνα, το παρελθόν φέρνει το παρόν και το παρόν θα φέρει το μέλλον, δηλαδή όπως σπείρουμε θα θερίσουμε. Άρα το να ανησυχούμε για το μέλλον είναι σαν να μη γνωρίζουμε τι κάναμε στο παρελθόν ή κατά τη διάρκεια του παρόντος. Πάρα πολλοί ζουν συνέχεια σκεπτόμενοι το μέλλον. Αλλά ποιό μέλλον; Όταν δεν έχουν διακρίνει τις λεπτομέρειες του παρελθόντος και δεν μπορούν να παρακολουθήσουν τις ενέργειες του παρόντος. Καλό είναι να σκεπτόμεθα το παρελθόν, αλλά με την έννοια, να θυμόμαστε τα σφάλματά μας και να προσπαθήσουμε να τα διορθώσουμε για το παρόν. Σκεπτόμενοι μόνον το παρελθόν, δίχως προσπάθεια ανευρέσεως σφαλμάτων, είναι χάσιμο χρόνου, δίχως να μπορούμε να διδαχθούμε απολύτως τίποτε, για να εξασφαλίσουμε αποδοτικότερο παρόν και το οποίο κατά μεγάλο ποσοστό είναι ο καθρέπτης του μέλλοντος.

ΠΡΟΣΩΠΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

ΤΟΥ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

Πάντα θα κυκλοφορούν ιδέες και γνώμες και πάντα θ' ανησυχούν όσους ζούνε μ' εκείνες ή όσους τις πιστεύουν. Κατά τον καιρό και την περίπτωση διαφορετικές. Μιά γνώμη συχνά την ακούμε στις μέρες μας και τη βλέπουμε τώρα συχνά να γράφεται σε λογής δημοσιεύματα και από συγγραφείς και από δημοσιογράφους αξιοσημειώτους: Η ποίηση δεν ανθίζει στην εποχή μας. Βρίσκεται σε ξέπλεσμό. Ο ποιητής που αξίζει τ' όνομα δεν ακούγεται καθώς πρώτα γιατί και όταν φανή δεν προσέχεται καθώς άλλοτε. Ο κόσμος είναι δοσμένος αλλού. Η θετική επιστήμη με την προκοπή και την εφαρμογή της θριαμβεύει. Τα έργα της επιστήμης, πλουσιώτερα κ' επιβλητικώτερα από τα κινήματα της φαντασίας. Η ψυχιατρική και η γυμναστική παραμερίζουν τους Θεόκριτους και τους Πίνδαρους. Εποποιίες γίνονται περισσότερο με τους Χίτλερ παρά με τους Αχιλλείς. Οι έρωτες μεθούνε τους αργόσχολους των κινηματογράφων. Ο ποιητής είναι κάτι πολύ περασμένο ή που δεν ξεχωρίζεται ή που δεν υπάρχει.

Τέτοια ακούσματα μπορεί να κρύβουν κάποιαν αλήθεια, μα για κείνους που ευχαριστούνται με την επιφάνεια και δεν έχουν όρεξη να σκάψουν ή να προσέξουν σε κάτι.

Πάντα η ποίηση έχει τους πιστούς της και τους λατρευτές. Καθώς η μουσική, καθώς η ζωγραφική, καθώς η θρησκεία, καθώς η φιλοσοφία, καθώς τα γράμματα. Αλλά οι πιστοί της είναι πολλών ειδών και πολλών ψυχών. Ανάγκη, γενικώτατα, να τους διαιρέσουμε σε δυο κατηγορίες: Είναι οι γνήσιοι πιστοί, οι γραμμένοι, οι γεννημένοι σαν τους ποιητάς κι' αυτοί. Δεν τους αλλάζουν οι καιροί, καθώς δεν αλλάζουν τα φυσικά φαινόμενα, αλλ' όσο και αν είναι φαινόμενα, φροντίζουν, έχουν κανόνα το μη φαίνεσθαι, καθώς το εννοούν οι άνθρωποι της αλλαγής, της ξιπασμάρας, του σνομπισμού, εκείνοι που με τα πάθη τους ακόμη δεν αρμονίζονται και δεν ενεργούν, αν δεν θορυβούν, αν δεν εξωτερικεύονται, αν δεν χάνουν συλλαλητήρια και με τα ιερώτερά τους.

Ο Νοβάλης, ο θαυμαστός μεταφυσικός Γερμανός, ο ποιητής του παλαιού καιρού, είπε κάποτε: «Ο εξωτερικός κόσμος είναι ένας κόσμος εσωτερικός ανηλωμένος ίσα με το μυστήριο». Τέτοια απίστευτα μυστική συγχώνευση και συνδιαλλαγή δύο πραγμάτων, δύο ιδεών απόλυτα αντίθετων και ασυμφιλίωτων ο πιστός του θορύβου και της επιφανείας ποτέ δεν θα την καταλάβη, ποτέ δεν του περνά από το νου. Είναι πάντα αδιάφορος για όσα δεν έχει, τίποτε δεν τον ενδιαφέρουν προσωπικά και δεν έχει τίποτε να κερδίση. Βέβαια, έχει αδυναμίες, συμπάθειες και σέβεται κι' αναγνωρίζει στην ανάγκη τ' αντιζείμενα. Έτοιμος να τους στρέψη την πλάτη, στην πρώτη περίπτωση, στην πρώτη αφορμή. Ο πιστός της κατηγορίας αυτής ενδιαφέρεται για τον Όμηρο, λ.χ., ενόσω του τον εδίδαξαν στο σχολείο. Και μπορεί, αν είναι οπωσδήποτε μορφωμένος ή αν του αρέσει να συγκαταλέγεται στους ονομαζομένους διανοούμενους, κάτι ν' άκουσε, κάτι να χώνεψε για τη δραματική και την ανεξάντλητην ιστορία που λέγεται «Όμηρος»· μα να είσαστε βέβαιοι πως τον ενδιαφέρει περισσότερο και θα συλλογίζεται περισσότερες φορές την οδόν Ομήρου. Ο πιστός της κατηγορίας αυτής ανήκει στους περισσότερους, είναι πλήθος. Αντίθετα με τον γνήσιο, τον αληθινό πιστό, που είναι ο πιο λίγος, ο πιο σπάνιος. Μα η αγάπη του προς την ποίηση παρ' όλη της τη φωτεινή γνωριμιά και την ερωτική ορμή στέκεται σαν αμετάβλητη μέσα του, σχεδόν έξω από τους τόπους κ' έξω από τους χρόνους και καταντά να έχη τη σιωπή και την αδυναμία να παρασταθή και να εξηγηθή στον καθένα, σα να ήταν τα ελευσίνια μυστήρια.

Οι ορθόδοξοι, ας τους ειπούμε, οπαδοί και του ιδανικού που είναι η ποίηση, είναι αυτοί. Πάντα λιγοστοί και πάντα με τη θρησκεία τους ιερή και απαραβίαστη. Είναι καιροί που φαίνονται περισσότεροι, χωρίς να είναι, γιατί τα πράγματα αναγκάζουν να φαίνονται και άλλοι παραπανιστοί σαν εκείνους. Είναι καιροί που φαίνονται πως δεν υπάρχουν, γιατί ζούνε μακριά από την κοσμική επαφή και την επίδειξη. Γιατί οι άλλοι μιλούν, θορυβούν και τους πνίγουν. Ακόμη και ποιηταί να είναι και καλλιτέχνες και δημοσιολόγοι και δημοσιογράφοι.

Οι φίλοι και οι θαυμαστές της ποιήσεως πάντα υπάρχουν, γιατί η ποίηση πάντα ζη στα έργα της και στα δημιουργήματά της· σε όποιαν ιστορική στιγμή και σε όποια περίοδο· έξω από τον τόπο και από τον χρόνο. Δεν έχει τίποτε κοινό με το συρμό, με τη μόδα, με μια ωρισμένη κατεύθυνση, με μια δοσμένη φυσιογνωμία, όσο κι' αν φαίνεται πως αλλάζει, πως κυμαίνεται, πως ακολουθεί κάποιες ρεκλά-

μες, σαν εκείνες που λένε πως λευκαίνουν τα δόντια ή εξαφανίζουν τις ρυτίδες, των εφημερίδων. Όσοι μπορούσατε να την σκάψετε σαν τους τάφους των αρχαιολόγων, ή σαν τα παλήμψιστα να την καθαρίζετε, θα την ευρίσκατε ίδια.

Ταπεινός με την θρησκευτική μου τη συγκίνηση βάλθηκα να χαιρετίσω κάποτε την αγία Τετράδα της Ποιητικής:

Όμηρε, Δάντη, Σαιξπήρε, Γκαίτε!
Βουνό, τετράκορφο το στεφάνι,
Δόξα κ' η σκιά του κ' η όψη του φτάνει.
Στη ζωή, στο θάνατο μη με κλαίτε!

Όλη η ολιγολογία αυτή και ο συμβολισμός που φτάνουν για το στίχο, δεν ικανοποιούν τον πεζό λόγο. Οι απόλυτα κορυφαίοι του ποιητικού οίστρου, και θέμελα και αετώματα, που υπάρχουν πάντ' ασάλευτοι στη ζωή και στη γοητεία, στο παρελθόν, στο παρόν και στο μέλλον, υποθέτω, είναι εξ: Ο Όμηρος, ο Βιργίλιος, ο Δάντης, ο Σαιξπήρος, ο Γκαίτε και ο Βίκτωρ Ουγκώ. Δεν έπαψαν να συγκινούν, να γυρεύονται και να επηρεάζουν, να έχουν παιδιά και απογόνους μέσα την ποιητική τέχνη, όπου και όσο αν φαίνεται πως μεταμορφώθηκε ακμαία κάθε φορά που τους σιμώνει, ξεπεσμένη σα φαίνεται πως μακραίνει από κείνους η ποίησης.

Γιατί στον Όμηρο ξαναζούν όλος ο ήλιος μας με όλο το γαλάζιο τ' ουρανού μας, το οικειακό και το απλό που είναι μαζί και αχώριστα το υψηλό και το αθάνατο. Ο Βιργίλιος, που ενώ βηματίζει και συντροφεύει σαν υποταχτικός τον Έλληνα προϊστάμενό του, είναι άλλη του η περπατησιά, πρωτότυπη, καμωμένη περισσότερο να χορεύει ελεύθερα μ' εμάς. Ο Δάντης είν' ένας από κείνους και καθώς ο ίδιος τους ονομάζει, πρίγκηπες είναι του τραγουδιού, που απάνου απ' όλα τ' άλλα πετάει σαν αιτός. Ο Σαιξπήρος είναι ο μοναδικός που μπροστά του παραμερίζουν, αρχαίοι και νεώτεροι, της σκηνής οι προφήτες. Ο Γκαίτε, έπρεπε να περάσουν εκατό χρόνια από το θάνατό του, για να δειχτή, και όχι ακόμα τελειωτικά, η απέραντη μεγαλωσύνη του. Ο Βίκτωρ Ουγκώ, όσο κι' αν μας είναι σχεδόν σύγχρονος και δύσκολος να τιμηθή σαν τους άλλους, απ' όλη της πατρίδας του τη μεγάλη ποίηση των περασμένων και των τωρινών, είναι ο ασύγκριτα πλούσιος, ο υπέροχος και ο υπέρτερος. Το διαλαλούν οι λατρευτές του, κι είν' η αλήθεια αυτή.

Μέσα στους Εξ η Μούσα ακτινοβολεί, αιώνια, μ' όσα ονόματα και μ' όλα σχολικά μαγερέματα κι αν της δοθούν. Όχι γιατί δεν

είναι κι' άλλοι ποιηταί που στέκουν στις κορυφές, μα γιατί δε μπορούν να χαρακτηρισθούν καθώς πρέπει αν δεν τοποθετηθούν για να βρουν την πηγή τους, στον ίσκιο ενός από τους Εξ αυτών. Και καλά - καλά, ποίηση δεν ορίζεται και δεν υπάρχει έξω από τα πρόσωπα που την αποτελούν και τη δημιουργούν. Όλα τ' άλλα είναι λεπτομέρειες και τα κεφάλαια μιας πολυσέλιδης συγκριτικής ιστορίας που τα καθέκαστά της πρέπει χωριστά να μας απασχολήσουν αργότερα. Ποιηταί ξεπέφτουν, λησμονούνται, εξαφανίζονται, αλλά η ποίηση για όλους και σε όλους τους καιρούς πάντα ζει.

(Το λαϊκό πανεπιστήμιο της «Βραδινής», Περιοδική επιστημ. έκδοση, Φεβρ. - Απρίλ. 1933).

ΜΙΑ ΣΠΑΝΙΑ ΑΓΙΑ ΜΟΡΦΗ

Ο ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ ΠΟΡΦΥΡΙΟΣ

Αμυδρή παρουσίαση

Α. Αναφορές από το βιβλίο του Γεώργιου Κρουσταλάκη, καθηγητή της Φιλοσοφικής Σχολής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, «Ο Γέρων Πορφύριος»

Ο πατήρ Πορφύριος (1906 - 1991) αποτελεί μία από τις σημαντικότερες πνευματικές παρουσίες του αιώνα μας. Μορφές σαν κι αυτόν παρουσιάζονται στο χώρο της Θεολογίας, της Εκκλησίας, αλλά και στην ευρύτερη κοινωνία σπανίως.

Την προσωπικότητά του, όπως θα δούμε συνέχεια, κοσμούν πολλά χαρίσματα. Παρόμοιες περιπτώσεις χαρισματικών ανθρώπων σπανίζουν μέσα στην μακράίωνα ιστορία των Αγίων της Εκκλησίας. Ο σεπτός Γέρων ήταν μία αγία προσωπικότητα που έζησε και συνεχίζει να είναι παρών στην περιοχή του θαύματος.

Όπως παρατηρεί ο Γέρων Παΐσιος (1924 - 1994), μία άλλη οσιακή φυσιογνωμία των ημερών μας, στο περισπούδατο βιβλίο του «Αγιορείται Πατέρες και αγιορείτικα», «οι Πατέρες εκείνης της εποχής είχαν πολλή πίστη και απλότητα και οι περισσότεροι ήταν με λίγα μεν γράμματα, αλλά επειδή είχαν ταπείνωση και αγωνιστικό πνεύμα, δέχονταν συνέχεια το θείο φωτισμό (...)»

Ο σεβάσμιος Πατέρας είχε το χάρισμα της μοναδικής στον κόσμο αγάπης, ένα χάρισμα που είχαν και οι πιο γνωστοί πατέρες

στην Ορθόδοξη ησυχαστική και τη φιλοκαλική παράδοση. Οι Πατέρες αυτοί διακρίνονταν για την απέραντη αγάπη τους προς το Θεό και τον συνάνθρωπο, **μια αγάπη χωρίς όρους και όρια, η οποία συνδιάζεται πάντοτε με την άκρα ταπείνωση (...)**

Το θέμα της σωστής αγωγής και ανατροφής των παιδιών στην οικογένεια αποτελούσε το επίκεντρο της συμβουλευτικής του Γέροντος Πορφύριου. Όταν τον ρωτούσαν οι γονείς:

- «Τι να κάνουμε, Γέροντα, με το παιδί μας; Είναι γεμάτο ανασφάλεια και φοβίες».

Εξείνος απαντούσε:

- «Εσείς φέρετε εξ ολοκλήρου την ευθύνη γι' αυτό. Εξ κοιλίας μητρός τού δημιούργησε, με τις κακές μεταξύ σας σχέσεις, όλα αυτά τα ψυχικά τραύματα και τα ψυχολογικά προβλήματα, του θα κουβαλά στη ζωή του.» Επίσης έλεγε:

- «Ούτε μια φορά δεν πρέπει να σας δουν τα παιδιά σας να τσακώνεσθε ή να υψώνετε τον τόνο της φωνής σας, ο ένας στον άλλο...». Και κατέληγε: - «Η αγιότητα των γονέων σώζει τα παιδιά τους. Ένας τρόπος υπάρχει, για να μην έχουμε προβλήματα με τα παιδιά μας: η αγιότητα!» (...)

Ο σεβασμός Γέροντων δεν ήταν όμως μόνο διδάσκαλος του Ευαγγελίου, παιδαγωγός των νέων ανθρώπων και φωτισμένος από τη Χάρη του Θεού σύμβουλος της οικογένειας. Ήταν επιπλέον και μία ευαίσθητη, λεπτή και ποιητική φύση. Αγαπούσε τα πουλιά, αγαπούσε τα άνθη, τον συγκινούσε η φύση. Του άρεσε να ξυπνά τα πρωϊνά και να βλέπη τον ήλιο να αναδύεται μέσα από το πέλαγος(...)

- **«Αγαπήστε τη φύση. Ξυπνήστε το πρωϊ»,** προέτρεπε πνευματικά του παιδιά, **«να δήτε το βασιλιά ήλιο να βγαίνει ολοπόρφυρος από το πέλαγος».** Τους παρακινούσε επίσης να κάθονται μπροστά στη θάλασσα και να στοχάζονται, να προσεύχονται, να αφουγκράζονται τις μυστικές φωνές της φύσης, να ηρεμούν να κάνουν εκδρομές, να ανεβαίνουν στα βουνά, να θαυμάζουν τον έναστρο ουρανό, να χαίρονται τους αγρούς, τα λουλούδια, τα δέντρα, την άνοιξη, το χειμώνα, το χιόνι.

Αυτή η ευαίσθησία πίστευε πως συντελεί στην πνευματική και ψυχική ωρίμανση του ανθρώπου, πως δρομολογεί μία βαθύτατη κοινωνία με το Θεό...

**Β. Αναφορές από το βιβλίο του Κωνσταντίνου Γιαννιτσιώτη,
«Κοντά στο Γέροντα Πορφύριο».**

Διδαχές του:

«Με την αγιότητα αλλάζει ο άνθρωπος, όσο αμαρτωλός κι αν είναι, φεύγουν τα ψυχικά τραύματα. Σήμερα οι γιατροί τα λένε ψυχασθένειες, ενώ στην πραγματικότητα είναι δαιμονική επίδραση και οφείλεται στις αμαρτίες».

*

«Ένας άνθρωπος μπορεί να σωθή, όταν μετανοή και τον κατηγορεί, όχι ο άλλος άνθρωπος απ' έξω, αλλά η συνείδησή του από μέσα».

*

«Το Άγιο Πνεύμα θέλει να μπη στις ψυχές μας, αλλά σέβεται την ελευθερία μας, δεν θέλει να την παραβιάσει. Περιμένει να του ανοίξουμε μόνοι μας την πόρτα και τότε θα μπη στην ψυχή μας και θα την μεταμορφώσει».

*

«Αν κάποια μέρα», άρχισε να μου λέει ο Γέροντας, «περπατάς ήσυχος στο δρόμο σου και ιδής τον αδελφό σου να προπορεύεται κι αυτός ήσυχος, αλλά σε μια στιγμή αντικρίσεις έναν κακό άνθρωπο, να πετάγεται ξαφνικά από μια πάροδο και με ένα μαχαίρι να ορμά κατεπάνω στον αδελφό σου, να τον κτυπά, να του τραβά τα μαλλιά, να τον πληγώνει και να τον ρίχνει κάτω ματωμένο, εσι, μπροστά σ' αυτό το θέαμα, θα οργισθής εναντίον του αδελφού σου ή θα τον λυπηθής; (...)

«Ε, λοιπόν» συνέχισε ο Γέροντας, «κάθε άνθρωπος, που σε προσβάλλει, που σε βλάπτει, που σε συκοφαντεί, που σε αδικεί με οποιοδήποτε τρόπο, είναι ένας αδελφός σου, που έπεσε στα χέρια του κακοποιού διαβόλου. Εσύ όταν αντικρίσης τον αδελφό σου να σε αδική, τι πρέπει να κάνης; Πρέπει να τον λυπηθής πολύ, να τον συμπονέσης και να παρακαλέσης θερμά και σιωπηλά το Θεό, να στηρίξει εσένα, στη δύσκολη αυτή ώρα της δοκιμασίας σου και να ελεήσει και τον αδελφό σου, που έπεσε θύμα του ληστή διαβόλου κι ο Θεός θα βοηθήσει κι' εσένα και τον αδελφό σου. Διότι, αν δεν το κάνεις αυτό, αν αντιθέτως, οργισθής εναντίον του αδελφού σου, αντιτάσσοντας στην επίθεσή του απερίθωσή σου, **τότε ο διάβολος, που βρίσκεται στο σβέρκο του αδελφού σου, πηδάει και στο δικό σου σβέρκο και σας χορεύει και τους δύο».**

Ένα όραμα του Διονύσιου Σολωμού

Ο Γεώργιος Μαρτινέλης, Κερκυραίος ποιητής, λόγιος και πατριώτης, αγωνιστής υπέρ της «Ενώσεως» της Επτανήσου με την Ελλάδα, έγραψε προς εφημερίδα που ασχολείται με ψυχικά φαινόμενα:

«Θ' αναφέρω ένα περιστατικό με ήρωες επίσημα πρόσωπα. Τούτο συνέβηκε πριν πολλά χρόνια (η επιστολή χρονολογείται από τον Αύγουστο του 1891) εις την Κέρκυραν, εις το σπίτι του Μαντζάρου, του μεγάλου μουσουργού μας και το άκουσα πολλές φορές και από τον ίδιο και από την οικογένειά του, ώστε μπορώ να εγγρηθώ για την ιστορικότητά του.

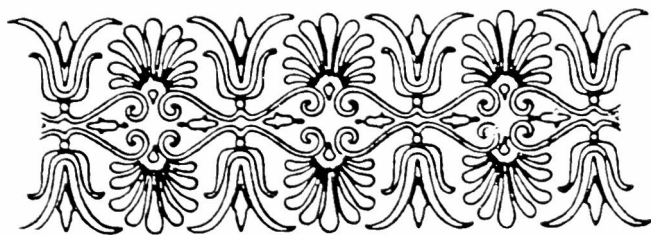
Μια εποχή ο Σολωμός, ο εθνικός μας ποιητής, επήγαινε στον Μαντζάρου το σπίτι κάθε βράδυ κι έμενε εκεί έως τα μεσανυχτα. Μια βραδιά, καθώς κατέβαινε τη σκάλα για να φύγει κι η σιόρα Μαριάννα (η κυρία Μαντζάρου) εκρατούσε στο πανωσκάλι τη λάμπα για να του φέξει, μονομιás ο Σολωμός βάζει τις φωνές, πέφτει ανάσκελα δύο - τρία σκαλιά, κάθεται στο τελευταίο σαν ατσοβωλομένος και κτυπώντας σε λίγο δυνατά με την παλάμη του το μέτωπό του, φωνάζει Ιταλικά:

-Ωϊμέ! Πέθανε ο Βούλτσος!

Όλοι τρέξαν, σήκωσαν τον παραπατημένο, τον ανέβασαν επάνω, τον συνέφεραν. Κι όταν εκείνος συνήλθε για τα καλά, αφηγήθηκε ότι είχε ιδεί με τα μάτια του, τη στιγμή της κρίσεώς του, τον συγγενή του Βούλτσο (ένα των μελών μεγάλης οικογενείας της νήσου) να πεθαίνει, την ώρα εκείνην, στην Ζάκυνθο.

Όλοι πίστεψαν ότι επρόκειτο για μια νευρική κρίση του Σολωμού. Την άλλη ημέρα, όταν έφθασε στην Κέρκυρα το ατμόπλοιο της γραμμής από τη Ζάκυνθο, μαθεύτηκε ότι την προηγούμενη νύχτα, ακριβώς κατά την ώρα που το είχε οραματισθή ο Σολωμός, ο Βούλτσος απέθανε».

(Εφημερίδα «Εστία» 25 - 7 - 1981)

Η ΤΕΛΕΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΛΑΤΡΕΥΣΑΤΕ ΤΗ ΖΩΗ

Του αείμνηστου Διδάσκαλου Αντώνιου Αδριανόπουλου

Την αρμονία του ανθρώπου προς τον φυσικό νόμο ωνόμαζον οι Αρχαίοι Έλληνες Αρετή, διότι αυτή του δημιουργεί την αρίστην κατάσταση την οποία δύναται να έχει. Το πράττειν ό,τι απαιτεί η φύσις του ανθρώπου, αποτελεί συμφωνία προς την έκφραση της δημιουργού αρχής, συνδέεται δε τούτο εκ φύσεως με ευφροσύνη και ηδονή. Τα ένστικτα, αι φυσικάί ορμαί και επιθυμίες, εάν είναι κατά φύσιν, εξυπηρετούν τας σωματικές και ψυχικές ανάγκες του ανθρώπου και τον φέρουν εις την εξέλιξιν. Δηλαδή η φύσις έχει κάμει ευχάριστο ό,τι είναι χρήσιμο για την ύπαρξιν.

Η κατάπνιξις αυτών των φυσικών εκδηλώσεων στερεί τον άνθρωπον από κάθε χαρά της ζωής και καταστρέφει την δημιουργική αυτού ικανότητα. Συνεπώς σταματά κάθε πρόοδο και δημιουργεί την εξαθλίωσιν της ζωής του.

Η επιθυμία της ζωής είναι νόμος φυσικός, συναφής προς το ένστικτο της αυτοσυντηρήσεως. Και ο εν ημίν Λόγος, καθώς και ο Νόμος της Φύσεως, υπαγορεύουν την επιθυμία αυτή, διότι, δια την κατάστασιν εις την οποία ευρίσκεται τώρα η ψυχή μας, η εδώ ζωή είναι αναγκαία, διότι μόνο ζώντας επί της γης αποκτώμεν γνώσεις και εξελισσόμεθα.

Βεβαίως, ο τελικός σκοπός της εδώ ζωής είναι η λύτρωσις. Αλλά δια να επιτευχθή τούτο πρέπει η ψυχή μας να εκδηλώσῃ πρώτα όλες τις ικανότητες που επιτρέπει η εδώ ζωή και έως επέλθῃ τούτο, είναι αναγκαία η ενσάρκωσις και η επιθυμία της ζωής. Όταν δε εξαντλήσῃ όσες ικανότητες προσφέρει η ζωή επί της ζωής εις το πνεύμα, τότε λυτρούται αυτό εκ των δεσμών της υλης και η ψυχή πετά προς άλλους κόσμους, όπου υπάρχει ευτυχία και όπου άρχεται άλλη αφετηρία δι' ανωτέρα τροχιά εξέλιξεως.

Δια να δώσῃ κανείς εις την ζωή του συνειδητώς ορθή κατεύθυνσιν, πρέπει να γνωρίζῃ την ζωή του συνόλου της φύσεως, την ζωή αυτή που διατηρεῖ εις την ύπαρξιν όλα τα όντα και στολίζει τον κόσμο ολόκληρο με ομορφιά, με αρμονία, με φως και λαμπρότητα. Πρέπει να αισθανθῇ κανείς τη ζωή αυτή και να την ζήσῃ και όχι την δυστυχισμένην ζωή, την ποταπή, που διάγομεν. Αυτή η ζωή της φύσε-

ως είναι και η δική μας ζωή, και μέσα εις τα πλαίσιά της πρέπει να κινείται ο άνθρωπος. Κινούμεθα όμως εμείς έτσι; Όχι! Εμείς πηγαίνουμε αντίθετα προς τας διατάξεις της. Εντεύθεν η σύγχρουνσις, η ψυχική σύγχυσις, η δοκιμασία, ο πόνος, η λύπη, ο στεναγμός και αι παράλογοι κοσμοθεωρίαί.

Ευρέθημεν εις την ζωήν αυτήν. Να εξαφανισθώμεν δεν δυνάμεθα, διότι ούτε με την αυτοκτονία θα εξαφανισθώμεν. Είμεθα λοιπόν υποχρεωμένοι αναγκαίως και αναποδράστως να ζήσωμεν, εφ' όσον ενεφανίσθημεν εις την ύπαρξιν ως ψυχικά οντότητες. Η λογική απαιτεί να ζήσωμεν την ζωήν, να την χαρούμε, να την αγαπήσωμε, να την λατρεύσωμε, να απολαύσωμε τα αγαθά της, διότι η λογική απαιτεί την προσαρμογή μας προς την ανάγκην και την απόλαυσιν της ζωής, προς την οποίαν μας ωθεί η ίδια η φύσις δια των ενστίκτων.

Να απολαύσωμεν όμως τας ηδονάς εκείνας, που δεν έχουν ως αποτέλεσμα λύπες και πόνους, αλλά μας φέρουν προς τον προσεχή σταθμό της τωρινής ζωής μας, να απολαύσωμεν τα αγαθά εκείνα της ζωής, τα οποία είναι πραγματικά και φέρουν καρπόν.

Η μεγάλη παρανόησις της ζωής έγκειται ακριβώς εις τούτο, ότι οι άνθρωποι συγχέουν την έννοιαν του αγαθού και επιδιώκουν πράγματα, τα οποία εκ παρεξηγήσεως φαίνονται μεν αγαθά, αλλά δεν είναι πραγματικώς τοιαύτα. Και αυτά είναι η επίδειξις, ο πλούτος, η δόξα, αι τιμαί, η τρυφή, το όργιον, κλπ. τα οποία ουδέν προσθέτουν εις την ψυχήν και έρχεται ο θάνατος με το δρέπανόν του και τα αφαιρεί. **Ενώ πραγματικά αγαθά είναι η σωματική και πνευματική υγεία, αι πραγματικά γνώσεις, η σοφία, τα ευγενή αισθήματα.**

Αλλά με την επιδίωξιν των φαινομενικών αγαθών, ούτε την χαράν της ζωής μπορούν να αισθανθούν οι άνθρωποι και καταλήγουν ακόμη και εις διεστραμμένας αντιλήψεις, αι οποίαι ωθούν το πνεύμα εις την προσήλωσιν εις τα υλικά αγαθά, τα οποία, δεν αφήνουν την ψυχήν ελευθέρα να αποσπασθή από την γην και να φθάσῃ εις την λύτρωσιν.

Αλλά εις τούτο δεν πταίει η ζωή, αλλ' η αμάθεια και αι διεστραμμένα αντιλήψεις των ανθρώπων. Η ζωή είναι ευογεντική δια την ψυχή και εξυπηρετεί την άνοδό της εις ανώτερα επίπεδα υπάρξεως. Εάν δεν υπήρχε η ομορφιά της ακμής της ζωής, της νεότητος των ζώων, το άρωμα των ανθέων, δεν θα εγένετο η αναπαραγωγή και έτσι δεν θα ήτο δυνατή η διατήρησις της ζωής.

Η ζωή είναι αξιοθαύμαστος και πάγκαλος εκδήλωσις της φύσεως και δι' αυτό αξιοπρόσεκτος. Και το να ζη κανείς απλώς είναι

ωραίοι και γλυκοί. Είναι ωραίο να ζη κανείς και να βλέπη το φως του ηλίου και την ομορφιά της γύρω φύσεως. Δι' αυτό αποφεύγομεν όσω μπορούμε τον θάνατο. Είναι ωραίο και γλυκύ πράγμα να αισθάνεται κανείς, ότι υπάρχει και ζει, να έχη την αίσθησιν της ζωής, η οποία είναι αίσθησις κατ' ευθείαν της συνειδήσεως, χωρίς την παρεμβολή των αισθήσεων και του σώματος.

Προς την ζωή λοιπόν δεν μας τραβά μόνο το ένστικτο της αυτο-συντηρήσεως, αλλά και η ομορφιά της. Αλλά και το ένστικτο είναι αρμονικό προς την ομορφιά και την χρησιμότητα της ζωής, διότι όλα εις την φύσιν είναι σχετικά και αρμονικά προς άλλα.

Αι ελεύθεραι εκδηλώσεις της ζωής εδώ, χωρίς εμπόδια και φραγμούς, η αγνότης του σώματος και η υγεία, η καθαρότης της διανοίας, η αγνότης και η ευγένεια των αισθημάτων, η τελειοποιήσις των αισθήσεων, μας φέρουν εις μία ανωτέρα εκδήλωσιν της ζωής. Βλέπει κανείς τότε και αισθάνεται την εντατική πληρότητα και εξαιρετικώς εξελιγμένην ποιότητα της ζωής, η οποία τον φέρει προς την τελειότητα και την ευτυχία. Τότε, αβίαστα και χωρίς τεχνητά μέσα, ασκήσεις και μαγικάς επικλήσεις και επωδάς, εκδηλούνται και αι λανθάνουσαι δυνάμεις της ψυχής, που τον φέρουν προς την λύτρωσιν.

Η προς την ζωήν διάθεσις είναι βίωμα Διονυσιακόν και συνίσταται εις την βαθεία πίστιν προς την χρησιμότητα και ωραιότητα της ζωής και την πλήρη κατάφασιν αυτής. Γνωρίζομεν δε, ότι ο Διόνυσος είναι ο λυτρωτής της Περσεφόνης, της ψυχής της γης. Αυτός την λυτρώνει από τα δεσμά του Άδου και την φέρει προς τον ουρανόν και την αθανασία, δια της χαράς εκείνης, η οποία δεν προέρχεται από την μέθη των αισθήσεων, αλλ' από μίαν ενθουσιώδη εκτόνωσιν της ψυχής προς ανώτερα πνευματικά επίπεδα.

Όταν ζήση κανείς την πληρότητα της ζωής, τότε ο κόσμος ολόκληρος εμφανίζεται εις τα μάτια του ολόφωτος, αρμονικός και ωραίος. **Η λύπη και ο πόνος δεν είναι συμφυά προς την ανθρώπινή ζωή, αλλά αποτέλεσμα της αμαθείας και της κακίας.** Αντί λοιπόν να αποφεύγωμεν την ζωή, πρέπει να την βελτιώσωμεν και με την διαρκή βελτίωσιν μπορεί να καταστή παραδεισιακή και επί της Γης, οπότε δεν θα μπορή πλέον κανείς να δίδη το παράγγελμα «φονεύσατε την επιθυμία της ζωής». Είναι μωρό να θέτη ο άνθρωπος δεσμά εις τον εαυτό του ο ίδιος με τις σκέψεις, τις αντιλήψεις και τις πεποιθήσεις του.

Η ζωή παρέχει απείρους απολαύσεις αι οποίαι την καθιστούν ευχάριστη, και αξία να την ζη κανείς. Διατί λοιπόν να στερούμεθα

των απολαύσεων αυτών, εφ' όσον αυτά γεμίζουν την ψυχήν με χαρά, εάν είναι αγναί και ουδένα βλάπτουν;

Αι εσωτερικαί ροπαί και επιθυμιαί είναι η φωνή της εντός ημών δημιουργικής αρχής της ζωής. Διαιτί να καταπνίξωμεν αυτήν την φωνή, η οποία μας οδηγεί προς τον τελικό σκοπό της ζωής μας; Αυτός επιτυγχάνεται, όταν η σκέψις εναρμονίζεται με την φωνή αυτή και όχι όταν παρακούη εις τας επιταγάς της. Με την ισορρόπησην δε και την εναρμόνισιν της σκέψεως προς την εσωτερική ορμή και τις επιθυμίες, φθάνομε εις την εξάγνισιν και των δύο, οπότε συντελείται η διαρκής τελειοποίησις του όντος και η διαρκής ανύψωσίς του. Οι μη παρακολουθούντες τις υπαγορεύσεις της εσωτερικής αυτής φωνής, δηλ. την φωνή της ιδίας αυτών ψυχής, κατ' ανάγκη καθίστανται δυστυχείς και μένουν στάσιμοι στην πρόοδο.

Η εξέλιξις και τελειοποίησις της ψυχικής ατομικότητος κάθε ψυχής είναι απαίτησις της φύσεως, η οποία ωθεί το πνευματικόν ον δια των ενσπίκτων και των ορμών προς ανύψωσιν και επιδίωξιν του καλύτερου. Αλλ' η αμάθεια, η διαστροφή των αντιλήψεών μας και ο λαβύρινθος, εις τον οποίον έχει εμπλακή ο άνθρωπος, τον έκαμαν να διαστρέψη τας φυσικάς αυτάς παρορμήσεις και να επιζητή άλλα όντα αντ' άλλων.

Αν αγαπήσωμεν την ζωή, θα μας αγαπήση και αυτή και θα μας περιβάλλη τότε η ομορφιά της, η χαρά της, η ποιήσις της, η ευδαιμονία. Η ευθυμία, η άδολη χαρά, η απόλαυσις της ζωής φαιδρύνει τη ζωή και ανυψεί τον άνθρωπον εις την σφαίραν των μακάρων. Η χαρά και η τελεία αίσθησις της ζωής εξαγνίζει την ψυχή και την ανυψώνει εις τους αιθέρας. Η διαρκής χαρά και η αισιοδοξία αποτελούν τα καλύτερα μέσα της σωματικής, διανοητικής και ψυχικής υγείας και αποτελούν ένα πραγματικό αγαθό, ένα πραγματικό πλούτο, ο οποίος δύναται ν' αποκτηθή από όλους. Το να συνθλίβωμεν την ζωή, να την ποδοπατώμεν, να την καταντούμε ένα άχρηστο κουρέλι, να την θάπτομεν και να την εξουθενώωμεν, αποτελεί έγκλημα και κατά του εαυτού μας και κατά της θείας ουσίας, εξ' ής αποτελούμεθα. Το προς ημάς αντούς και προς την καθ' όλον φύσιν καθήκον μας απαιτεί, αντί τούτου, να εντείνωμεν την ζωή μας, να την πολλαπλασιάζωμε, να την καθιστώμεν χαρωπή και να την ανυψώωμε εις φωτεινούς αιθέρας. Έντονη δε ζωή είναι η πλήρης κινητοποίησης των οργανικών και πνευματικών μας δυνάμεων. Ούτω η ζωή, εντός του φυσικού ορίου της, γίνεται πλουσιωτέρα, αποδίδει περισσότερα, ως εάν έζησε κανείς περισσότερο χρόνο.

Τις αντιλήψεις αυτές δεν είχαν μόνον οι αρχαίοι Έλληνες, οι οποίοι έζησαν την χαρά της ζωής, αλλά τις βλέπομεν και εις άλλα συστήματα, των οποίων βάσις είναι η ανεξιθρησκεία, η παγίωσις του ανθρωπισμού και όλα όσα υπαγορεύει η ορθή αντίληψις των πραγμάτων.

Εις ένα μικρό βιβλίο του Σωκράτη Προκοπίου «Το κομπολόι του Δερβίση», το οποίον έγραψε μετά μακράς περιηγήσεις εις την Ανατολήν και εις το οποίον έχει περιβάλει πολλές ιδέες και γνωμικά των Δερβισίων, περιλαμβάνει και τα εξής:

*Αφού το σώμα είναι Ναός, που κατοικεί ο Θεός,
δεν μπορεί να νοηθή κλεισμένος, δίχως φως...
Μη βασανίζεσαι λοιπόν και θες ν' απονεκρώσης
τα μέσα, που τρυγάς χαρές, γιατί θα το πληρώσης...
Τον Πάνσοφο, που σούδωκε τις πέντε τις αισθήσεις,
να διορθώσης δεν μπορείς και κύτταξε να ζήσης...
Μύρα, τραγούδια, οι ομορφιές, η γλύκα και το χάδι,
αν λείπαμε, θα γίνονταν ο κόσμος μας ρημάδι.
Στο κτήνος μόνο πρόσεχε να βάλης χαλινάρι,
μη σε κυλήση τ' άθλιε στη λάσπη καβαλλάρη...
και τράβηξε το δρόμο σου, που χάραξεν η Φύσις,
το μερδικό σου απ' του Θεού το μέλι να τρυγήσης.
Με τις αισθήσεις τη ζωή του κόσμου αφού χορτάσης,
τότε στην έκτη - της ψυχής - γλυκά να ξαποσταίσεις...*

Βλέπομεν λοιπόν, ότι και οι Δερβίσις, οι οποίοι είναι οι μεμνημένοι της Μωαμεθανικής θρησκείας, πιστεύουν ότι με την απόλαυσιν των φυσικών αγαθών της ζωής αναπτύσσεται και η έκτη αίσθησις.

Οι Γιόγκι επίσης, οι οποίοι δεν είναι σαν τους φακίρες, την κατωτέραν θρησκευτικήν τάξιν των Ινδιών, απολαμβάνουν των αγαθών της ζωής και πιστεύουν, ότι, εάν ο άνθρωπος δεν στερηΐται των αγαθών της ζωής, αλλά ζει συμφώνως προς τας διατάξεις της φύσεως, εξελίσσεται.

Ώστε και οι Έλληνες και οι μεμνημένοι των ανατολικών λαών, οι οποίοι ζουν αναμεταξύ των εν πλήρει αρμονία και δεν γνωρίζουν τον θρησκευτικόν φανατισμόν, συμφωνούν όλοι, εις το ότι η ιδέα του να σκοτώνη κανείς την ζωήν δεν είναι υγιής, αλλά μάλλον εις το αντίθετον συμπέρασμα καταλήγουν: «Λατρεύσατε τη ζωή».

Ύμνος της ζωής

Του Κωστή Παλαμά

Ζωή! δεν είναι τίποτε γλυκύτερο στον κόσμο
απ' την πεντάμορφη ζωή την ηλιοφωτισμένη!
Ζωή, κι αν έρχεσαι γοργά κι από χαρές γεμάτη
κι αν έρχεσαι με βάσινα και μ' έγνοιες και μ' αρρώστιες,
ζωή του γέρου και του νιου, της φτώχειας και του πλούτου,
με της δουλειάς τον ιδρώτα, με της αγρίας τη γλύκα,
με την ειρήνην ήμερη, με τους αγρίους πολέμους
και μ' όλες τις καινοκαιριές και μ' όλους τους χειμώνες,
Ζωή, κι όπως κι αν δείχνεσαι, Ζωή κι ό,τι κι αν είσαι,
αν είσαι πράγμα ή όνειρο, καλή κακή κι αν είσαι
χαρά σ' εσέ, δόξα σ' εσέ κι αγάπες και τραγούδια!

(Τα μάτια της ψυχής μου)

ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΣΤΟΝ ΗΛΙΟ

Του ΟΡΦΕΑ (1300 π.Χ.)

Ήλιε Μακάριε, Χρυσέ Τιτάνα της αυγής,
που παντού γύρω τον Κόσμο βλέπεις, ακουσέ με!
ω τ' ουρανού Αιθέριο Φως που μονάχος γεννιέσαι,
η κούραση δε σε κρατά, γλυκειά θωριά των ζωντανών,
δεξιά σου φέρνεις τη σαπφείρινη Αιγλή,
αριστερά τη Νύχτα, ω εσύ τη φέρνεις!
ω Άρχοντα των εποχών, με τέσσερα πόδια χορεύεις
γοργός Λεβέντης, και το φύσημα εις τους ανέμους δίνεις!
Πανάλαμπρε, Αχτιδοδότη, Ζωοδότη, Οδηγέ,
ολόρθος στο άρμα σου, χαρούμενος κι' όλος φωτιά
των Κόσμων όλες τις στροφές και τις δίνες δίνεις
Οδηγητή των ευσεβών σε ό,τι καλό, και των κακών
ανήλεε Τιμωρέ! Με τη χρυσή σου λύρα
αρμονικό τον σιγκρατείς το δρόμο αυτού του κόσμου!
Των καλών έργων Σημειωτή, Κύρη των εποχών,
του Κόσμου Κυβερνήτη, Εσύ του δίνεις την πνοή του!

Κυκλική δρόμε από φωτιά, φως, ω όλο φως τριγύρω
 γυρνάς και πας και φέρνεις, παντού φως σπέρνεις,
 ω Στρατηλάτη τη Φωτιάς, του αυλού μυστική παίχτη!
 ζωή και καρπούς φέρνεις, αιώνια ζωή, Αθάνατε Παιάνα!
 Πανάμωμε του Χρόνου γεννητή, Προστάτη και Πατέρα,
 γλυκέ γαληνευτή, όλοι εσέ θωρούν - μάτι του κόσμου -
 μες στον αιώνιο δρόμο σου χάνεσαι και γυρίζεις
 και στη φυγή σου όλος αχτίδες λαμπερές και φως όλος!
 Ω Δέσποτα πιστέ του Κόσμου ψηλά στα τρισουράνια
 πάνω απ' όλα, Βοηθέ σε όλα όσα υπάρχουν,
 μάτι του δίκιου, Φως της ζωής, ω Ζωή, ω καρβαλλάρη!
 με λιγερό μαστίγιο δρομάς και πάντοτε σπρώχνεις
 πάντα μπροστά το άρμα σου, με τέσσερες τροχούς
 τον κύκλο και τις τέσσερες εποχές να μας δίνης,
 ω την ποθητή επιστροφή, ω Αθάνατε Οδηγέ άκου τα λόγια τούτα:
 ευτυχισμένη με το καλό τη ζωή να φανερώνης
 σε όλους μας που είμαστε δικοί σου μύστες...

(Ηλίου Θυμίαμα)

Μετάφραση: ΛΕΩΝΙΔΑ ΠΟΛΥΔΕΥΚΗ

Η ΠΡΟΣΟΧΗ

Κοιτάξτε εκείνους τους λόφους· δείτε το φως που πέφτει πάνω τους, δείτε αυτά τα δέντρα, αφουγκραστείτε τη βοϊδάμαξα που περνάει· δείτε τα κίτρινα φύλλα, τη στεγνή κοίτη του ποταμού, κι εκείνο το κοράκι που κάθεται πάνω στο κλαδί. Κοιτάξτε τα όλα αυτά.

Αν κοιτάξετε από ένα κέντρο, από το Εγώ, με τις προκαταλήψεις του, το φόβο του, με τις αρέσκειες και απαρέςκειές του, τότε δεν βλέπετε την απεραντοσύνη αυτής της γης.

Τότε τα μάτια σας είναι καταχνιασμένα, τότε γίνεστε μυωπικός και η όρασή σας στρεβλώνεται.

Μπορείτε να τον κοιτάξετε όλο αυτό, την ομορφιά της κοιλάδας, τον ουρανό, χωρίς ένα κέντρο;

Τότε αυτό είναι προσοχή. Τότε ακούγετε με προσοχή και χωρίς το κέντρο, την κατάκριση, την προσβολή, το θυμό, την προκατάληψη των άλλων. Επειδή δεν υπάρχει κέντρο σ' αυτή την προσοχή, δεν

υπάρχει η δυνατότητα να πληγωθείτε. Ενώ όταν υπάρχει ένα κέντρο τότε αναπόφευκτα ακολουθεί το πλήγωμα. Τότε η ζωή γίνεται μια κραυγή φόβου.

ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ (Στοχασμοί ΠΑΝΩ ΣΤΗ ΖΩΗ, Β, Σελ. 313)

Μία ξεχωριστή πράξη ανθρωπισμού

Πρόσφερε το ένα του νεφρό σε συνάδελφό του

Ως τον Μάιο του 1992, ο καθηγητής των Κοινωνικών Επιστημών από το Πανεπιστήμιο Columbia - του παραρτήματος του αμερικανικού Πανεπιστημίου La Verne στην Αθήνα κ. Δημήτρης Καρμολόλιας ήταν ένας ιδιαίτερα δραστήριος και ζωτικός άνθρωπος. Αντιμετώπιζε ένα πρόβλημα υπέρτασης αλλά δεν φανταζόταν ποτέ ότι ο κίνδυνος για τη ζωή του ήταν τόσο κοντά. Του το αποκάλυψε ο νεφρολόγος του, λέγοντάς του ότι πάσχει από «σπειρματονεφρίτιδα» και η πλήρης αχρήστευση των νεφρών του ήταν θέμα χρόνου, οπότε θα έπρεπε να μπει στη διαδικασία των αιμοκαθάρσεων. Πραγματικά, ύστερα από τέσσερα χρόνια γεμάτα «αγωνία, φόβο, κατάθλιψη και συνεχή διαπραγμάτευση με το Θεό», όπως τονίζει ο ίδιος, άρχισε τις αιμοκαθάρσεις.

Από τη στιγμή που αρχίζει η διαδικασία της αιμοκάθαρσης η ζωή γίνεται «μαρτύριο». Ο ασθενής δεν μπορεί να ταξιδέψει, αφού πρέπει τρεις φορές την εβδομάδα να κάνει αιμοκάθαρση, αλλάζει πλήρως η διατροφή του, πρέπει να αποφεύγει όλα τα υγρά, κατά το δυνατόν, η ενέργειά του φθάνει στο ναδίρ. Και στη διάρκεια της αιμοκάθαρσης έχει τρομερά χαμηλή υπόταση. «Λειτουργούσα, αλλά η καρδιά μου το ήξερε» λέει ο κ. Δημήτρης Καρμολόλιας, προσθέτοντας ότι ο χαρακτηρισμός «ζωντανός νεκρός» δίνει την πιο σωστή εικόνα για τον άνθρωπο που είναι υποχρεωμένος να κάνει αιμοκαθάρσεις.

Τι ελπίζει ο άνθρωπος αυτός; «Ελπίζει σε μια πετυχημένη μεταμόσχευση νεφρού και όσπου να έλθει, κινητοποιεί κάθε ικμάδα δύναμης που έχει για να λειτουργήσει. Για να το πετύχει έχει ανάγκη υποστήριξης από κάποιο αγαπημένο πρόσωπο» τονίζει ο καθηγητής κ. Καρμολόλιας. Ο ίδιος βρήκε την υποστήριξη στο πρόσωπο της γυναίκας του Λιλής και έτσι άντεξε επί τέσσερα χρόνια την

υγεία του να καταρρέει και άλλους 18 μήνες τη διαδικασία της αιμοκάθαρσης, χωρίς πραγματική προοπτική, τουλάχιστον στην Ελλάδα. Την ελπίδα του την έδωσε το νοσοκομείο του Πανεπιστημίου του Γέιλ, όπου γραφτηκε στη λίστα αναμονής με την πιθανότητα να βρεθεί «πτωματικός» νεφρός - δηλαδή από μετά θάνατον δότη - μέσα σε τρία χρόνια. Τη σωτηρία όμως του τη προσέφερε ο ακαδημαϊκός πρύτανης του πανεπιστημίου La Verne στην Αθήνα κ. Jeff Nonemaker!

«Δημήτρη, έχω δύο νεφρούς, ο ένας είναι δικός σου!» δήλωσε έτσι απλά, στις 20 Φεβρουαρίου 1997, ο κ. Jeff Nonemaker στον κ. Δημήτρη Καρμοκόλια, στο γραφείο του. Ο άλλος τα έχασε. Δεν μπορούσε να αντιληφθεί ότι ο πρύτανης μιλούσε σοβαρά (...)

Τα λόγια του κ. Nonemaker δεν ήταν κούφια. Όχι μόνον εννοούσε αυτό που έλεγε αλλά ήταν και άριστα ενημερωμένος. Το πρόβλημα του κ. Καρμοκόλια τον βασάνιζε από καιρό. Όταν ο ακαδημαϊκός κόσμος του La Verne κήδεψε ένα συνάδελφο καθηγητή, ο πρύτανης αναριωτόταν αν ο κ. Καρμοκόλιας θα ήταν ο επόμενος. Προσπαθούσε να διώξει τη σκέψη από το μυαλό του αλλά του ήταν αδύνατο. Όσπου μια Κυριακή, τον Νοέμβριο του 1996, στην εκκλησία, άκουσε τον πάστορα να διηγείται μια ιστορία, για δύο συνταξιούχους που πήγαν για ψάρεμα κάπου στην Καλιφόρνια και στην κουβέντα ο ένας αποκάλυψε στον άλλον ότι οι νεφροί του δεν λειτουργούν πλέον και κάνει αιμοκάθαρση, περιμένοντας να βρεθεί ο κατάλληλος δότης. Και ο άλλος απάντησε ύστερα από λίγο: «Έχω δύο από αυτούς. Θέλεις τον έναν;» (...)

Ο διευθυντής της Μονάδας Τεχνητού Νεφρού του Λαϊκού Νοσοκομείου, νεφρολόγος κ. Χαρ. Σταθάκης, αντέδρασε φανερά έκπληκτος, σύμφωνα με την αφήγηση του λήπτη, όταν άκουσε ότι υπήρχε πρόθυμος δότης, μη συγγενής, έτοιμος να δωρήσει τον ένα νεφρό του σε φίλο. Ζήτησε να τον γνωρίσει, συναντήθηκε με τον κ. Nonemaker και τον υπέβαλε σε εξαντλητική και σκληρή ανάκριση. Το ίδιο έκανε και ο διευθυντής του Μεταμοσχευτικού Τμήματος του Λαϊκού νεφροχειρουργός κ. Αλ. Κωστάκης. Πολύ σωστά, γιατί είχαν τους λόγους τους για την ανάκριση αλλά και τα ερωτήματά τους για την ορθότητα της συγκεκριμένης εγχειριτικής «δοσοληψίας». Δεν είναι συνηθισμένο φαινόμενο να εμφανίζεται δωρητής οργάνου εν ζωή, που να μην έχει καμία συγγένεια με τον λήπτη. Οι άνθρωποι αυτοί έπρεπε να πεισθούν ότι ο δότης γνώριζε τι έκανε, ότι δεν το έκανε εμπορευόμενος τα μέλη του, ότι είχε σκεφθεί όλες τις πιθανές συνέπειες, ότι ήταν έτοιμος να αντιμετωπίσει

όλα τα ενδεχόμενα και ότι ήταν αποφασισμένος.

Δεν πρέπει να λησμονείται επίσης ότι οι γιατροί δίνουν όρκο στον Ιπποκράτη και δεν τους είναι καθόλου εύκολο να καθιστούν «ανάπηρο» έναν υγιή για να σωθεί ένας ασθενής (...)

Οι απαντήσεις που έδωσε ο κ. Jeff Nonemaker έπεισαν τους γιατρούς. Τα είχε σκεφθεί όλα, η μεθόδευση και οι αντιδράσεις του ήταν απολύτως λογικές και βεβαίως δεν συζητείται η πλευρά του αλτρουισμού. Ήταν όμως αλτρουισμός, γνώση και λογική μαζί. Όπως λέει ο κ. Δημήτρης Καρμοκόλιας, ο κ. Nonemaker «έφραξε και βρήκε τις πληροφορίες, είδε ότι δεν θα πάθαινε απολύτως τίποτε, εκτός βέβαια από πολλές χαμένες ώρες στις εξετάσεις και την ταλαιπωρία μιας εγχείρησης βέβαια (...) Επήρε μιαν απόφαση την οποία αταλάντευτα κράτησε επί εννέα μήνες, γιατί τόσο πήρε από τη στιγμή που το είπε ώσπου να γίνει η εγχείρηση. Εννέα μήνες παρέμεινε αταλάντευτος. Ακόμη και τη στιγμή που πήγε να τον πάρει το φορείο για να τον μεταφέρει στο χειρουργείο χαμογελούσε ο άνθρωπος.

Στις 24 Νοεμβρίου 1997, η «πρωτοφανής στα χρονικά», όπως τη χαρακτήρισε γιατρός, προσφορά του κ. Jeff Nonemaker, έφθασε στο στάδιο της ολοκλήρωσης. Ο ίδιος και ο κ. Δημήτρης Καρμοκόλιας εισήχθησαν στο Λαϊκό Νοσοκομείο για τη μεταμόσχευση. Η εγχείρηση έγινε την επόμενη, 25 Νοεμβρίου, από τον χειρουργό κ. Αλ. Κωστάκη και ως σήμερα όλα δείχνουν ότι στέφθηκε με απόλυτη επιτυχία. Ο κ. Jeff Nonemaker συνεχίζει κανονικά τη ζωή του. Ο κ. Δημήτρης Καρμοκόλιας ξαναγεννήθηκε και αισθάνεται για τον δότη του «τεράστια ευγνωμοσύνη, ατέλειωτη» (...)

Σε εξαιρετική φυσική κατάσταση, ο κ. Jeff Nonemaker έδωσε συνέντευξη στο γραφείο του στο Πανεπιστήμιο.

(Ανθολογήσαμε μερικές ερωτήσεις και απαντήσεις).

- Η εν ζωή δωρεά ενός νεφρού είναι μια απόφαση ζωής, ειδικά όταν ο λήπτης δεν είναι εξ αίματος συγγενής. Τί εσωτερικές διεργασίες έγιναν για να φθάσετε σε αυτήν;

«Γνωρίζω τον Δημήτρη από τότε που ήρθα στην Ελλάδα το 1983. Τον γνωρίζω ως φίλο και συνάδελφο εδώ στο Λαβέρν. Και είχα επίσης την ευκαιρία να περάσω κάποιο διάστημα μαζί του και με τη γυναίκα του, ένα καλοκαίρι στο νησί της Τήλου. Δεν έχω δει ποτέ κανέναν να χαίρεται τη ζωή όπως ο Δημήτρης το καλοκαίρι εκεί. Αυτή η εικόνα έμεινε μέσα μου όλα τα χρόνια. Και όταν αρρώστησε, μία από τις πρώτες σκέψεις που έκανα ήταν ότι αυτός ο άνθρωπος δεν θα μπορούσε να ξανακάνει διακοπές στην Τήλο, κάτι που

ήταν τόσο σημαντικό γι' αυτόν. Η σκέψη τριβέλιζε το μυαλό μου. Μετά, τυχαία έμαθα για δύο ανθρώπους που συναντήθηκαν στην Καλιφόρνια, ο ένας απεκάλυψε στον άλλον ότι κάνει αιμοκαθάρσεις και εκείνος προσφέρθηκε αμέσως να του δώσει τον ένα νεφρό του».

- Πρόκειται για την ιστορία που ακούσατε στην εκκλησία από τον ιερέα;

«Ακριβώς. Άκουσα την ιστορία και η πρώτη μου αντίδραση ήταν: «Ωραία ιστορία». Και εδώ προσπαθώ να είμαι πολύ προσεκτικός γιατί μόλις κάποιος αναφέρει κάτι περί Θεού, οι άλλοι κοιτούν προς την αντίθετη κατεύθυνση».

- Πιστεύετε στον Θεό;

«Ναι, πιστεύω. Αλλά ενώ πολλοί είναι έτοιμοι να πουν ότι όλο αυτό έγινε για θρησκευτικούς λόγους, **δεν έγινε έτσι**. Μπορεί η κινητήριος δύναμη να ήταν η συνείδησή μου ή η φωνή του Θεού ή όπως αλλιώς θέλουν να το ονομάσουν, αλλά δεν ήταν θρησκευτικός ο λόγος. Προήλθε από μέσα μου γιατί, ότι και αν ήταν, δεν μπορούσα να απαλλαγώ από τη σκέψη της κατάστασης του Δημήτρη και από την ιστορία που άκουσα στην εκκλησία. Απασχολούσαν συνεχώς το μυαλό μου».

- Ήσασταν πολύ στενοί φίλοι με τον Δημήτρη;

«Συναντιόμασταν κοινωνικά μερικές φορές τον χρόνο αλλά δεν είχαμε στενή φιλία».

- Δεν ήσασταν δηλαδή καρδιακοί φίλοι.

«Όχι, όχι, καθόλου. Στην πραγματικότητα υπήρξαν φορές που είχαμε έντονες αντιθέσεις και τριβές για θέματα του πανεπιστημίου. Δεν ήταν «πρέπει να το κάνω αυτό για τον καλύτερό μου φίλο» (...)»

- Ποιές ήταν οι σκληρές ερωτήσεις που σας έκαναν οι γιατροί όταν σας «ανέκριναν»;

«Ο δρ Σταθάκης ήθελε να μάθει κατ' αρχήν αν ήμουν πλούσιος ή φτωχός. Τη θεώρησα αστεία ερώτηση τότε αλλά όταν το ξανασκέφθηκα αργότερα κατάλαβα ότι είχε νόημα γιατί υπάρχουν περιπτώσεις ανθρώπων που πουλάνε τα όργανά τους για να βρουν χρήματα. Νομίζω ότι ήθελε να τελειώσει αμέσως με αυτό το θέμα αλλά εγώ αιφνιδιάστηκα που το ρώτησε τόσο ανοιχτά. Και μετά έκανε ερωτήσεις για την οικογένειά μου και τα παιδιά μου και τι θα γινόταν αν κάτι συνέβαινε σε ένα από αυτά (σ.σ.: έχει δύο, πανεπιστημιακής ηλικίας) και χρειαζόταν κάποιο όργανο. Το ίδιο και για τη γυναίκα μου. Του είπα τα ίδια που είπα και σε σας από τις πληροφορίες που περιήλθαν σε γνώση μου. Ότι, δηλαδή, μέσα σε κάποιο χρόνο θα

μπορούσαν να βρουν όργανο για μεταμόσχευση στις ΗΠΑ ή αν κάτι συνέβαινε στα παιδιά μου, η γυναίκα μου θα μπορούσε να είναι δότριά τους. Την ξέρω αρκετά καλά και θα το έκανε. Μετά την συνάντηση με τον δρ Σταθάκη, άρχισα να γράφω το ημερολόγιό μου. Ήθελα η γυναίκα μου να το διαβάσει ως εκείνο το σημείο και μετά να της μιλήσω. Ήθελα να καταλάβει το κίνητρό μου. Έτσι μια μέρα που είχα κάποια συνάντηση της έδωσα να διαβάσει το ημερολόγιο.. Είπε αργότερα ότι μόλις άρχισε να διαβάζει το ημερολόγιο, προτού φθάσει στο τέλος, ήξερε τι επρόκειτο να γίνει. «Δεν μπορούσα ούτε να το τελειώσω. Μ' έκανε να κλαίω» είπε. Αργότερα ετοίμασε μια κασέτα μαγνητοφώνου για μένα. Περιείχε τις σκέψεις της όταν διάβαζε το ημερολόγιο και εξέφραζε την κατανόηση για την απόφασή μου».

- Αντιλαμβάνομαι ότι σας στήριξε παρά τους φόβους της.

«Με στήριξε τρομερά».

- Δεν προσπάθησε να σας πείσει να μην το κάνετε;

«Όχι καθόλου».

- Το συζητήσατε με τα παιδιά σας;

«Τα παιδιά μου δεν ήξεραν τίποτα ως την ημέρα αποφοίτησης της κόρης μου από ένα κολλέγιο στην Πενσυλβάνια τον περασμένο Μάιο. Ήταν και τα δύο παιδιά εκεί και τους είπα ότι θα έκανα μια σοβαρή αποκάλυψη. Κοιτάχτηκαν μεταξύ τους και όταν το είπα έβγαλαν ... αναστεναγμό ανακούφισης. «Αυτό είναι όλο, μπαμπά! Νομίζαμε ότι πεθαίνεις ή κάτι... πραγματικά φοβερό» είπαν. Και μετά πρόσθεσαν: «Βεβαίως, γιατί όχι; Φαίνεται ότι ξέρεις τι κάνεις». Ανακουφίστηκαν που επρόκειτο μόνο για μια μεταμόσχευση».

- Αισθάνεστε ότι είναι υπερήφανοι για σας τώρα;

«Ναι, και οι δύο μου έστειλαν πολύ ωραία γράμματα λέγοντας τι αισθάνονταν. Μιλούσαμε και στο τηλέφωνο αλλά έστειλαν και αυτά τα πολύ ωραία γράμματα. Και συναντηθήκαμε ξανά και μιλήσαμε και πάλι από τότε. Είναι ωραίο. Δεν είναι ότι έκανα κάτι για το οποίο αισθάνθηκαν υπερήφανοι. Είμαι χαρούμενος για την αντίδρασή τους και για το παράδειγμα που δίνεται, ελπίζω, σε αυτούς. Το αισθάνθηκαν και οι ίδιοι και στην άδεια οδήγησης που έχουν στις ΗΠΑ δηλώνουν δωρητές σώματος. Είναι μια ωραία χειρονομία».

- Θα το ξανακάνετε αν μπορούσατε;

«Ναι, θα το ξανακάνα».

ΑΠΟΛΟΓΙΑ

- Κύριε, είπε ο Δικαστής,
σου δίνω πίσω τη Δικαιοσύνη σου,
που μου είχες εμπιστευθή
για να κρίνω τους ανθρώπους.

- Κύριε, είπε ο Δάσκαλος,
σου δίνω πίσω τη Διδαχή σου,
που μου την είχες εμπιστευθή,
για να φτιάχνω ελεύθερους ανθρώπους.

- Κύριε, είπε ο Ιερέας,
σου δίνω πίσω τον Λόγο σου,
που μου τον είχες εμπιστευθή
για να ζητώ την ψυχή των ανθρώπων.

- Κύριε, είπε ο Στρατιώτης,
σου δίνω πίσω το ξίφος σου,
που μου το είχες εμπιστευθή
για να πολεμώ τους εχθρούς.

- Κύριε, είπαν και οι τέσσαρες,
συχώρεσέ μας
γιατί όλοι μαζί,
τούτον τον καιρό,
σ' έχουμε προδώσει.

ΜΙΧΑΗΛ ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ
της Ακαδημίας Αθηνών

Έτος 1968. Η Ελλάδα είχε δικτατορία.

Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΧΘΡΩΝ

Ο ενάρετος άνθρωπος δεν αισθάνεται εχθρότητα για κανένα άνθρωπο. Υπάρχουν όμως ενίοτε άνθρωποι, που τον εχθρεύονται. Για την αντιμετώπισή τους ο Δάσκαλος Όμραμ Αϊβανχώφ και ο φιλόσοφος Πλάτων Δρακούλης συμβουλεύουν να τους αντιμετωπίζουμε με αγάπη και φιλία.

Για να προφυλαχθείτε από τους εχθρού σας, να τους αγαπάτε. Αν τους απεχθάνεστε ή τους περιφρονείτε ή τους μισείτε, η αύρα σας σκίζεται και από τις σχισμές αυτές αρχίζει μια επικοινωνία με ό,τι είναι αρνητικό, βλαβερό μέσα σ' αυτούς, και έτσι δέχετε τις κακίες τους, το μίσος τους, που, όταν μπουν μέσα σας, αρχίζουν να σας καταστρέφουν.

Γι' αυτό το λόγο ο Ιησούς έλεγε: «Αγαπάτε τους εχθρούς υμών». Ο Ιησούς γνώριζε αυτούς τους μεγάλους νόμους, ήξερε πως, όταν απεχθανόμαστε κάποιον, το δηλητήριό του μπαίνει στην αύρα μας και γινόμαστε τρωτοί. Για να προφυλαχθούμε πρέπει να μπορούμε μέσα στο απόρρητο φρούριο της αγάπης. Η αγάπη είναι η μεγαλύτερη προστασία εναντίον των εχθρών.

Ο. Αϊβ. (Τόμος XXIV, σελ. 35 - 36)

*

Αν ο Ιησούς είχε ότι πρέπει να συγχωρούμε τους εχθρούς μας, το είχε για να μπορεί ο άνθρωπος να ελευθερώνεται από τις αρνητικές σκέψεις και τις μνησικακίες που τον διαλύουν. Ναι, αυτός είναι ένας καταπληκτικός νόμος... Η συγγνώμη ελευθερώνει εκείνον που υπέστη το κακό, που αδικήθηκε, που συκοφαντήθηκε, δεν ελευθερώνει όμως εκείνον που διέπραξε το λάθος. Για να ελευθερωθεί ο ένοχος, πρέπει να επανορθώσει.

Ο. Αϊβ. (Το βιβλίο της θεϊκής μαγείας, σελ. 51)

Δεν αμφιβάλλω ότι εξαποστέλλονται εναντίον σου στοχασμοί δυσμενείας. Ο μόνος τρόπος να αμυνθής και ματαιώσης την επιρροήν των είναι να εξαποστείλεις στοχασμούς φιλίας. Η στοργή είναι στοιχείον ισχυρότερον της εχθρότητας και επομένως ο φίλος στοχασμός σου εκτροχιάζει τον προς σε εξαποστελλόμενον δυσμενή στοχασμόν και τον παρεκτρέπει της εναντίον σου φοράς του.

Όσα δίκαια παράπονα και αν έχεις εναντίον οιονδήποτε, μην τον κηρύξεις εχθρόν σου. Είναι τούτο λίαν επικίνδυνον. Νοερώς κήρυξέ τον φίλον σου. Αν το κηρύξεις εχθρόν σου, θα ελκύσεις προς τον εαυτό σου ρεύματα εχθρότητας από παντοίας γωνίας του

Σύμπαντος. Αν τον κηρύξεις φίλον σου, το σθένος σου πολλαπλασιάζεται.

II. Δρακούλης (Στοιχεία Βιονομίας, Ξ)

Παροιμίες:

- Αν θες να κάμεις δυο καλά, κάμε καλό του εχθρού σου.

- Όπου σου κάνουν κακό, κάνε καλό.

«Χρη μη το κακόν δια κακού αμύνεσθαι» (Αρχαία παροιμία)

«Εάν πεινά ο εχθρός σου ψώμιζε αυτόν, εάν διψά πότιζε αυτόν»

(Παροιμία Σολομώντα, ΚΕ', 21)

ΛΟΓΟΙ ΣΟΦΟΙ

Τα όσα έκαμες καλά
στο νου σου μην τα βάνεις·
σκέψου μονάχα πιο πολλά
μη σ' έπαιρνε να κάνεις.

Λαϊκή σοφία («Ν. Εστία», 1937, σελ. 339)

*

Στον άνθρωπο ο άνθρωπος ιερός.

Κ. Παλαμά («Δειλοί και σκληροί στίχοι» αρ. 22)

*

Ο μέγας Διδάσκαλος έλεγε στους μαθητάς του: «Μη λησμονείτε ότι εις ουδένα ανήκετε και ουδείς σας ανήκει. Σκεφθείτε ότι μία ημέρα θα εγκαταλείψετε αιφνιδίως τα πάντα του κόσμου αυτού.

II. Γιογκανάντα («Η αυτοβιογραφία ενός γιόγκιν», σελ. 424).

*

Τίποτα δεν μπορεί να είναι ωραίο, εάν δεν είναι αληθινό και σύμφωνο με τους φυσικούς νόμους.

I. Β. Γκαίτε (Συνομιλία Έκκερμαν με τον Γκαίτε, σελ. 63).

*

Η χαρά είναι το μισό της αγιότητας.

Παροιμία Τσέχικη (Σ. Σκαρτσό, «Η παροιμία» σελ. 175)

*

Ουδέν απόλλυται διότι το παν μεταμορφούται. Όταν ακούτε τη λέξη θάνατος να εννοείτε μεταμόρφωση.

Σπύρος Νάγος (● κάτοικος του Σύμπαντος).

Έδωκε ὁ Θεὸς τὴ λύπη στο δέντρο καὶ ξεράθηκε· ἔδωκε στὴν πέτρα καὶ ἔσκασε· ἔδωκε στὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν υπέμεινε. (Λαϊκό)

«Αὐτῆς πάσης γίγνεται ἰατρὸς χρόνος». Δίφιλου (Ανθ. Στοβαίου, ΡΚΑ, 25)

Κάθε πράγμα που γίνεται, γίνεται δίκαια· αν το παρακολουθήσεις αυτό με προσοχή, θα το νοιώσης. Δεν εννοώ μόνο ότι γίνεται σύμφωνα με τη φύση των πραγμάτων, αλλά και σύμφωνα με το δίκαιο, σαν να μοιράζε κάποιος στον καθένα εκείνο που του αξίζει.

Μάρκον Αυρηλίου (Τὰ εἰς ἑαυτόν, Α, ι).

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ ΜΑΣ

Σας παρακαλούμε συστήσατε τον «Γλίσσο» σ' ένα συνάνθρωπό σας, που έχει πνευματικά ενδιαφέροντα.

Ίσως δε γνωρίζει ότι υπάρχει ένα τέτοιο περιοδικό. Θα τον ωφεληίσετε.

Θα του προσφέρετε έμπρακτα την αγάπη σας. Ας αναζητήσει και τα τεύχη των τελευταίων πέντε ετών. Υπάρχουν στα γραφεία της θεοσοφικής Εταιρείας.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΜΙΛΙΩΝ ΤΗΣ ΘΕΟΣΟΦΙΚΗΣ
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Βουκουρεστίου 25, 106 71, Αθήνα
Τηλ. 36 20 702 - 36 10 961

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1998

Είσοδος Ελευθέρα - Ώρα 8 μ.μ.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

- 5 Δευτέρα Κ. ΜΕΛ/ΛΟΣ, Π. Αναγνώστου: Πώς αποκτάται η συνεί-
δησις ανωτέρων κόσμων - Εισαγωγή.
- 6 Τρίτη ΗΛΙΟΣ, Θ. Καφετζόπουλος: Μυστική Δοξασία.
- 8 Πέμπτη ΑΠΟΛΛΩΝ, Γ. Σιβρής: Εσωτερική προσέγγισης στο
πνευματικό ιδεώδες.
- 9 Παρασκευή ΑΛΚΥΩΝ, Α. Κωστοβασίλη: Περί Διαλογισμού.
- 12 Δευτέρα Κ. ΜΕΛ/ΛΟΣ, Κ. Γρηγοριάδης: Νοημοσύνη και
Περιβάλλον.
- 13 Τρίτη ΗΛΙΟΣ, Μ. Γρηγορίου: Ο Συμβολισμός του Καθρέφτη.
- 14 Τετάρτη ΜΠΛΑΒΑΤΣΚΥ, Μελέτη στο πνεύμα της Θεοσοφίας.
- 15 Πέμπτη ΑΡΤΕΜΙΣ, Χ. Καμαρωτάκης: Πνευματικά οράματα και
στόχοι της Στ. ΑΡΤΕΜΙΣ.
- 16 Παρασκευή ΑΛΚΥΩΝ, Κ. Ιωαννίδου: Περί Προσευχής.
- 19 Δευτέρα Κ. ΜΕΛ/ΛΟΣ, Π. Αναγνώστου: Πώς αποκτάται η συνεί-
δησις ανωτέρων κόσμων. Η εσωτερική γαλήνη ή εσωτερι-
κή επιστήμη.
- 20 Τρίτη ΗΛΙΟΣ, Θ. Καφετζόπουλος: Μυστική Δοξασία.
- 22 Πέμπτη ΑΠΟΛΛΩΝ, Η. Ζάραγκα: Η αρχαία Τραγωδία Ύβρις
και Κάθαρσις.
- 23 Παρασκευή ΑΛΚΥΩΝ, Θ. Κατσιφής: Το «ΕΓΩ» του Κρισναμούρτι.
- 29 Πέμπτη, ΑΡΤΕΜΙΣ, Η. Κίμος: Η Καθαρή - η Αληθινή - Πνευμα-
τική Θρησκεία. (μέρος 1ον).
- 30 Παρασκευή ΑΛΚΥΩΝ, Κ. Γρηγοριάδης: Ήλιος και αρμονία.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

- 2 Δευτέρα Κ. ΜΕΛ/ΛΟΣ, Α. Κωστοβασίλη: Νους - Σκέψις.
- 3 Τρίτη ΗΛΙΟΣ, Η. Ζάραγκα: Τα μυστήρια και το μυστικό σύστημα
στην αρχαία Ελλάδα.
- 4 Τετάρτη ΜΠΛΑΒΑΤΣΚΥ, Μελέτη στο πνεύμα της Θεοσοφίας.
- 5 Πέμπτη ΑΠΟΛΛΩΝ, Γ. Σιβρής: Η οδός προς την Μήση (μέρος 1ον).
- 6 Παρασκευή ΑΛΚΥΩΝ, Α. Κωστοβασίλη: Παρελθόν - Παρόν - Μέλλον.
- 9 Δευτέρα Κ. ΜΕΛ/ΛΟΣ, Π. Αναγνώστου: Πώς αποκτάται η συνείδη-
σις ανωτέρων κόσμων - Προκατασκευή - Φοβισμός - Μήση.

- 1 Τρίτη ΗΛΙΟΣ, Θ. Καφετζόπουλος: Μυστική Δοξασία.
 12 Πέμπτη ΑΡΤΕΜΙΣ, Χ. Καμαρούτζης: Η Ατραπός του Μαθητού (μέρος 1ον).
 13 Παρασκευή ΑΛΚΥΩΝ, Ε. Ζαμπούρα: Τα τρία σημεία της απελευθέρωσης.
 18 Τετάρτη ΜΠΛΑΒΑΤΣΚΥ, Μελέτη στο κλειδί της Θεοσοφίας.
 19 Πέμπτη ΑΠΟΛΛΩΝ, Α. Κωστοβασιλή: Η αγάπη απελευθερώνει και λυτρώνει.
 20 Παρασκευή ΑΛΚΥΩΝ, Β. Καρκαντζός: Περί «Μυστηρίων».
 23 Δευτέρα Κ. ΜΕΛ/ΛΟΣ, Χ. Μπάρακλης: Από την αγνότητα προς την φώτιση.
 24 Τρίτη ΗΛΙΟΣ, Α. Νικολακάκη: Αυτογνωσία και Αυτοπαράτηρηση.
 26 Πέμπτη ΑΡΤΕΜΙΣ, Κ. Ιωαννίδου: Η Ζωή και η Διδασκαλία του Κουμφούκιου.
 27 Παρασκευή ΑΛΚΥΩΝ, Μαρία Μελοκαρπούλου: Το τελευταίο ημερολόγιο του Κρισημιούρι. Ο Μέγας Δάσκαλος μιλάει για τη ζωή και το θάνατο.
 30 Δευτέρα Κ. ΜΕΛ/ΛΟΣ, Π. Αναγνώστου: Πώς αποκτάται η συνείδησις ανωτέρων κόσμων - Αποτέλεσμα - Όροι εσωτερισμού - Διόραση - Ενόραση.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

- 1 Τρίτη ΗΛΙΟΣ, Θ. Καφετζόπουλος: Μυστική Δοξασία.
 2 Τετάρτη ΜΠΛΑΒΑΤΣΚΥ, Μελέτη στο κλειδί της Θεοσοφίας.
 3 Πέμπτη ΑΠΟΛΛΩΝ, Γ. Σύβρης: Η οδός προς την Μύηση (μέρος 2ον).
 4 Παρασκευή ΑΛΚΥΩΝ, Α. Κωστοβασιλή: Χρόνος και Μεταμόρφωση.
 7 Δευτέρα Κ. ΜΕΛ/ΛΟΣ, Β. Καρκαντζός: Τζιορντάνο Μπρούνο.
 8 Τρίτη ΗΛΙΟΣ, Ε. Κατσίκη: Ανθρώπινοι τύποι στον Μουράβιγιφ.
 10 Πέμπτη ΑΡΤΕΜΙΣ, Χ. Καμαρούτζης: Η Ατραπός του Μαθητού (μέρος 2ον).
 11 Παρασκευή ΑΛΚΥΩΝ, Η. Ζάραγκα: Γνωστικοί.
 14 Δευτέρα Κ. ΜΕΛ/ΛΟΣ, Π. Αναγνώστου: Πώς αποκτάται η συνείδησις ανωτέρων κόσμων. Κέντρα εσωτερισμού - Όργανα Τάακρας - Αστροική όραση.
 15 Τρίτη ΗΛΙΟΣ, Θ. Καφετζόπουλος: Μυστική Δοξασία.
 16 Τετάρτη ΜΠΛΑΒΑΤΣΚΥ, Μελέτη στο κλειδί της Θεοσοφίας.
 17 Πέμπτη ΑΠΟΛΛΩΝ, Κ. Ιωαννίδου: Το έργο των Αγγελικών δυνάμεων.
 18 Παρασκευή ΑΛΚΥΩΝ, Θ. Κατσιφής: Η φύλοκρία του Κρισημιούρι.

Μεταξύ μας

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τα Γραφεία του της Θεοσ. Εταιρείας Βουκουρεστίου 25, α' όροφος Κωδ. 106 71, είναι ανοικτά κάθε μέρα από 10.30 - 1, εκτός Σαββάτου και Κυριακής.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ-ΔΩΡΕΕΣ

Παρακαλούμε όπως αποστείλετε με ταχυδρομική επιταγή προς: Περιοδικόν "ΙΛΙΣΟΣ", ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ 25, 106 71, Αθήνα.

Επίσης αποστέλλετε με τραπεζική επιταγή μόνον εις:

Θεοσοφική Εταιρεία,
Βουκουρεστίου 25, 106 71,
Αθήνα.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ

Ζάκυνθος: Παν. Βλαχόπουλος
Βόλος: Γ. Κοικουβίνος
Ηράκλειο: Μ. Λασηθιωτάκη
Ιωάννινα: Ελευθ. Τζομάκας
Κέρκυρα: Κάρολος Αγιούς
Λαμία: Γ. Μουτάφης
Λάρισα: Ισ. Φελλούς
Ναύπλιο: Χαρ. Μπάρακλης
Πάτρα: Αθ. Κοντοσάκης
Ρόδος: Αντ. Βεργωτής
Σύρος: Π. Ζαραφωνίτης
Χαλκίδα: Δημ. Δημαρέλος
Χανιά: Εμμ. Νοδαράκης
Κύπρος:
Αθαν. Παπαδόπουλος
Λ. Γρ. Αυξεντίου 29
Μέγαρο Δίπα 456
Τ. Τ. 6021, Λάρνακα
Τηλ. 04654511 (Οικίας)

Στοιχειοθεσία Εκτύπωση & βιβλιοδεσία:

ΤυποΚίνηση Α. Αλεξοπούλου
Σόλωνος 36, Κολωνάκι Αθήνα 106 73
Τηλ. & Fax: 36 36 969 & 57 26 760

Εσωτερικός Βουδδισμός

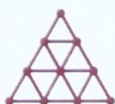
A. P.Sinnet

Ο "Εσωτερικός Βουδδισμός" βασίζεται στις περίφημες επιστολές που έφθασαν στα χέρια του συγγραφέα από τους Διδασκάλους της Μεγάλης Λευκής Αδελφότητας το 1880.

Οι Διδάσκαλοι Μ. και Κ.Χ. αποκαλύπτουν με μεθοδικότητα μία διδασκαλία που παρομοιάσθηκε ως η πιο πιστή σύνοψη της "Μυστικής Δοξασίας".

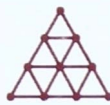
Οι πολλαπλές αναφορές της Ελενα Πετρόβνα Μπλαβάτσκι στον "Εσωτερικό Βουδδισμό" και το εξαιρετικό του βάθος κατέστησαν το βιβλίο αυτό θεμελιώδες, ήδη από τα πρώτα έτη της υπάρξεως της Θεοσοφικής Εταιρείας, στην συνειδηση των μελών της.

Το βιβλίο θεματολογικά αναφέρεται: Η απομόνωση της ανατολικής γνώσης ♦ Οι Αρχάι και οι ιδιότητές τους ♦ Οι Μαχάτμα ♦ Κατώτεροι Γιόγκι ♦ Απόκρυφη εκπαίδευση ♦ Ο μεγάλος σκοπός ♦ Εσωτερική κοσμογονία ♦ Ανάλυση του ανθρώπου ♦ Οι επτά αρχές ♦ Εσωτερικές απόψεις για την εξέλιξη ♦ Η αλυσίδα των σφαιρών ♦ Η σπειροειδής πρόοδος ♦ Τα κατώτερα βασίλεια ♦ Η ομοιομορφία της Φύσης ♦ Φυλές και Γύροι ♦ Ο επταδικός νόμος ♦ Αντικειμενικές και υποκειμενικές ζωές ♦ Παλαιότερες φυλές στη Γη ♦ Κατακλυσμοί ♦ Ατλαντίδα και Λεμουρία ♦ Ο κυκλικός νόμος ♦ Κάρμα ♦ Η διαίρεση των αρχών κατά τον θάνατο ♦ Η πρόοδος της ανώτερης δυάδας ♦ Η ύπαρξη στο Ντεβαχάν ♦ Το Αβίτσι ♦ Το αστρικό κελυφος ♦ Τα στοιχειακά ♦ Μέντιουμ και κελύφη ♦ Αυτοκτονίες και ατυχήματα ♦ Επιζώσες τάσεις ♦ Η πρόοδος του κυρίου Κύματος ♦ Συσκοτίσεις ♦ Οι γειτονικοί μας πλανήτες ♦ Διαβαθμίσεις της πνευματικότητας ♦ Πρωίμα ανεπτυγμένα Εγώ ♦ Το καλό και το κακό ♦ Το αποφασιστικό σημείο ♦ Πνευματικότητα και διανοητικότητα ♦ Η έκτη αίσθηση ♦ Πρόνοια για όλους ♦ Σπάνιες περιπτώσεις ♦ Ο εσωτερικός Βουδδας ♦ Μετενσαρκώσεις των μυστών ♦ Οι επτά Βουδδες των μεγάλων φυλών ♦ Διδασκαλίες της Βεντάντα ♦ Σανκαρακάρια ♦ Η αναμόρφωση του αποκρύφου συστήματος στο Θιβέτ ♦ Το κατώφλι του Νιρβάνα ♦ Παρά-νιρβάνα ♦ Βούδδας και Νιρβάνα ♦ Η κατάκτηση του Νιρβάνα από τους Μυστές ♦ Η επιδίωξη της αληθείας ♦ Ημέρες και Νύκτες του Βράχμα ♦ Το ηλιακό σύστημα ♦ Η μεγάλη Πρώτη Αιτία ♦ Η αιώνια κυκλική πορεία ♦ Αντιστοιχίες της Εσωτερικής Δοξασίας με την ορατή Φύση ♦ Ελευθερή θέληση και προγνώση ♦ Η καταγωγή του κακού ♦ Η προέλευση των πάντων ♦ Η έσχατη διάλυση της συνειδητότητας ♦ Ατομικότητα και προσωπικότητα ♦ Η Ψυχή και το Πνεύμα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ

Ταχυδρομική Διεύθυνση, Τ.Θ. 51 134, 145 10 Κηφισιά
Τηλέφωνο: (01) 85.63.591 Fax: (01) 62.50.513

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ

ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΗ Η ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΗ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑ ΜΕ ΑΝΤΙΚΑΤΑΒΟΛΗ
(χωρίς έξοδα αποστολής για παραγγελίες συνολικής αξίας άνω των 9.000 δρχ.)

ΜΕΤΕΝΣΑΡΚΩΣΗ (Παπύς).....	2.100
Η ΖΩΗ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ (Αννυ Μπέζαντ).....	1.600
ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ Α' (Ροζέρ ντε Πέν).....	2.300
ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ Β' (Ροζέρ ντε Πέν).....	2.700
Η ΑΝΩΝΥΜΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ (Στέργου Χρούση).....	2.500
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΕΣ ΔΡΥΙΔΩΝ (Υβ Μπερτού).....	1.500
Η ΜΥΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΤΕΚΤΟΝΙΣΜΟΥ (Λεντμπίτερ).....	2.800
ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΤΕΚΤΟΝΟΣ ΜΑΘΗΤΟΥ (Όσβαλντ Βίρτ).....	3.500
ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΤΕΚΤΟΝΟΣ ΕΤΑΙΡΟΥ (Όσβαλντ Βίρτ).....	3.500
ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΤΕΚΤΟΝΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ (Όσβαλντ Βίρτ).....	4.700
ΤΟ ΜΕΓΑ ΑΠΟΡΡΗΤΟ Α' (Η Βασιλική τέχνη) (Ελ.Λεβί).....	1.600
ΤΟ ΜΕΓΑ ΑΠΟΡΡΗΤΟ Β' (Τα Μυστήρια των Ιεροφαντών) (Ελ.Λεβί).....	2.300
ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΩΝ ΣΟΦΩΝ (Ελιφάς Λεβί).....	1.700
ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΠΟΚΡΥΦΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ (Παπύς).....	4.500
ΠΩΣ ΘΑ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΒΑΣΚΑΝΙΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ (Παπύς).....	1.000
Ο ΠΑΡΑΚΕΛΣΟΣ ΚΑΙ Η ΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΟΥ (Φρ. Χάρτμαν).....	3.100
ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΡΟΔΟΣΤΑΥΡΟΥΣ (Φράντς Χάρτμαν).....	1.900
ΑΥΤΟΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΚΑΙ ΠΕΠΡΩΜΕΝΟ ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΥΚΛΟΥΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ (Χ.Σ.Λιούις).....	2.400
Η ΜΥΣΤΙΚΙΣΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ (Χ.Σ.Λιούις).....	3.100
ΠΡΟΣΕΥΧΕΣ ΑΠΟ ΟΛΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ (Μάνυ Τσίλαρ).....	1.700
ΕΣΣΕ ΗΜΟ (Λουί Κλώντ ντε Σαιν Μαρτέν).....	1.000
Ο ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΩΝ (Ε. Π. Μπλαβάτσκι).....	1.200
Ο ΘΡΥΛΟΣ ΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΜΑΓΟΥ (Χένρυ Βαν Ντάικ).....	900
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΒΟΥΔΔΙΣΜΟΣ (Α.Σίνετ).....	3.000
ΜΕΓΑ ΕΛΛΗΝΟ-ΑΓΓΛΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ	15.000
ΡΟΔΟΣΤΑΥΡΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΟΥ ΕΡΜΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΛΧΗΜΕΙΑΣ (Με κουτί συσκευασίας)	2.650

Κόψτε (ή καλύτερα φωτοτυπήστε αυτή τη σελίδα) και ταχυδρομείστε την συμπληρωμένη με τα στοιχεία σας και τα βιβλία που επιθυμείτε. Μπορείτε επίσης να την στείλετε με fax ή απλά να μας τηλεφωνήσετε. (Ι 235)

Όνοματεπώνυμο.....
Οδός.....Αρ.....
Πόλη.....Τ.Κ.....Τηλέφωνο.....

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ

Ταχυδρομική Διεύθυνση : Τ.Θ. 51134, 145 10 Κηφισιά
Τηλ.: 01-8563 591, Fax: 01-6250 513